

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Επισκόπηση Νομολογίας ΔΕΕ – ΓεΔΕΕ (Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 2024)

I. ΘΕΣΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Επιμ.: Ευάγγελος Εκμεκτσόγλου, Όλγα Μιχαλοπούλου

Πρόσβαση σε έγγραφα

Ανυπαρξία υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος για την πρόσβαση σε έγγραφα της Επιτροπής σχετικά με έρευνα σε εξέλιξη για παραβίαση του ενωσιακού δικαίου

αναίρεση – πρόσβαση σε έγγραφα των οργάνων της ΕΕ – Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 – άρθρο 4 παρ. 2 – ενωσιακό σύστημα ελέγχου για την αλιεία – Κανονισμός (ΕΚ) 1224/2009 – έγγραφα σχετικά με την κατάσταση του ελέγχου της αλιείας στη Γαλλία και τη Δανία – μερική άρνηση χορήγησης πρόσβασης – εξαίρεση σχετικά με την προστασία του σκοπού των επιθεωρήσεων, ερευνών και ελέγχων – γενικό τεκμήριο εμπιστευτικότητας – υπέρτατο δημόσιο συμφέρον

ΔΕΕ C-249/23 P, ClientEarth/Επιτροπή, 05.09.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγητής: J.-C. Bonichot, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:691 – Αίτηση αναιρέσεως

Η αναιρεσείουσα ClientEarth, διεθνής μη κερδοσκοπική οργάνωση με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, είχε καταθέσει, τον Ιούλιο του 2020, αίτημα στην Επιτροπή για πρόσβαση σε έγγραφά της, τα οποία σχετίζονταν με την εφαρμογή, από τη Γαλλία και τη Δανία, της ενωσιακής πολιτικής για την αλιεία που προβλέπεται στον Κανονισμό 1224/2009. Δύο μήνες αργότερα, στις 11 Σεπτεμβρίου 2020, η Επιτροπή έκανε δεκτό το αίτημα αυτό εν μέρει. Η απόφαση αυτή δεν άλλαξε ούτε κατόπιν αιτήματος της ClientEarth προς την Επιτροπή για την αναθεώρησή της ως προς το απορριπτικό τμήμα της, με την αιτιολογία της προστασίας σχετικών ερευνών που διεξάγονταν τότε επί της υπόθεσης, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Κανονισμού 1049/2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα των ενωσιακών οργάνων.

Συνακόλουθα, η αναιρεσείουσα εταιρεία προσέφυγε ενώπιον του ΓεΔΕΕ προκειμένου να ακυρώσει την προαναφερόμενη απόφαση της Επιτροπής. Ειδικότερα, υποστήριξε, αφενός, ότι η κατ' εξαίρεση άρνηση πρόσβασης σε έγγραφα που προβλέπεται από το άρθρο 4 παρ. 2 του Κανονισμού 1049/2001 δεν έπρεπε να εφαρμοστεί από την Επιτροπή και, αφετέρου, ότι λανθασμένα κρίθηκε πως δεν υπήρξε υπέρτερο δημόσιο συμφέρον εν προκειμένω κατά την πρόβλεψη του ίδιου άρθρου, κάτι που θα δικαιολογούσε την μη εφαρμογή της εξαίρεσης. Το ΓεΔΕΕ, την 1η Φεβρουαρίου 2023, απέρριψε την προσφυγή αυτή, τονίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι η Σύμβαση του Άαρχους περί της πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες και τη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και ο Κανονισμός 1367/2006 που εφαρμόζει τη Σύμβαση και που επικαλέστηκε η εταιρεία, δεν είναι ασυμβίβαστα με την εξαίρεση του άρθρου 4 παρ. 2 του Κανονισμού 1049/2001. Παράλληλα, έκρινε πως οι σκοποί υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, που ισχυρίστηκε η προσφεύγουσα ότι θα καθιστούσαν ανεφάρμοστη την εν λόγω εξαίρεση, ήταν υπερβολικά γενικοί και η αποδοχή τους θα την καθιστούσε άνευ σημασίας.

Ενώπιον του ΔΕΕ, πλέον, η αναιρεσείουσα εταιρεία ζήτησε την αναίρεση της απόφασης του ΓεΔΕΕ και την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής, στηριζόμενη σε δύο επιχειρήματα. Με τον πρώτο ισχυρισμό, αναφέρθηκε στο αντιφατικό σκεπτικό του ΓεΔΕΕ και, ειδικότερα, στο γεγονός ότι, από τη μια πλευρά, δέχθηκε πως η πρόσβαση στα έγγραφα που αιτήθηκε ήταν απαραίτητη για τη συμμετοχή της εταιρείας στη διαδικασία αναθεώρησης του Κανονισμού 1224/2009, ενώ, από την άλλη πλευρά, έκρινε ότι το επιχείρημα αυτό ήταν πολύ γενικό. Επιπλέον, με το δεύτερο σκέλος αυτού του λόγου αναίρεσης, υποστήριξε ότι το ΓεΔΕΕ έκρινε εσφαλμένα ότι δεν υπήρξε υπέρτερο δημόσιο συμφέρον, παρά τα συγκεκριμένα και ξεκάθαρα επιχειρήματα που προέβαλε η ίδια ενώπιόν του, δεδομένου ότι ο Κανονισμός προβλέπει την

ευρύτερη δυνατή πρόσβαση στα έγγραφα των ενωσιακών οργάνων και ότι, σε κάθε περίπτωση, τα κρίσιμα για την υπόθεση έγγραφα της Επιτροπής ήταν περισσότερο νομοθετικής και όχι διοικητικής φύσεως (τα έγγραφα διοικητικής φύσεως δεν απαιτούν το ίδιο επίπεδο πρόσβασης όπως τα νομοθετικά).

Ως προς τον ισχυρισμό αυτόν, το ΔΕΕ έκρινε πως δεν υπήρξε καμία αντίφαση στο σκεπτικό του ΓεΔΕΕ, καθώς, το γεγονός ότι η πρόσβαση στα κρίσιμα έγγραφα ήταν απαραίτητη για την αναιρεσείουσα προκειμένου να συμμετάσχει στη νομοθετική διαδικασία αναθεώρησης του Κανονισμού 1224/2009, δεν αναιρεί το ότι τα επιχειρήματα της εταιρείας ήταν ανεπαρκή για να αποδείξουν ένα υπέρτερο δημόσιο συμφέρον προς τον σκοπό αυτό. Παράλληλα, η υποτιθέμενη παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων που επικαλέστηκε η αναιρεσείουσα, δηλαδή η μετατροπή των συγκεκριμένων επιχειρημάτων της, επαρκών κατά την ίδια, για να της χορηγηθεί πρόσβαση στα έγγραφα της Επιτροπής, σε γενικούς και αφηρημένους ισχυρισμούς ενώπιον του ΓεΔΕΕ, δεν εξετάστηκε από το ΔΕΕ, καθώς κρίθηκε ότι αφορά την ουσία της υπόθεσης και όχι απλώς νομικά ζητήματα. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναίρεσης, το ΔΕΕ επανέλαβε ότι λόγοι, όπως οι αρχές της διαφάνειας και της δημοκρατίας, αλλά και το δικαίωμα των πολιτών να ενημερωθούν για τη συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας με το ενωσιακό περιβαλλοντικό δίκαιο, δεν μπορούν να θεμελιώσουν υπέρτερο δημόσιο συμφέρον. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στην εμπιστευτικότητα των εγγράφων που σχετίζονται με διαδικασία έρευνας της Επιτροπής, ιδίως όταν αυτή αφορά πιθανή παραβίαση του ενωσιακού δικαίου. Η παραχώρηση πρόσβασης στα έγγραφα αυτά, σύμφωνα με το ΔΕΕ, θα δυσχέραινε την εξέλιξη της εν λόγω έρευνας και τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην Επιτροπή και το εμπλεκόμενο κράτος μέλος για την επίτευξη μιας εξωδικαστικής λύσης. Επομένως, αφού επιβεβαίωσε ότι τα σχετικά έγγραφα δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν νομοθετική φύση, το ΔΕΕ απέρριψε τον πρώτο λόγο αναίρεσης ως αβάσιμο.

Με τον δεύτερο ισχυρισμό, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι, με την απόφασή του, το ΓεΔΕΕ δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απουσία υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος στην υπόθεση. Σύμφωνα με την εταιρεία, το ΓεΔΕΕ αναφέρθηκε κυρίως στη διοικητική φύση των κρίσιμων εγγράφων, χωρίς να εξηγήσει περαιτέρω τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι τα επιχειρήματα της πρώτης ήταν ανεπαρκή και αόριστα. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι το ΓεΔΕΕ δεν θα έπρεπε να κρίνει πως η αναγνώριση ενός τέτοιου συμφέροντος στην παρούσα υπόθεση θα οδηγούσε σε ανάλογη αναγνώριση και σε άλλες καταστάσεις, αναιρώντας ουσιαστικά την εξαίρεση του άρθρου 4 παρ. 2, αλλά να εξετάσει την ύπαρξη του συμφέροντος αυτού αποκλειστικά *in concreto*.

Για τον ισχυρισμό αυτό, το ΔΕΕ έκρινε ότι, αν και πράγματι μια απόφαση του ΓεΔΕΕ πρέπει να περιέχει σαφώς τους λόγους που εξηγούν τον τρόπο σκέψης του, εν προκειμένω το τελευταίο αιτιολόγησε επαρκώς την ανυπαρξία του σχετικού υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος ως προς την πρόσβαση στα έγγραφα της Επιτροπής, αναφερόμενο στη διοικητική φύση αυτών και την αοριστία των σχετικών επιχειρημάτων.

Συνεπώς, το ΔΕΕ επικύρωσε την απόφαση του ΓεΔΕΕ και απέρριψε την αναίρεση ως αβάσιμη.

Κράτος δικαίου

Επιβεβαίωση της κατανομής των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη αναφορικά με τον έλεγχο καταλόγου εκλεγμένων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

αναίρεση – θεσμικό δίκαιο – μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου – επίσημη κοινοποίηση από τα κράτη μέλη των ονομάτων των εκλεγέντων βουλευτών – εξουσίες του Κοινοβουλίου – αίτημα προασπίσεως της ασυλίας – πράξεις μη δεκτικές προσφυγής ακυρώσεως

ΔΕΕ C-600/22 P, Puigdemont i Casamajó και Comín i Oliveres/Κοινοβούλιο, 26.09.2024, Τμήμα τέταρτο (πενταμελές), Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγητής: J.-C. Bonichot, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:803 – Αίτηση αναίρεσεως

Οι δύο αναιρεσεύοντες (C.P.C. και A.C.O.), πρόεδρος και μέλος της αυτόνομης κυβέρνησης στην Καταλονία, αντίστοιχα, διώχθηκαν ποινικά το 2017, μεταξύ άλλων, για ανταρσία και κατάχρηση δημόσιων πόρων, κατόπιν της διεξαγωγής δημοψηφίσματος για την αυτοδιάθεση της Καταλονίας. Η λειτουργία των σχετικών διατάξεων που εφάρμοζαν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είχε παράλληλα ανασταλεί με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ισπανίας (Tribunal Constitucional), ενώ με απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου της Ισπανίας (Tribunal Supremo) έπαυσε η ποινική δίωξη κατά των αναιρεσειόντων, δεδομένου ότι οι τελευταίοι είχαν διαφύγει από την Ισπανία.

Το 2019, στο πλαίσιο των ευρωεκλογών, οι δύο αναιρεσεύοντες εξελέγησαν ως μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ωστόσο, κατόπιν σχετικής εντολής του Προέδρου του Κοινοβουλίου στις 29 Μαΐου, η υποδοχή όλων των νεοεκλεγέντων υποψηφίων από την Ισπανία (συμπεριλαμβανομένων και των δύο αναιρεσειόντων) αναβλήθηκε μέχρις ότου το εν λόγω κράτος μέλος επιβεβαιώσει επίσημα την εκλογή τους. Συνακόλουθα, στις 17 Ιουνίου 2019, η κεντρική εκλογική επιτροπή της Ισπανίας απέστειλε στο Κοινοβούλιο τον κατάλογο των εκλεγμένων μελών της, χωρίς να συμπεριλάβει τα ονόματα των αναιρεσειόντων, καθώς οι τελευταίοι δεν είχαν ορκιστεί ότι θα σεβαστούν το ισπανικό Σύνταγμα, όπως προβλεπόταν στον ισπανικό εκλογικό νόμο. Επομένως, οι έδρες τους έμειναν κενές και τα προνόμια που τις συνόδευαν ανεστάλησαν προσωρινά (γεγονός που επικυρώθηκε από τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου).

Στις 27 Ιουνίου 2019, κατόπιν αιτήματος αναγνώρισης των ασυλιών τους εκ μέρους των C.P.C. και A.C.O. προς τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου, ώστε να αμυνθούν απέναντι στα εθνικά εντάλματα σύλληψης που είχαν στο μεταξύ εκδοθεί σε βάρος τους, ο τελευταίος απάντησε με δική του επιστολή αρνητικά, διότι τα ονόματά τους δεν συμπεριλαμβάνονταν στον εκλογικό κατάλογο που είχε αποσταλεί από την Ισπανία και, συνεπώς, δεν μπορούσε να τους αντιμετωπίσει ως μέλη του Κοινοβουλίου.

Την επόμενη ημέρα, οι C.P.C. και A.C.O. προσέφυγαν ενώπιον του ΓεΔΕΕ, διεκδικώντας την ακύρωση τόσο της εντολής της 29ης Μαΐου 2019, όσο και των αρνήσεων του Προέδρου του Κοινοβουλίου να αναγνωρίσει το καθεστώς τους ως μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, χωρίς δηλαδή να ασκήσει τη διακριτική του ευχέρεια προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημά τους ως επείγον. Παράλληλα, αιτήθηκαν ασφαλιστικά μέτρα προκειμένου να ανασταλεί η εκτέλεση των εν λόγω πράξεων.

Στο μεταξύ, κατά τη διάρκεια της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 13 Ιανουαρίου 2020, ο Πρόεδρος δήλωσε ότι λαμβάνει υπόψη την εκλογή των αναιρεσειόντων στο Κοινοβούλιο, ενόψει της αποφάσεως της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Junqueras Vies* (C-502/19, ECLI:EU:C:2019:1115), στην οποία το ΔΕΕ έκρινε ότι πρόσωπο του οποίου η εκλογή στο Κοινοβούλιο έχει επισήμως ανακηρυχθεί, αλλά στο οποίο δεν επιτράπηκε να εκπληρώσει ορισμένες απαιτήσεις που προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο κατόπιν της ως άνω ανακήρυξης καθώς και να μεταβεί στο Κοινοβούλιο προκειμένου να συμμετάσχει στην πρώτη σύνοδό του, πρέπει να θεωρείται ότι απολαύει ασυλίας δυνάμει του άρθρου 9, εδάφιο β', του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών¹.

Ολοκληρώνοντας τη διαδικασία ενώπιον του ΓεΔΕΕ, στις 6 Ιουλίου 2022, το τελευταίο απέρριψε την προσφυγή των αναιρεσειόντων ως απαράδεκτη, καθώς έκρινε ότι οι πράξεις για τις οποίες επεδίωκαν ακύρωση δεν μπορούσαν να προσβληθούν στη βάση του άρθρου 263 ΣΔΕΕ.

Εντός του πλαισίου αυτού, οι C.P.C. και A.C.O. κατέθεσαν αναίρεση ενώπιον του ΔΕΕ με την οποία ζητούσαν την αναίρεση της προαναφερθείσας απόφασης του ΓεΔΕΕ και την αναπομπή

¹ Μετά την έκδοση της απόφασης αυτής, ο Αντιπρόεδρος του ΔΕΕ ακύρωσε τη διάταξη του Προέδρου του ΓεΔΕΕ της 1ης Ιουλίου 2019 με την οποία απέρριψε την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων των αναιρεσειόντων και την παρέπεμψε πίσω στο ΓεΔΕΕ. Εν τέλει, ο Πρόεδρος του ΓεΔΕΕ, στις 19 Μαρτίου 2020, κατόπιν της παραπομπής, έκρινε ότι, ενόψει της απόφασης του Κοινοβουλίου της 13ης Ιανουαρίου 2020, δεν συντρέχει πλέον λόγος να αποφανθεί επί της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων και επιφυλάχθηκε για τα δικαστικά έξοδα.

της υπόθεσης σε αυτό ή επικουρικά την ακύρωση των επίδικων πράξεων. Οι αναιρεσεύοντες πρόβαλλαν συνολικά 4 λόγους αναίρεσης, τους οποίους το ΔΕΕ εξέτασε επί της ουσίας, αφού έκρινε ότι δεν υπήρξε κάποιο ζήτημα απαραδέκτου.

Με τον πρώτο λόγο αναίρεσης, οι αναιρεσεύοντες ισχυρίστηκαν ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αναφορικά με την ερμηνεία του άρθρου 263 ΣΛΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, με το να κρίνει ότι οι επίμαχες πράξεις του Προέδρου του Κοινοβουλίου δεν ήταν δεκτικές προσφυγής ακύρωσης καθώς δεν μετέβαλλαν τη νομική τους κατάσταση. Ειδικότερα, υποστήριξαν ότι η θέσπιση προϋποθέσεων για την ανάληψη καθηκόντων των ευρωβουλευτών υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης (άρθρο 223 ΣΛΕΕ) και, επομένως, η θέσπιση επιπλέον απαιτήσεων από το ισπανικό δίκαιο αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, και ότι, σε κάθε περίπτωση, η εθνική εκλογική διαδικασία περατώθηκε με την ανακήρυξη των αποτελεσμάτων έτσι όπως αυτά αποτυπώθηκαν στις 13 Ιουνίου 2019. Επιπλέον, τόσο το άρθρο 223 παρ. 2 όσο και το άρθρο 232 ΣΛΕΕ απαγορεύουν στα κράτη μέλη την αναστολή, έστω και προσωρινή, της εκλογής ευρωβουλευτή.

Επί του λόγου αυτού, το ΔΕΕ υπενθύμισε καταρχάς ότι η διαδικασία εκλογής των μελών του Κοινοβουλίου διέπεται από τις σχετικές εθνικές διατάξεις των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη της εκλογικής πράξης (ΟJ 1976 L 278, άρθρο 12). Συνακόλουθα, το Κοινοβούλιο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί των ενστάσεων που προβάλλονται αποκλειστικά βάσει της εκλογικής πράξης, χωρίς να έχει καμία αρμοδιότητα αναφορικά με τον έλεγχο της συμφωνίας της εθνικής εκλογικής διαδικασίας με το δίκαιο της Ένωσης. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, αν δηλαδή το Κοινοβούλιο μπορούσε να ελέγχει τον κατάλογο των εκλεγμένων βουλευτών που κοινοποιούν προς την Ένωση τα κράτη μέλη, ακόμη και αν πράγματι υπάρχουν αντιφάσεις με τα επίσημα εκλογικά αποτελέσματα του εν λόγω κράτους μέλους, αυτό θα συνιστούσε παραβίαση της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών που προβλέπει η εκλογική πράξη. Η επίλυση των σχετικών ζητημάτων πρέπει να γίνεται από τα εθνικά δικαστήρια, με την ενεργοποίηση του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής.

Ενόψει των γενικών αυτών παραδοχών, το ΔΕΕ έκρινε ότι το ΓεΔΕΕ δεν είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθώς πράγματι ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου δεν εδύνατο να αγνοήσει τον εκλογικό κατάλογο που είχε κοινοποιηθεί από την Ισπανία, ακριβώς για να μην παραβιάσει την κατανομή των αρμοδιοτήτων που προαναφέρθηκε. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από την απόφαση *Junqueras Vies*, η οποία, παρά την επίκλησή της από τους αναιρεσεύοντες, επιβεβαιώνει το γεγονός της αναρμοδιότητας του Προέδρου ως προς τον έλεγχο της επίσημης ανακοίνωσης των εκλογικών αποτελεσμάτων στη σκ. 69². Συνεπώς, το ΓεΔΕΕ έκρινε ορθά, κατά το ΔΕΕ, ότι τόσο η εντολή της 29ης Μαΐου 2019 δεν μετέβαλλε τη νομική κατάσταση των αναιρεσειόντων, καθώς είχε περισσότερο εσωτερικό και προσωρινό χαρακτήρα, όσο και το έγγραφο της 27ης Ιουνίου της ίδιας χρονιάς που απέρριψε το αίτημα των C.P.C. και A.C.O για την αναγνώριση των ασυλιών τους, δεδομένου ότι, με το έγγραφο αυτό, ο Πρόεδρος απλώς λάμβανε υπόψιν τον εκλογικό κατάλογο που του είχε κοινοποιηθεί, όπως όφειλε, σύμφωνα με τις αρμοδιότητές του. Ενόψει αυτών, ο πρώτος λόγος αναίρεσης απορρίφθηκε ως αβάσιμος.

Με τον δεύτερο λόγο αναίρεσης, οι αναιρεσεύοντες υποστήριξαν ότι το ΓεΔΕΕ ερμήνευσε εσφαλμένα την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Κοινοβουλίου και των εθνικών αρχών, θεωρώντας ότι θα έπρεπε το πρώτο να είναι αρμόδιο να εξετάσει κάθε περίπτωση εκλογικής ένστασης, βάσει της αρχής της αποτελεσματικότητας, ενώ επικουρικά ισχυρίστηκαν ότι το άρθρο 12 της εκλογικής πράξης αντιβαίνει στα άρθρα 10 και 14 ΣΕΕ και 39 παρ. 2 του Χάρτη.

Ως προς το πρώτο σκέλος του ισχυρισμού αυτού, το ΔΕΕ παρέπεμψε στην παραπάνω ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναίρεσης, ενώ το δεύτερο σκέλος απορρίφθηκε ως απαράδεκτο, διότι η ένσταση έλλειψης νομιμότητας που πρόβαλλαν στην

². Στην *Junqueras Vies*, κατά το ΔΕΕ, το βασικό ζήτημα ήταν η χρονική αφετηρία της ασυλίας ενός εκλεγμένου μέλους του Κοινοβουλίου και όχι οι τυχόν συνέπειες που πηγάζουν από την κοινοποίηση του σχετικού εκλογικού καταλόγου.

ουσία οι αναιρεσείοντες δεν είχε αντιμετωπιστεί πρωτίστως από το ΓεΔΕΕ, αφού το ΔΕΕ δεν μπορεί να εξετάσει νέο εξ ολοκλήρου ισχυρισμό κατά την αναιρετική διαδικασία.

Τέλος, ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος αναίρεσης εξετάστηκαν από κοινού από το ΔΕΕ. Με τους εν λόγω ισχυρισμούς, οι αναιρεσείοντες υποστήριζαν, αφενός, ότι η άρνηση του Προέδρου να αναλάβει επείγουσα πρωτοβουλία για την υπόθεσή τους ήταν δεκτική προσφυγής βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, σε αντίθεση με την κρίση του ΓεΔΕΕ, και, αφετέρου, ότι η άρνηση κοινοποίησης του αιτήματός τους για την προάσπιση των ασυλιών και προνομίων τους επίσης παρήγαγε έννομα αποτελέσματα.

Το ΔΕΕ έκρινε πως το άρθρο 8 του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου προβλέπει ευρεία διακριτική ευχέρεια του Προέδρου ως προς την ανάληψη πρωτοβουλίας σε περίπτωση παραβίασης της ασυλίας ευρωβουλευτή και, άρα, δεν γίνεται να υποχρεωθεί σε λήψη συγκεκριμένης θέσης. Επομένως, εν προκειμένω, το ΓεΔΕΕ έκρινε σωστά, κατά το ΔΕΕ, ότι η μη άσκηση της ευχέρειας αυτής δεν υπόκειται σε προσφυγή στη βάση του άρθρου 263 ΣΛΕΕ. Επίσης, δεν προσβάλλεται ούτε η άρνηση κοινοποίησης του προαναφερόμενου αιτήματος στην αρμόδια επιτροπή του Κοινοβουλίου από τον Πρόεδρο, καθώς η επιτροπή αυτή εξετάζει τα σχετικά αιτήματα εφόσον έχουν υποβληθεί βάσει συγκεκριμένης διαδικασίας, αυτοτελούς σε σχέση με αυτή του άρθρου 8, και που προβλέπεται στα άρθρα 7 και 9 του εσωτερικού κανονισμού, η οποία δεν είχε ακολουθηθεί από τους αναιρεσείοντες. Συνεπώς, η αναίρεση απορρίφθηκε στο σύνολό της.

Απαράδεκτη αίτηση προδικαστικής παραπομπής λόγω μη πλήρωσης των προϋποθέσεων της έννοιας του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ

προδικαστική παραπομπή – άρθρο 267 ΣΛΕΕ – έννοια του όρου «δικαστήριο» – δικαστής του τμήματος αστικών υποθέσεων Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – δικαστής που έχει διοριστεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας βάσει πορίσματος του Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, Πολωνία) υπό τη νέα του σύνθεση – προδικαστική παραπομπή από δικαστικό σχηματισμό που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – απαράδεκτο

ΔΕΕ C-326/23, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, 07.11.2024, Τμήμα πέμπτο (πενταμελές), Πρόεδρος (Εισηγητής): I. Jarukaitis, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αιμιλίου, ECLI:EU:C:2024:940 – Προδικαστική παραπομπή

Το ζήτημα που απασχόλησε το ΔΕΕ προέκυψε μετά από δικαστική διαμάχη στην Πολωνία ανάμεσα σε ορισμένες επιχειρήσεις και τον πρόεδρο της αρχής προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, ο οποίος επέβαλε στις πρώτες πρόστιμα για παραβίαση του εθνικού και ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού. Τα εν λόγω πρόστιμα μειώθηκαν σε δεύτερο βαθμό με απόφαση του Εφετείου της Βαρσοβίας, το οποίο, στη συνέχεια, απεφάνθη και δεύτερη φορά επί της υπόθεσης, στις 21 Μαΐου 2021, μετά από την αναπομπή που έγινε σε αυτό από το Ανώτατο Δικαστήριο κατόπιν αναίρεσης που άσκησαν οι εταιρείες.

Μία από τις εμπλεκόμενες εταιρείες, η εταιρεία C, άσκησε εκ νέου αναίρεση κατά της τελευταίας χρονικά εφετειακής απόφασης, θέτοντας υπό αμφισβήτηση, μεταξύ άλλων, τη νομιμότητα των δικαστικών σχηματισμών του Εφετείου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στη συνέχεια, άσκησε αίτηση εξαίρεσης ενός από τους δικαστές που θα συμμετείχαν στη σύνθεση του τμήματος που θα εξέταζε την αναίρεσή της, λόγω υπονοιών έλλειψης ανεξαρτησίας και αμεροληψίας τις οποίες συγκέντρωνε στο πρόσωπό του και προέκυπταν από τη διαδικασία διορισμού του.

Στο πλαίσιο αυτό, ο δικαστής T.S., μέλος του πενταμελούς δικαστικού σχηματισμού του Ανωτάτου Δικαστηρίου στον οποίο είχε ανατεθεί ο έλεγχος της αίτησης περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, που είχε καταθέσει η εταιρεία C, υπέβαλλε ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός αίτηση προδικαστικής απόφασης προς το ΔΕΕ. Με την εν λόγω αίτηση, ο T.S. ζήτησε από το ΔΕΕ να διευκρινίσει αν το άρθρο 19 παρ. 1, εδάφιο β', ΣΕΕ σε συνδυασμό με

το άρθρο 47, εδάφιο α', του ΧΘΔ επιτρέπει την εξέταση, από το αρμόδιο δικαστικό όργανο, αίτησης που βάλλει κατά της αμεροληψίας δικαστή με μοναδικό λόγο τη νομιμότητα της διαδικασίας διορισμού του και ελλείπει οποιασδήποτε άλλης βάσης, καθώς και αν τα άρθρα αυτά απαιτούν την ύπαρξη αποτελεσματικού εθνικού μηχανισμού για τον έλεγχο των κριτηρίων που απαιτούνται από το ενωσιακό δίκαιο για την έννοια του δικαστηρίου.

Στην κύρια διαδικασία ενώπιον του ΔΕΕ, η εταιρεία C αμφισβήτησε το κατά πόσο μπορεί να χαρακτηριστεί ο δικαστής που υπέβαλε την αίτηση προδικαστικής απόφασης ως ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο με νόμιμη σύσταση, δεδομένου ότι επρόκειτο για έναν από τους δικαστές για τους οποίους είχε εκδώσει το ΕΔΔΑ την απόφαση *Advance Pharma κατά Πολωνίας*³. Την ίδια θέση συμμεριζόταν και η Επιτροπή, βάσει προγενέστερης νομολογίας του ΔΕΕ που αφορούσε περιπτώσεις υποβολής αίτησης προδικαστικής απόφασης από έναν δικαστή.

Στο διά ταύτα, το ΔΕΕ, αφού επανέλαβε τα στοιχεία που συντελούν ένα «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, όπως η ίδρυση του οργάνου με νόμο, η κατ' αντιμωλίαν διαδικασία ενώπιόν του και η ανεξαρτησία του, τόνισε πως, καταρχάς, το Ανώτατο Δικαστήριο πληροί τις προϋποθέσεις αυτές (όπως είχε κρίνει το ίδιο παλαιότερα) και, άρα, τεκμαίρεται η νομιμότητά του, ανεξαρτήτως σύνθεσης. Ωστόσο, το τεκμήριο αυτό μπορεί να ανατραπεί όταν υφίσταται απόφαση εθνικού ή διεθνούς δικαστηρίου η οποία αμφισβητεί την ανεξαρτησία και αμεροληψία του οργάνου αυτού. Συνακόλουθα, αφού ανέτρεξε τόσο στη νομολογία του ΕΔΔΑ επί του θέματος, όσο και στη δική του, διαπίστωσε ότι το τεκμήριο εν προκειμένω είχε πράγματι ανατραπεί όσον αφορά το τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου, λόγω στοιχείων που υποδείκνυαν την έλλειψη ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του. Επομένως, το ζήτημα, κατά το ΔΕΕ, σχετιζόταν με το κατά πόσο το συμπέρασμα των αποφάσεων αυτών μπορούσε να εφαρμοστεί αναλογικά και στην προκειμένη περίπτωση, παρόλο που ο δικαστής που υπέβαλε την αίτηση προδικαστικής απόφασης ανήκε σε διαφορετικό τμήμα, αυτό των αστικών υποθέσεων.

Το ΔΕΕ, βασιζόμενο στην προαναφερόμενη απόφαση *Advance Pharma*, στη νομολογία του και, ιδίως, στην απόφαση *Krajowa Rada Sądownictwa*⁴, αλλά και στις αποφάσεις του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου της Πολωνίας με τις οποίες ακυρώθηκαν τα πορίσματα διορισμού των δικαστών που αφορούσαν οι σχετικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ, έκρινε ότι οι διαδικασίες διορισμού των δικαστών των δύο τμημάτων, άρα συμπεριλαμβανομένης και αυτής που αφορά τον T.S., εμφάνιζαν μεγάλες ομοιότητες μεταξύ τους ως προς τα ελαττώματά τους και, συνεπώς, δημιουργούνται εύλογες αμφιβολίες περί της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του τελευταίου. Η διαφορά των χαρακτηριστικών ανάμεσα στα δύο τμήματα, κατά το Δικαστήριο, δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία καθώς υπερίσχυαν οι συστημικές πλημμέλειες/αμφιβολίες που διατρέχουν τόσο την ατομική κατάσταση των δικαστών που υποβάλλουν την αίτηση, όσο και τη διαδικασία διορισμού τους.

Βάσει των σκέψεων αυτών, το ΔΕΕ ανέτρεψε το προαναφερόμενο τεκμήριο και έκρινε ότι ο μονομελής δικαστικός σχηματισμός που υπέβαλε την αίτηση προδικαστικής απόφασης δεν αποτελούσε «δικαστήριο» κατά την έννοια του 267 ΣΛΕΕ, και απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη.

³. Στην οποία το ΕΔΔΑ είχε εντοπίσει παραβίαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ καθώς η νομοθετική και εκτελεστική εξουσία συμμετείχαν έντονα στη διαδικασία διορισμού των δικαστών του τμήματος αστικών υποθέσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου, γεγονός που επηρέαζε συνακόλουθα την ανεξαρτησία και αμεροληψία του οργάνου. Βλ. ΕΔΔΑ *Advance Pharma sp. z o.o. κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No 1469/20), απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 2022 του Πρώτου Τμήματος.

⁴. ΔΕΕ C-718/21, *Krajowa Rada Sądownictwa*, 21.12.2023, ECLI:EU:C:2023:1015.

Οικονομικές διαφορές ανάμεσα στο Ελεγκτικό Συνέδριο και πρώην μέλος του σχετικά με παρατυπίες και κατάχρηση πόρων κατά τη διάρκεια της θητείας του μέλους

Επικύρωση, σε μεγάλο βαθμό, της απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκ μέρους του ΓεΔΕΕ, αναφορικά με την επιστροφή αδικαιολόγητων δαπανών και εξόδων που πραγματοποιήθηκαν από τον προσφεύγοντα

θεσμικό δίκαιο – μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου – δραστηριότητα ασυμβίβαστη με τα καθήκοντα μέλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου – δαπάνες που θεωρούνται αδικαιολόγητες – απόφαση ανάκτησης – απόφαση του Δικαστηρίου για την παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου – νομιμότητα της έρευνας και της τελικής έκθεσης της OLAF – υποχρέωση αιτιολογίας – χρόνος παραγραφής – άρθρο 98 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 – δικαιολογημένη προσδοκία – λάθος εκτίμησης – εξωσυμβατική ευθύνη – ηθική ζημία

ΓεΔΕΕ T-386/19, CQ/Ελεγκτικό Συνέδριο, 11.09.2024, Τμήμα τέταρτο (πενταμελές), Πρόεδρος: R. da Silva Passos, Εισηγήτρια: I. Reine, ECLI:EU:T:2024:613 – Προσφυγή ακυρώσεως

Ο προσφεύγων (CQ) ήταν μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου από το 2006 μέχρι το 2018 και, συγκεκριμένα, του τμήματος που ήταν υπεύθυνο για τον έλεγχο των δαπανών της ΕΕ σε σχέση με τις εξωτερικές σχέσεις, τη διεύρυνση και την ανθρωπιστική βοήθεια. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, ο προσφεύγων είχε λάβει ένα σημαντικό ποσό που κάλυπτε έξοδα αποστολής, ημερήσια έξοδα σε σχέση με τις αποστολές αυτές, έξοδα εκπροσώπησης και υπηρεσίες σοφέρ.

Το 2016, το Ελεγκτικό Συνέδριο παρατήρησε ορισμένες οικονομικές ατασθαλίες εκ μέρους του προσφεύγοντος και ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (στο εξής: OLAF) τη διενέργεια έρευνας για το θέμα, όπερ και εγένετο στις 15 Νοεμβρίου 2016. Δύο χρόνια αργότερα, η OLAF εξέδωσε τελική αναφορά με την οποία εντόπισε, μεταξύ άλλων, κατάχρηση των πόρων του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε σχέση με δραστηριότητες που δεν σχετίζονταν με τα καθήκοντά του, κατάχρηση καρτών καυσασερίων, αδικαιολόγητες απουσίες, καθώς και μετάδοση εμπιστευτικών πληροφοριών. Ταυτόχρονα, η OLAF κοινοποίησε τις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της προς τις δικαστικές αρχές του Λουξεμβούργου, με αποτέλεσμα να κινηθεί ποινική διαδικασία σε βάρος του προσφεύγοντος, κατόπιν της άρσης της ασυλίας του από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Το τελευταίο, με τη σειρά του, αφού έλαβε την αναφορά την OLAF και έδωσε στον προσφεύγοντα το δικαίωμα να υποβάλει προφορικά τις παρατηρήσεις του, αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση στο ΔΕΕ, βάσει του άρθρου 286 παρ. 6 ΣΛΕΕ. Το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο CQ είχε παραβεί τις υποχρεώσεις του ως μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τον κήρυξε έκπτωτο από τα 2/3 του συνταξιοδοτικού του δικαιώματος από την ημέρα της απόφασης⁵. Παράλληλα, το Ελεγκτικό Συνέδριο, από την πλευρά του, αποφάσισε, μετά από επικοινωνία με τον προσφεύγοντα, την καταβολή από τον τελευταίο του ποσού των 153.407,58 ευρώ, το οποίο υπολογίστηκε ότι όφειλε βάσει ενός αναλυτικού πίνακα εξόδων. Το ποσό εν τέλει καταβλήθηκε από τον CQ, γεγονός που επιβεβαιώθηκε από το Ελεγκτικό Συνέδριο στις 7 Ιουνίου 2019.

Στο πλαίσιο αυτό, ο CQ προσέφυγε στο ΓεΔΕΕ, ζητώντας την ακύρωση της σχετικής απόφασης, την επιστροφή των καταβληθέντων και αποζημίωση για ηθική βλάβη. Προς τον σκοπό αυτό, προέβαλε έξι ισχυρισμούς.

Με τον πρώτο ισχυρισμό, ο προσφεύγων υποστήριξε πως η έρευνα που πραγματοποίησε η OLAF ήταν παράνομη για τρεις λόγους. Πρώτον, το πεδίο της έρευνάς της επεκτάθηκε παράνομα, δεύτερον, παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ιδιωτική ζωή και, τρίτον, η OLAF δεν τήρησε τα δικαιώματα υπεράσπισής του. Ως προς τα επιχειρήματα αυτά, το ΓεΔΕΕ επανέλαβε σε μεγάλο βαθμό τις διατυπώσεις του ΔΕΕ στην προαναφερόμενη απόφαση C-130/19. Ειδικότερα, ανέφερε πως το πεδίο της έρευνας διευρύνθηκε λόγω της εμφάνισης νέων

⁵. ΔΕΕ C-130/19, *Ελεγκτικό Συνέδριο/Pinxten*, 30.09.2021, ECLI:EU:C:2021:782.

στοιχείων σχετικά με τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος, ενώ αναφορικά με την παραβίαση της ιδιωτικής του ζωής, το ΓεΔΕΕ απλώς παρέπεμψε στις σχετικές σκέψεις του ΔΕΕ που απέρριπταν επί της ουσίας τα επιχειρήματά του επ' αυτού. Τέλος, τονίζεται πως ο προσφεύγων είχε ασκήσει κανονικά το δικαίωμα ακρόασής του ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου αλλά και της OLAF, χωρίς να παραθέτει νέα στοιχεία που θα θεμελιώναν τυχόν παραβίαση. Επομένως, ο πρώτος λόγος απορρίφθηκε ως αβάσιμος.

Με τον δεύτερο ισχυρισμό, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο στην ουσία επανέλαβε στη δική του απόφαση την αναφορά της OLAF, χωρίς δηλαδή να αιτιολογεί πιο συγκεκριμένα γιατί οι σχετικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τον ίδιο ήταν παράτυπες, όπως απαιτούν τα άρθρα 98, 100 και 101 του Κανονισμού 2018/1046 για τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης. Το ΓεΔΕΕ, καταρχάς, υπενθύμισε ότι η διαδικαστικού περιεχομένου υποχρέωση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους προκύπτει από το άρθρο 41 του Χάρτη για το δικαίωμα στη χρηστή διοίκηση, έχοντας παρόμοια λογική με το άρθρο 296 ΣΔΕΕ περί αιτιολογίας των νομικών πράξεων της Ένωσης. Συνακόλουθα, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο είχε προσδιορίσει επακριβώς στην απόφασή του τα ποσά που έπρεπε να καταβάλει ο προσφεύγων, βάσει των σχετικών διατάξεων, αφού φυσικά ανέλυσε την αναφορά της OLAF. Συνεπώς, θεώρησε πως η εν λόγω αιτιολογία ικανοποιούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 41 του Χάρτη, καθώς επέτρεπε στον CQ να εντοπίσει το πού βασίζεται η απόφαση αυτή, και απέρριψε τον ισχυρισμό αυτό.

Στο πλαίσιο του τρίτου ισχυρισμού, ο προσφεύγων επέρριψε στο Ελεγκτικό Συνέδριο ότι παραβίασε το καθήκον του να ενεργήσει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι η βεβαίωση των σχετικών οφειλών του συμπεριλάμβανε γεγονότα τα οποία υπερέβαιναν το διάστημα των 5 χρόνων (διάστημα που, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ αποτελεί το ανώτατο, εύλογο διάστημα εντός του οποίου πρέπει να κοινοποιηθεί η οφειλή στο σχετικό πρόσωπο, με αφετηρία την ημερομηνία που θα μπορούσε να απαιτήσει την εξόφληση της οφειλής το αρμόδιο όργανο) από την έκδοση της προκαταρκτικής του αναφοράς στις 5 Οκτωβρίου 2018 και, συνεπώς, θα έπρεπε να έχουν παραγραφεί. Από την πλευρά του, το Ελεγκτικό Συνέδριο ανέφερε ότι οι κρίσιμες οφειλές έγιναν βέβαιες μόλις κατά την ημερομηνία έκδοσης της αναφοράς της OLAF και, επομένως, το διάστημα των 5 χρόνων δεν είχε εξαντληθεί όταν εκδόθηκε η δική του απόφαση την οποία κοινοποίησε στον προσφεύγοντα.

Αρχικά, το ΓεΔΕΕ ερμήνευσε το άρθρο 98 παρ. 2 του Κανονισμού 2018/1046⁶, το οποίο επικαλέστηκε ο προσφεύγων, ισχυριζόμενος ότι εφαρμόζεται χωρίς καμία εξαίρεση ως προς τον κανόνα της 5ετούς παραγραφής. Το Δικαστήριο δεν συμφώνησε με την ερμηνεία αυτή και έκρινε ότι η ημερομηνία από την οποία ένα θεσμικό όργανο μπορεί να διεκδικήσει τα χρέη του οφειλέτη δεν είναι πάντα η ίδια, δηλαδή η ημερομηνία καταβολής του ποσού προς τον οφειλέτη σε πρώτη φάση, αλλά εξαρτάται και από άλλες περιστάσεις, όπως, εν προκειμένω, από την έκδοση αναφοράς από την OLAF. Μια αυστηρή ερμηνεία του χρόνου παραγραφής θα αποτελούσε σημαντικό εμπόδιο για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Επομένως, το Δικαστήριο εξέτασε ανά περίπτωση τις οφειλές του προσφεύγοντος και τα χρονικά σημεία από τα οποία πράγματι το Ελεγκτικό Συνέδριο θα μπορούσε να διεκδικήσει την ικανοποίησή τους.

Από την εξέταση αυτή προέκυψε ότι πολλά από τα έξοδα στα οποία είχε προβεί ο προσφεύγων πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια συναντήσεων του με διάφορα πολιτικά πρόσωπα. Η ιδιωτική, όπως προέκυψε εν τέλει, φύση των συναντήσεων αυτών, καθώς και η ιδιωτική χρήση των υπηρεσιών που του είχαν παρασχεθεί δεν θα μπορούσαν να είχαν επιβεβαιωθεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο εκ των προτέρων, παρά μόνο μέσα από την έρευνα και την τελική αναφορά

⁶ Η δεύτερη υποπαράγραφος του άρθρου αυτού αναφέρει: «Ο διατάκτης αποστέλλει το χρεωστικό σημείωμα αμέσως μετά τη βεβαίωση της απαίτησης και το αργότερο εντός διαστήματος πέντε ετών από τη χρονική στιγμή κατά την οποία το θεσμικό όργανο της Ένωσης ήταν, υπό κανονικές συνθήκες, σε θέση να απαιτήσει την εξόφληση της οφειλής. Το εν λόγω διάστημα δεν ισχύει για τις περιπτώσεις στις οποίες ο αρμόδιος διατάκτης βεβαιώνει ότι, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από το θεσμικό όργανο της Ένωσης, η καθυστέρηση στην ανάληψη ενεργειών προκλήθηκε από πράξεις του οφειλέτη».

που εξέδωσε η OLAF στις 2 Ιουλίου 2018. Επομένως, οι σχετικές απαιτήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν είχαν παραγραφεί.

Από την άλλη πλευρά, το ΓεΔΕΕ εντόπισε ότι ορισμένες απαιτήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου έναντι του προσφεύγοντος, συνολικού ύψους περίπου 3.200 ευρώ, είχαν πράγματι παραγραφεί διότι η καθυστέρηση του πρώτου να τις διεκδικήσει δεν οφειλόταν στην κακόπιστη συμπεριφορά του προσφεύγοντος, ενώ οι σχετικές οφειλές ήταν ήδη γνωστές από την ημερομηνία που ο CQ αιτήθηκε τους σχετικούς πόρους.

Στη συνέχεια, με τον τέταρτο ισχυρισμό του, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι παραβιάστηκαν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, αλλά και ότι υπήρξαν προφανή σφάλματα στην απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεδομένου ότι οι πόροι που χρησιμοποίησε αφορούσαν τα ουσιαστικά του καθήκοντα⁷.

Αφού έκρινε ότι ο ισχυρισμός αυτός είναι παραδεκτός, το ΓεΔΕΕ προέβη σε μια αρκετά εκτενή ανάλυση της ουσίας του. Ειδικότερα, αναφέρθηκε στο περιεχόμενο της αρχής περί προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, όπως αυτή ερμηνεύθηκε στην προαναφερόμενη απόφαση *Court of Auditors v Pinxten*, και στη συνέχεια εξέτασε τις τρεις, διακριτές, κατά το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατηγορίες δαπανών τις οποίες πραγματοποίησε ο προσφεύγων και συγκεκριμένα: τα έξοδα των αποστολών του CQ και τα ημερήσια έξοδά του στο πλαίσιο αυτών, τα έξοδα αντιπροσώπευσης και έξοδα που σχετίζονται με τη χρήση υπηρεσιακού αυτοκινήτου και οδηγού. Μέσα από την αναλυτική εξέταση των δαπανών αυτών, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι, πολλές από τις (επαναλαμβανόμενες) συναντήσεις του με πολιτικά πρόσωπα, όπως και διάφορες άλλες αποστολές, ήταν εκτός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων του, λαμβάνοντας υπόψιν και το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν μπόρεσε να αποδείξει το αντίθετο, ακολουθώντας σε μεγάλο βαθμό τις διατυπώσεις της *Court of Auditors v Pinxten* του ΔΕΕ. Ωστόσο, το ΓεΔΕΕ, σε ορισμένα σημεία, αναγνώρισε παράλληλα την ύπαρξη αρκετών αποστολών και εξόδων αντιπροσώπευσης τα οποία δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προδήλως παράτυπα, καθώς το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν προσκόμισε αρκετές αποδείξεις προς το αντίθετο (στις περιπτώσεις που είχε το βάρος απόδειξης), ή θεώρησε ότι η κρίση του εμπεριείχε σφάλματα, με αποτέλεσμα να ακυρώσει κατά ένα μέρος την απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το ίδιο συνέβη και με τα έξοδα που σχετίζονταν με τη χρήση υπηρεσιακού αυτοκινήτου και οδηγού, ορισμένα από τα οποία, κατά το ΓεΔΕΕ, συνδέονταν με τις αρμοδιότητες του προσφεύγοντος, σε αντίθεση με την εσφαλμένη αξιολόγηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επομένως, το ΓεΔΕΕ ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση εν μέρει και διέταξε την επιστροφή στον προσφεύγοντα ενός ποσού περίπου 19.000 ευρώ (συμπεριλαμβανομένων των οφειλών που είχαν παραγραφεί).

Με τον πέμπτο ισχυρισμό, ο CQ επεσήμανε ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν έπρεπε να εκδώσει απόφαση επί της υπόθεσής του, δεδομένου ότι εκκρεμούσε ποινική διαδικασία σε βάρος του από τις αρχές του Λουξεμβούργου, και, άρα, το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν σεβάστηκε την αρχή σύμφωνα με την οποία η διοικητική διαδικασία οφείλει να αναμένει το αποτέλεσμα της ποινικής. Το ΓεΔΕΕ απέρριψε τον ισχυρισμό αυτό, αναφέροντας πως, τόσο το άρθρο 286 παρ. 6, όσο και το άρθρο 263 ΣΛΕΕ, δεν προβλέπουν κάποιον συσχετισμό με τυχόν εκκρεμή ποινική διαδικασία, καθώς πρόκειται επί της ουσίας για διακριτά ένδικα μέσα/διαδικασίες που δεν περιορίζονται από μία ποινική απόφαση.

Εξίσου απορρίφθηκε ο έκτος και τελευταίος ισχυρισμός του προσφεύγοντος, ο οποίος αφορούσε την παράλειψη του Ελεγκτικού Συνεδρίου να ασχοληθεί στην απόφασή του αιτιολογημένα με το επιχείρημά του περί παραβίασης του δικαιώματος ακρόασης. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εν λόγω ισχυρισμός ήταν αόριστος, διότι δεν επέτρεπε ούτε στον εναγόμενο να προετοιμαστεί κατάλληλα, ούτε στο ίδιο το Δικαστήριο να δικάσει επ' αυτού. Παράλληλα, ανεφάρμοστα εν προκειμένω κρίθηκαν τα άρθρα 73 του

⁷ Ο ισχυρισμός αυτός διαφέρει από τον προηγούμενο, ο οποίος αφορούσε την διαδικαστικού περιεχομένου προϋπόθεση της παραγραφής σε αντίθεση με την ουσία των δαπανών του προσφεύγοντος εδώ.

Κανονισμού 966/2012 και 92 του Κανονισμού 2018/1046 αναφορικά με την ευθύνη των διατακτών.

Τέλος, ο προσφεύγων αιτήθηκε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, καθώς η διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και η αναφορά της OLAF επηρέασαν αρνητικά την επαγγελματική του φήμη, ιδίως μετά τη διαρροή των γεγονότων αυτών στον Τύπο, και, άρα, κατά παράβαση, μεταξύ άλλων, των αρχών του τεκμηρίου αθωότητας, του απορρήτου και του καθήκοντος επιμέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το ΓεΔΕΕ, βασιζόμενο στη νομολογία που ορίζει τις προϋποθέσεις εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης, απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντος, διότι έκρινε πως ο CQ δεν θεμελίωσε σαφώς τον αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στη ζημία που υπέστη και στις πράξεις (ή παραλείψεις) του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατ' εξαίρεση εφαρμογή διατάξεων αμέσου εφαρμογής σε περίπτωση εξωσυμβατικής ενοχής που απορρέει από αδικοπραξία

Η επιδίωξη ατομικών συμφερόντων δύναται να χαρακτηριστεί ως υπερισχύον αναγκαστικό δίκαιο στο πλαίσιο του Κανονισμού Ρώμη II, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές – Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 – άρθρο 16 – διατάξεις αμέσου εφαρμογής – τροχαίο ατύχημα – δικαιώματα χρηματικής ικανοποίησης που αναγνωρίζονται στους συγγενείς του θανόντος – αρχή της δίκαιης κρίσης όσον αφορά τη χρηματική ικανοποίηση για την προκληθείσα μη υλική ζημία – κριτήρια εκτιμήσεως

ΔΕΕ C-86/23, HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung II, 05.09.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγήτρια: Ο. Spineanu-Matei, Γεν. Εισαγγελέας: Μ. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:689 – Προδικαστική παραπομπή

Στις 27 Ιουλίου 2014 σημειώθηκε στη Γερμανία τροχαίο ατύχημα, όπου απεβίωσε η θυγατέρα των Ε.Ν.Ι. και της Υ.Κ.Ι., αναιρεσιδόντων της κύριας δίκης. Ο υπαίτιος του ατυχήματος ήταν ασφαλισμένος βάσει της υποχρεωτικής ασφάλισης αστικής ευθύνης στην ασφαλιστική εταιρεία HHUK-COBURG, η οποία είναι εγκατεστημένη επίσης στη Γερμανία.

Οι Ε.Ν.Ι. και Υ.Κ.Ι. άσκησαν αγωγή ενώπιον του πρωτοδικείου Σόφιας (Βουλγαρία) με αίτημα την καταβολή ποσού ύψους περίπου 125.000 ευρώ σε έκαστο εξ αυτών ως χρηματικής ικανοποίησης για τη μη υλική ζημία που είχαν υποστεί εξαιτίας του θανάτου της θυγατέρας τους, η οποία και έγινε δεκτή εν μέρει, για το ποσό ύψους περίπου 50.000 ευρώ, από το οποίο αφαιρέθηκε επίσης το ποσό των 2.5000 περίπου ευρώ που είχε ήδη καταβληθεί στο μεταξύ στους προσφεύγοντες ως χρηματική ικανοποίηση από την ασφαλιστική εταιρεία.

Ωστόσο, σε δεύτερο βαθμό, η ανωτέρω απόφαση εξαφανίστηκε. Το εφετείο Σόφιας έκρινε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν αποδείξει ότι η ψυχική οδύνη την οποία είχαν υποστεί είχε προκαλέσει παθολογική βλάβη, όπως απαιτείται για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας από το γερμανικό δίκαιο, το οποίο κρίθηκε εφαρμοστέο βάσει του άρθρου 4 παρ. 1 του Κανονισμού Ρώμη II, παρά την επιχειρηματολογία των προσφευγόντων περί εφαρμογής του δικαίου του δικάζοντος δικαστή (*lex fori*), ήτοι του βουλγαρικού, δυνάμει του άρθρου 16 του ιδίου Κανονισμού. Εν συνεχεία, οι προσφεύγοντες άσκησαν αναίρεση κατά της ως άνω αποφάσεως.

Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Βουλγαρίας παρατηρεί ότι το βουλγαρικό δίκαιο προβλέπει ότι η χρηματική ικανοποίηση για τη μη υλική ζημία καθορίζεται από το δικαστήριο κατά δίκαιη κρίση και μπορεί να καταβληθεί σε κάθε περίπτωση ψυχικής οδύνης των γονέων λόγω του θανάτου του τέκνου τους εξαιτίας τροχαίου ατυχήματος το οποίο προκλήθηκε από αδικοπραξία, χωρίς να είναι αναγκαίο η ζημία να έχει προκαλέσει στους γονείς παθολογική βλάβη. Για τον λόγο αυτό, απέστειλε προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του ΔΕΕ ζητώντας κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 16 του Κανονισμού Ρώμη II έχει την έννοια ότι εθνική διάταξη, η οποία προβλέπει ότι η χρηματική ικανοποίηση για τη μη υλική ζημία την οποία υπέστησαν οι στενοί συγγενείς προσώπου το οποίο απεβίωσε σε τροχαίο ατύχημα καθορίζεται

από το δικαστήριο κατά δίκαιη κρίση, μπορεί να θεωρηθεί ως «διάταξη αμέσου εφαρμογής», κατά την έννοια του άρθρου αυτού.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού, κατά κανόνα το εφαρμοστέο δίκαιο επί εξωσυμβατικής ενοχής η οποία απορρέει από αδικοπραξία είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία επέρχεται η ζημία. Το άρθρο 16, ωστόσο, προβλέπει παρέκκλιση από τον προαναφερόμενο κανόνα και επιτρέπει την εφαρμογή διατάξεων αναγκαστικού δικαίου της χώρας του δικάζοντος δικαστή, οι οποίες εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του δικαίου που διέπει κατά τα άλλα την εξωσυμβατική ενοχή. Ως παρέκκλιση, το άρθρο αυτό πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

Κατ' αρχήν είναι απαραίτητο η έννομη κατάσταση που υποβάλλεται στον έλεγχο του εθνικού δικαστηρίου να έχει αρκούντως στενούς δεσμούς με το κράτος μέλος του δικάζοντος δικαστή, γεγονός που εναπόκειται στο δικαστήριο του δικάζοντος δικαστή να εξακριβώσει. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης είναι Βούλγαροι υπήκοοι, κάτοικοι Βουλγαρίας, το ατύχημα που επέφερε τον θάνατο της θυγατέρας τους σημειώθηκε στη Γερμανία, ο υπαίτιος του ατυχήματος ήταν ασφαλισμένος σε ασφαλιστική εταιρεία εγκατεστημένη στη Γερμανία, ενώ τόσο αυτός όσο και το θύμα ήταν Βούλγαροι υπήκοοι, εγκατεστημένοι στη Γερμανία.

Επίσης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει τον ορισμό των υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, ως κανόνες η τήρηση των οποίων κρίνεται πρωταρχικής σημασίας από μια χώρα για τη διασφάλιση των δημοσίων συμφερόντων της, όπως π.χ. της πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής οργάνωσής της, σε τέτοιον βαθμό ώστε να επιβάλλεται η εφαρμογή τους σε κάθε περίπτωση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής τους, ανεξάρτητα από το δίκαιο που κατά τα άλλα είναι εφαρμοστέο δυνάμει του Κανονισμού. Η εφαρμογή τέτοιας διάταξης προϋποθέτει ότι το εθνικό δικαστήριο εντοπίζει ιδιαιτέρως σημαντικούς λόγους που να δικαιολογούν την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης. Κανόνες που προστατεύουν ατομικά συμφέροντα μπορούν κατά περίπτωση να θεωρηθούν ως διατάξεις αμέσου εφαρμογής, μόνο όταν προκύπτει σαφώς ότι η προστασία των ατομικών συμφερόντων μιας κατηγορίας προσώπων, την οποία επιδιώκουν οι εν λόγω εθνικές διατάξεις, αντιστοιχεί σε ουσιώδες δημόσιο συμφέρον το οποίο διασφαλίζουν οι διατάξεις αυτές.

Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επεσήμανε ότι η αρχή της δίκαιης κρίσης συνιστά θεμελιώδη αρχή του βουλγαρικού δικαίου και αποτελεί τμήμα της βουλγαρικής δημόσιας τάξης. Ωστόσο, η εν λόγω αρχή φαίνεται να πληρούται και από το γερμανικό δίκαιο. Το γεγονός ότι η εφαρμογή του δικαίου της χώρας του δικάζοντος δικαστή οδηγεί σε διαφορετικό ύψος χρηματικής αποζημίωσης από εκείνο που θα είχε προκύψει από την εφαρμογή του δικαίου που καθορίζεται ως εφαρμοστέο από τον κανόνα σύγκρουσης δεν σημαίνει ότι η εφαρμογή του δεύτερου αυτού κανόνα δικαίου δεν είναι ικανή να πετύχει τον σκοπό της προστασίας του ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος στη διασφάλιση του οποίου ενδεχομένως αποβλέπει η εν λόγω διάταξη του κράτους μέλους του δικάζοντος δικαστή.

Το Δικαστήριο, λοιπόν, έκρινε ότι το άρθρο 16 του Κανονισμού Ρώμη II έχει την έννοια ότι διάταξη, η οποία προβλέπει ότι η χρηματική ικανοποίηση για τη μη υλική ζημία την οποία υπέστησαν οι στενοί συγγενείς προσώπου το οποίο απεβίωσε σε τροχαίο ατύχημα καθορίζεται από το δικαστήριο κατά δίκαιη κρίση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «διάταξη αμέσου εφαρμογής», κατά την έννοια του άρθρου αυτού, εκτός εάν, εφόσον η επίμαχη έννομη κατάσταση έχει αρκούντως στενούς δεσμούς με το κράτος μέλος του δικάζοντος δικαστή, το επιληφθέν δικαστήριο διαπιστώνει, βάσει λεπτομερούς ανάλυσης του γράμματος, της όλης οικονομίας, των σκοπών καθώς και του πλαισίου θέσπισης της εν λόγω εθνικής διάταξης, ότι η τήρησή της κρίνεται ως πρωταρχικής σημασίας εντός της έννομης τάξης του εν λόγω κράτους μέλους, για τον λόγο ότι επιδιώκει σκοπό προστασίας ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος δεν μπορεί να επιτευχθεί με την εφαρμογή του δικαίου που καθορίζεται ως εφαρμοστέο δυνάμει του άρθρου 4 του ιδίου Κανονισμού.

II. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Επιμ.: Μαρία Σαπαρδάνη

Συμπράξεις

Το ΓεΔΕΕ επιβεβαιώνει την απόφαση C(2021) 2871 final της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε ότι οι τράπεζες Crédit agricole και Credit Suisse συμμετείχαν σε σύμπραξη στον τομέα των υπερκρατικών ομολόγων, των κρατικών ομολόγων και των ομολόγων δημοσίων οργανισμών που εκδίδονται σε δολάρια ΗΠΑ

ανταγωνισμός – συμπράξεις – τομέας των υπερκρατικών, κρατικών και υπηρεσιακών ομολόγων που εκδίδονται σε δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών – απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ – συντονισμός των τιμών και των δραστηριοτήτων διαπραγμάτευσης ομολόγων – ανταλλαγή ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών – ενιαία και διαρκής παράβαση – περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου – υπολογισμός του ποσού του προστίμου – βασικό ποσό του προστίμου – αξία αντικατάστασης για την αξία των πωλήσεων των μερών – προσφυγή ακυρώσεως – πλήρης δικαιοδοσία

ΓεΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-386/21 και T-406/21, Crédit agricole και Crédit agricole Corporate & Investment Bank/Επιτροπή () και d'agences), 06.11.2024, Τμήμα πέμπτο (πενταμελές), Πρόεδρος (Εισηγητής): J. Svenningsen, ECLI:EU:T:2024:776 – Προσφυγή ακυρώσεως

Με μια μακροσκελή απόφαση, το ΓεΔΕΕ επιβεβαίωσε την απόφαση της Επιτροπής⁸ με την οποία διαπιστώθηκε ότι οι τράπεζες Crédit agricole SA και Crédit agricole Corporate and Investment Bank (στο εξής: Crédit agricole) καθώς και Credit Suisse Group AG και Credit Suisse Securities (Europe) Ltd (στο εξής: Credit Suisse) συμμετείχαν σε σύμπραξη στον τομέα των υπερκρατικών ομολόγων (supra-sovereign bonds), των κρατικών ομολόγων (sovereign bonds) και των ομολόγων δημοσίων οργανισμών [agency (sub-sovereign) bonds], που εκδίδονται σε δολάρια ΗΠΑ (στο εξής: OSSA), και διατήρησε τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις εν λόγω τράπεζες για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ).

Οι προσαπτόμενες με την απόφαση της Επιτροπής συμπεριφορές αφορούσαν συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στη δευτερογενή αγορά. Ειδικότερα, το 2015, η Deutsche Bank υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση επεικούς μεταχείρισης⁹ ενημερώνοντάς την για την ύπαρξη σύμπραξης στη δευτερογενή αγορά των OSSA. Τα OSSA αποτελούν χρεόγραφα που επιτρέπουν στον εκδότη τους να αντλήσει κεφάλαια για τη χρηματοδότηση δαπανών ή επενδύσεων. Ο εκδότης μπορεί να εκδώσει ομόλογο προκειμένου να δανειστεί χρήματα από έναν επενδυτή για καθορισμένη διάρκεια και με προκαθορισμένο επιτόκιο. Ο κάτοχος του ομολόγου εισπράττει τους τόκους από τον εκδότη σε τακτά χρονικά διαστήματα καθώς και την αποπληρωμή του ονομαστικού ποσού στη συμφωνηθείσα ημερομηνία λήξης. Τα OSSA προσφέρονται προς πώληση για πρώτη φορά από τον εκδότη τους ή για λογαριασμό του στην πρωτογενή αγορά. Στη συνέχεια, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης «εξωχρηματιστηριακά» μεταξύ επενδυτών στη δευτερογενή αγορά, χωρίς κεντρικό χρηματιστήριο.

Στη δευτερογενή αγορά, οι τράπεζες προσπαθούν να αποκομίσουν έσοδα παρακρατώντας τη διαφορά μεταξύ της τιμής αγοράς και της τιμής πώλησης των ομολόγων. Η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών τιμών αποτελεί ουσιαστικά το εισόδημα της τράπεζας όταν μια πράξη αγοράς και μεταπώλησης εξετάζεται στο σύνολό της. Από έρευνες της Επιτροπής προέκυψε ότι οι διαπραγματευτές πολλών τραπεζών, συμπεριλαμβανομένων των Crédit agricole και Credit Suisse, είχαν έλθει σε συνεννόηση κατά την περίοδο μεταξύ της 19ης Ιανουαρίου 2010 και της

⁸ Απόφαση C(2021) 2871 final της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 2021, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση AT.40346 – Ομόλογα SSA).

⁹ Κατ' εφαρμογήν του σημ. 8 στοιχ. (α) της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2006, C 298, σ. 17).

24ης Μαρτίου 2015 (μέσω φόρουμ συζητήσεων στο διαδίκτυο και μέσω διμερών συζητήσεων με ηλεκτρονικά μέσα ή τηλεφωνικώς) και είχαν ανταλλάξει ευαίσθητες εμπορικές πληροφορίες της αγοράς σχετικά με τις δραστηριότητες διαπραγμάτευσης, τις τιμές και τις στρατηγικές διαπραγμάτευσης και τιμολόγησης στον τομέα των OSSA. Σκοπός αυτής της συνεργασίας, σύμφωνα με την Επιτροπή, ήταν να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη δευτερογενή αγορά των OSSA έναντι των πελατών και των ανταγωνιστών τους, συντονίζοντας τις τιμές τους και τις δραστηριότητες διαπραγμάτευσης. Όσον αφορά τον νομικό χαρακτηρισμό των επίμαχων συμπεριφορών, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για συμφωνίες ή/και εναρμονισμένες πρακτικές που ήταν αντίθετες προς το άρθρο 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ, διότι είχαν ως αντικείμενο τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στον τομέα των OSSA στον ΕΟΧ. Μάλιστα, καθόσον οι εν λόγω συμπεριφορές αποτελούσαν μέρος ενός συνολικού σχεδίου με το οποίο επιδιωκόταν αντίθετος προς τον ανταγωνισμό σκοπός, συνιστούσαν ενιαία και διαρκή παράβαση. Συνεπώς, στην Crédit agricole και στην Credit Suisse επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 3.993.000 ευρώ και 11.859.000 ευρώ, αντίστοιχα.

Με προσφυγή που άσκησαν βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, η Crédit agricole (T-386/21) και η UBS Group AG, ως διάδοχος της Credit Suisse (T-406/21), ζήτησαν την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής κατά το μέρος που τις αφορά. Η Crédit agricole ζήτησε επιπλέον τη μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε με την εν λόγω απόφαση. Οι δύο προσφυγές ακύρωσης συνεκδικάστηκαν.

Το ΓεΔΕΕ παρατήρησε ότι οι λόγοι ακύρωσης των προσφευγουσών σε μεγάλο βαθμό αλληλεπικαλύπτονται. Κατ' ουσίαν, οι λόγοι αυτοί διαρθρώνονται γύρω από τρεις κατηγορίες επικρίσεων με τις οποίες προβάλλονται α) σφάλματα ως προς τον χαρακτηρισμό των επίμαχων συμπεριφορών ως «ενιαίας και διαρκούς παράβασης» καθώς και ως προς την έκταση της συμμετοχής τους στην παράβαση αυτή, β) σφάλματα ως προς τον χαρακτηρισμό της εν λόγω ενιαίας και διαρκούς παράβασης ως «περιορισμού ως εκ του αντικειμένου» και γ) σφάλματα ως προς τον καθορισμό του ποσού του αντίστοιχου προστίμου που επιβλήθηκε. Η Crédit agricole πρόβαλε, επίσης, παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας που εφαρμόζεται στις διαδικασίες εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ για τον λόγο ότι, όπως υποστήριξε, η Επιτροπή εσφαλμένα θεώρησε ότι οι διαπραγματευτές των εμπλεκόμενων τραπεζών γνώριζαν τις πληροφορίες που ανταλλάσσονταν στα φόρουμ συζητήσεων απλώς και μόνον επειδή ήταν συνδεδεμένοι σε αυτά.

Προκαταρκτικώς, το ΓεΔΕΕ εξέτασε τον ισχυρισμό της Crédit agricole ότι η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη πέντε «αυτοτελών» παραβάσεων που αντιστοιχούν σε πέντε κατηγορίες συμπεριφορών, όπως περιγράφονται αναλυτικά στην προσβαλλόμενη απόφαση, και χαρακτηρίζονται ως «περιορισμός ως εκ του αντικειμένου». Συναφώς, το ΓεΔΕΕ επισήμανε ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη μίας μόνον ενιαίας και διαρκούς παράβασης που διαπράχθηκε από την Crédit agricole. Συνεπώς, απέρριψε τον σχετικό ισχυρισμό ο οποίος βασιζόταν σε εσφαλμένη ερμηνεία της απόφασης αυτής.

Στη συνέχεια, το ΓεΔΕΕ εξέτασε τον λόγο ακύρωσης της ίδιας τράπεζας με τον οποίο προβάλλεται παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας. Στο πλαίσιο αυτό, διαπίστωσε ότι οι συζητήσεις των διαπραγματευτών πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο ενός μόνιμου φόρουμ συζητήσεων στο οποίο τα μηνύματα των συμμετεχόντων παραδίδονται σε πραγματικό χρόνο σε όλα τα πρόσωπα που είναι συνδεδεμένα σε αυτά και τα οποία λαμβάνουν ή, τουλάχιστον, μπορούν να λάβουν άμεση γνώση αυτών. Επομένως, η Επιτροπή ορθώς είχε θεωρήσει ότι η Crédit agricole είχε λάβει γνώση των συζητήσεων των φόρουμ, στα οποία ήταν συνδεδεμένος ο διαπραγματευτής της, ακόμη και αν αυτός δεν είχε συμμετάσχει ενεργά στις συζητήσεις αυτές ή ακόμη και αν είχε στη διάθεσή του πολλές άλλες ταυτόχρονες πηγές πληροφοριών. Τούτο δε, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Crédit agricole δεν προσκόμισε κανένα βέβαιο αποδεικτικό στοιχείο με ακριβή χρονοσφραγίδα από το οποίο να προκύπτει ότι ο διαπραγματευτής της δεν είχε λάβει πράγματι γνώση των επίμαχων μηνυμάτων. Αντίθετα, διαπιστώθηκε ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας ορίζοντας ως χρονικό σημείο έναρξης της συμμετοχής της Crédit agricole στην

επίδικη παράβαση τη συζήτηση της 10ης Ιανουαρίου 2013, η οποία αποτελούσε την πρώτη συζήτηση στο πλαίσιο φόρουμ στην οποία συνδέθηκε ο διαπραγματευτής της χρησιμοποιώντας τα αναγνωριστικά στοιχεία της εν λόγω τράπεζας. Ωστόσο, προκειμένου να θεωρήσει τη 10η Ιανουαρίου 2013 ως ημερομηνία έναρξης της συμμετοχής της Crédit agricole στην επίδικη παράβαση, η Επιτροπή όφειλε να αποδείξει ότι στις 10 Ιανουαρίου 2013 η εν λόγω τράπεζα είχε συμμετάσχει ενεργά ή, τουλάχιστον, παθητικά σε συζήτηση αντίθετη προς τον ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να διαβιβάσει ή να λάβει ευαίσθητες εμπορικές πληροφορίες δυνάμενες είτε να επηρεάσουν τη συμπεριφορά υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά είτε να αποκαλύψουν σε έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά την οποία η Crédit agricole είχε αποφασίσει να ακολουθήσει ή σκεπτόταν να ακολουθήσει στην αγορά. Εν προκειμένω, όμως, ούτε από την προσβαλλόμενη απόφαση ούτε από τη δικογραφία που είχε στη διάθεσή του το ΓεΔΕΕ προέκυπτε ότι ανταλλάχθηκαν μηνύματα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό στο επίμαχο φόρουμ συζητήσεων στις 10 Ιανουαρίου 2013.

Όσον αφορά τους λόγους ακύρωσης με τους οποίους προβάλλονται σφάλματα ως προς τον χαρακτηρισμό των επίμαχων συμπεριφορών ως ενιαίας και διαρκούς παράβασης, το ΓεΔΕΕ επισήμανε αρχικά ότι μόνον οι συμπεριφορές που εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, μπορούν να χαρακτηριστούν ως ενιαία και διαρκής παράβαση. Όσον αφορά τον ενιαίο χαρακτήρα της παράβασης, διαπιστώθηκε ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό ενιαίος σκοπός τον οποίο επιδίωκαν οι εμπλεκόμενες τράπεζες ήταν να μεγιστοποιήσουν τα έσοδά τους περιορίζοντας παράλληλα τις ζημίες που μπορούσαν να προκύψουν λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα ενεργούσαν οι λοιποί διαπραγματευτές. Το γεγονός ότι οι αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές των συμμετεχόντων ήταν από τη φύση τους αλληλοσυνδεμένες και συμπληρωματικές και ότι, όλες μαζί, συνέβαλλαν στο συνολικό σχέδιο που επιδίωκε τον αντίθετο προς τον ανταγωνισμό σκοπό επιβεβαιώνεται, άλλωστε, από διάφορα αντικειμενικά στοιχεία. Για παράδειγμα, όλες οι συμπεριφορές που διαπίστωσε η Επιτροπή: 1) αφορούσαν OSSA, η διαπραγμάτευση των οποίων διεξαγόταν με τον ίδιο τρόπο και από τους ίδιους διαπραγματευτές στα ίδια γραφεία διαπραγμάτευσης των εμπλεκόμενων τραπεζών, 2) ακολουθούσαν τον ίδιο μηχανισμό, ήτοι, από τις αρχές του 2010, τακτικές συζητήσεις στο πλαίσιο μονίμων πολυμερών φόρουμ συζητήσεων, 3) αφορούσαν μία σταθερή ομάδα επιχειρήσεων, 4) ακολουθούσαν το ίδιο σχήμα υπό τη μορφή ανταλλαγής πληροφοριών ή ειλικρινών συζητήσεων σχετικά με πρόσφατες, τρέχουσες ή μελλοντικές συμπεριφορές. Επομένως, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι οι συμπεριφορές των διαπραγματευτών των εμπλεκόμενων τραπεζών μεταξύ του Ιανουαρίου του 2010 και του Φεβρουαρίου του 2013 εντάσσονταν σε συνολικό σχέδιο με το οποίο επιδιωκόταν ενιαίος, αντίθετος προς τον ανταγωνισμό, σκοπός. Η διαπίστωση αυτή, κατά το ΓεΔΕΕ, δεν αναιρείται από το γεγονός ότι, στα τέλη Φεβρουαρίου του 2013, η Deutsche Bank απαγόρευσε στους διαπραγματευτές της να χρησιμοποιούν μόνιμα πολυμερή φόρουμ συζητήσεων. Όπως προκύπτει, κατόπιν της απαγόρευσης αυτής, οι διαπραγματευτές μετέφεραν τις συζητήσεις τους σε μη μόνιμα διμερή φόρουμ συζητήσεων προκειμένου να συνεχιστεί, μετά τον Φεβρουάριο του 2013, ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό σκοπός που επιδιωκόταν από τον Ιανουάριο του 2010.

Όσον αφορά τον διαρκή χαρακτήρα της παράβασης, το ΓεΔΕΕ διαπίστωσε ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της παράβασης αυτής, οι συμπεριφορές των συμμετεχόντων εντάσσονταν στο πλαίσιο συνολικού σχεδίου με το οποίο επιδιωκόταν ενιαίος σκοπός αντίθετος προς τον ανταγωνισμό. Το πλαίσιο της λειτουργίας της διαπιστωθείσας σύμπραξης, μεταξύ της 19ης Ιανουαρίου 2010 και της 24ης Μαρτίου 2015, επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ενιαία παράβαση ήταν διαρκής παρά τα διαστήματα διακοπής που επικαλέστηκε η Credit Suisse και παρά το γεγονός ότι, μετά τον Φεβρουάριο του 2013, οι ανταλλαγές μεταξύ των διαπραγματευτών των εμπλεκόμενων τραπεζών έγιναν πράγματι λιγότερο συχνές.

Όσον αφορά τον καταλογισμό της ενιαίας και διαρκούς παράβασης στις προσφεύγουσες, το ΓεΔΕΕ υπενθύμισε ότι ο καταλογισμός σε μία επιχείρηση της ευθύνης για την ενιαία και

διαρκή παράβαση στο σύνολό της πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα δύο στοιχείων: πρώτον, της εκ προθέσεως συμβολής της εν λόγω επιχείρησης στους κοινούς σκοπούς τους οποίους επιδίωκε το σύνολο των συμμετεχόντων και, δεύτερον, της γνώσης των παραβατικών συμπεριφορών τις οποίες σχεδίαζαν ή ανέπτυσαν άλλες επιχειρήσεις επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή του γεγονότος ότι μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο. Συναφώς, οι ισχυρισμοί των προσφευγουσών, ότι οι ίδιες δεν συνέβαλαν εκ προθέσεως σε συνολικό σχέδιο και ότι αγνοούσαν τις συμπεριφορές που ανέπτυσαν ή σχεδίαζαν οι λοιπές εμπλεκόμενες τράπεζες ή ότι δεν μπορούσαν ευλόγως να τις προβλέψουν, απορρίφθηκαν στο σύνολό τους.

Κατόπιν όλων των παραπάνω, το ΓεΔΕΕ απέρριψε στο σύνολό του τον λόγο ακύρωσης της Credit Suisse με τον οποίο προβάλλονται σφάλματα ως προς τον χαρακτηρισμό των επίμαχων συμπεριφορών ως «ενιαίας και διαρκούς παράβασης» και ως προς τον καταλογισμό της παράβασης αυτής στην εν λόγω τράπεζα. Το ΓεΔΕΕ απέρριψε ομοίως τον ίδιο λόγο ακύρωσης της Crédit agricole, με τη διαφορά ότι, εν προκειμένω, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή είχε υποπέσει σε πλάνη κρίνοντας ότι η τράπεζα αυτή είχε συμμετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τις 10 Ιανουαρίου 2013 και όχι από τις 11 Ιανουαρίου 2013. Ως εκ τούτου, ο λόγος ακύρωσης της Crédit agricole έγινε δεκτός μόνον κατά το μέτρο αυτό.

Όσον αφορά τους λόγους ακύρωσης με τους οποίους προβάλλονται σφάλματα ως προς τον χαρακτηρισμό της εν λόγω ενιαίας και διαρκούς παράβασης ως «περιορισμού ως εκ του αντικειμένου», το ΓεΔΕΕ αρχικά υπενθύμισε ότι η έννοια του «περιορισμού ως εκ του αντικειμένου» πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να εφαρμόζεται μόνον σε ορισμένες συμπαιγνιακές πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες είναι, αφ' εαυτών και λαμβανομένων υπόψη του περιεχομένου τους, των σκοπών τους καθώς και του οικονομικού και νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, αρκούντως επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέλκει η εξέταση των αποτελεσμάτων τους. Σε ό,τι αφορά τον βαθμό του επιβλαβούς για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα που απαιτείται για τον χαρακτηρισμό μιας συμπεριφοράς ως «περιορισμού ως εκ του αντικειμένου», το ΓεΔΕΕ επισήμανε ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει, όχι ότι οι συμπεριφορές των εμπλεκόμενων τραπεζών ήταν επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό καθόσον υπερέβαιναν ένα «εξαιρετικά υψηλό όριο», όπως υποστηρίζει η Crédit agricole, αλλά ότι ήταν απλώς αρκούντως επιζήμιες για τον ανταγωνισμό. Κατόπιν της διευκρίνισης αυτής, εξετάστηκαν λεπτομερώς οι αιτιάσεις των προσφευγουσών με τις οποίες προβάλλεται πλάνη της Επιτροπής, πρώτον, κατά την εκτίμηση του οικονομικού πλαισίου των επίμαχων συμπεριφορών, δεύτερον, κατά την εκτίμηση του επιζήμιου για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα τους, καθώς και, τρίτον, κατά την εκτίμηση του δικαιολογημένου χαρακτήρα τους λόγω των θετικών για τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων τους. Εξετάστηκαν επίσης οι επικρίσεις των προσφευγουσών οι οποίες αφορούσαν τον «αναγκαίο» χαρακτήρα των επίμαχων συμπεριφορών και, ως εκ τούτου, την εξαίρεση για τους παρεπόμενους περιορισμούς σε μία κύρια πράξη, καθώς και οι επικρίσεις για τον «θεμιτό», «θετικό» ή «εγγενή και ουσιώδη για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και την ευρύτερη εξυπηρέτηση των πελατών» χαρακτήρα αυτών των συμπεριφορών. Μετά από ενδελεχή ανάλυση των προβαλλόμενων επιχειρημάτων, το ΓεΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές των εμπλεκόμενων τραπεζών έπρεπε να χαρακτηριστούν ως «περιορισμός ως εκ του αντικειμένου» και ότι, επομένως, δεν εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα, ιδίως εκείνα που αφορούν τον βαθμό αβεβαιότητας που υφίσταται στην αγορά των OSSA και τα οποία απορρέουν από τις επίμαχες ανταλλαγές ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών. Οι σχετικοί λόγοι ακύρωσης των προσφευγουσών απορρίφθηκαν επομένως ως εν μέρει απαράδεκτοι και εν μέρει αβάσιμοι.

Όσον αφορά τους λόγους ακύρωσης με τους οποίους προβάλλονται σφάλματα ως προς τον καθορισμό του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε, αντίστοιχα, στην Crédit agricole και στην Credit Suisse, το ΓεΔΕΕ απέρριψε το σύνολο των επικρίσεων σε σχέση τόσο με το βασικό ποσό των προστίμων όσο και με τις προσαρμογές του ποσού αυτού. Αρχικά, η Credit Suisse προσήψε στην Επιτροπή έλλειψη αιτιολογίας ως προς τον υπολογισμό του προστίμου για τον

λόγο ότι, όπως ισχυρίζεται, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιείχε επαρκείς πληροφορίες για τον υπολογισμό του συντελεστή προσαρμογής. Ο ισχυρισμός αυτός απορρίφθηκε ως αβάσιμος, καθώς διαπιστώθηκε ότι τα στοιχεία που παρέσχε η Επιτροπή έδιναν τη δυνατότητα στην Credit Suisse να προσδιορίσει, με επαρκή ακρίβεια, τα αντιπροσωπευτικά OSSA που ελήφθησαν υπόψη για τον υπολογισμό του συντελεστή προσαρμογής, έστω και αν το εν λόγω θεσμικό όργανο δεν έκανε μνεία, στην προσβαλλόμενη απόφαση, των επικαιροποιημένων αριθμών αναγνώρισης ISIN των επίμαχων OSSA. Στη συνέχεια, εξετάστηκαν οι επικρίσεις των δύο προσφευγουσών με τις οποίες πρόβαλαν παραβάσεις των κατευθυντήριων γραμμών του 2006¹⁰ κατά τον προσδιορισμό της αξίας αντικατάστασης. Ειδικότερα, οι επικρίσεις αυτές αφορούσαν το γεγονός ότι η Επιτροπή: 1) στηρίχθηκε σε ένα σύνολο αντιπροσωπευτικών OSSA και, επομένως, δεν χρησιμοποίησε μία μεθοδολογία υπολογισμού της διαφοράς τιμών αγοράς-πώλησης βάσει των στοιχείων των συναλλαγών των δύο προσφευγουσών, 2) υπολόγισε την τελική διαφορά τιμών αγοράς-πώλησης χρησιμοποιώντας σταθερές σταθμίσεις των OSSA για το σύνολο της διάρκειας της παράβασης και για το σύνολο των εμπλεκόμενων τραπεζών, και όχι μόνο για την κρίσιμη περίοδο που ισχύει για καθεμιά από τις εν λόγω τράπεζες και βάσει των διακυμάνσεων του αντίστοιχου μοντέλου συναλλαγής, 3) χρησιμοποίησε δημόσια δεδομένα προερχόμενα από την πλατφόρμα Bloomberg, τα οποία, σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, ήταν ακατάλληλα για τον υπολογισμό της αξίας αντικατάστασης καθώς διόγκωναν τον συντελεστή προσαρμογής, 4) υπερεκτίμησε την αξία αντικατάστασης της αξίας των πωλήσεων συμπεριλαμβάνοντας στα ονομαστικά ποσά που ελήφθησαν υπόψη ως προς την Credit Suisse τις πράξεις σχετικά με την αγορά ρευστότητας. Κατόπιν λεπτομερούς αξιολόγησης των προβαλλόμενων επιχειρημάτων και περίπλοκης ανάλυσης υπολογισμών, το ΓεΔΕΕ απέρριψε τις παραπάνω επικρίσεις στο σύνολό τους και, συνεπώς, επικύρωσε τις αξίες αντικατάστασης που καθορίστηκαν ως προς τις προσφεύγουσες. Ομοίως, το ΓεΔΕΕ απέρριψε τις επικρίσεις της Crédit agricole σχετικά με την επιλογή της Επιτροπής να μην λάβει υπόψη το έτος 2014 ως περίοδο αναφοράς για τον υπολογισμό της τιμής αντικατάστασης, και τις επικρίσεις και των δύο προσφευγουσών σχετικά με τον συντελεστή προσαύξησης λόγω σοβαρότητας.

Με βάση όλα τα παραπάνω, το ΓεΔΕΕ απέρριψε την προσφυγή της Crédit Suisse στο σύνολό της. Αντιθέτως, ως προς την Crédit agricole, ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που με αυτή διαπιστώνεται ότι η εν λόγω τράπεζα συμμετείχε στην ενιαία και διαρκή παράβαση από τις 10 Ιανουαρίου 2013, και όχι από τις 11 Ιανουαρίου 2013, και, συνεπώς, κατά το μέρος που με αυτή καθορίζεται το ποσό του επιβληθέντος στην Crédit agricole προστίμου στα 3.993.000 ευρώ. Εντούτοις, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, το ΓεΔΕΕ διατήρησε το συγκεκριμένο ποσό του προστίμου.

Το ΓεΔΕΕ επιβεβαιώνει την τροποποιητική απόφαση C(2021) 4600 final της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 2021, κατά της HSBC και επικυρώνει το αναθεωρημένο πρόστιμο των 31.739.000 ευρώ

ανταγωνισμός – συμπράξεις – τομέας παραγώγων επιτοκίου σε ευρώ – απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ – παράβαση της υποχρέωσης αιτιολόγησης – εν μέρει ακύρωση της ως άνω απόφασης με απόφαση του ΓεΔΕΕ – τροποποιητική απόφαση – πρόστιμα – παραγραφή – βασικό ποσό – αξία των πωλήσεων – άρθρο 23 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 – ίση μεταχείριση – αναλογικότητα – πλήρης δικαιοδοσία

ΓεΔΕΕ T-561/21, HSBC Holdings κ.λπ./Επιτροπή, 27.11.2024, Τμήμα έβδομο, Πρόεδρος: Κ. Kowalik-Bańczyk, Εισηγητής: E. Buttigieg, ECLI:EU:T:2024:869 – Προσφυγή ακυρώσεως

Με την απόφαση C(2016) 8530 final, της 7ης Δεκεμβρίου 2016, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι οντότητες HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc και HSBC Continental Europe (στο εξής, από κοινού: HSBC) είχαν συμμετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση με αντικείμενο τη

¹⁰. Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παρ. 2, σημείο α', του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2).

στρέβλωση της κανονικής πορείας καθορισμού των τιμών στην αγορά των παραγώγων επιτοκίου σε ευρώ¹¹. Για τη διαπιστωθείσα παράβαση, η Επιτροπή επέβαλε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στις τρεις προαναφερθείσες οντότητες πρόστιμο ύψους 33.606.000 ευρώ.

Με την απόφασή του, της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, το ΓεΔΕΕ επικύρωσε κατά βάση το συμπέρασμα της Επιτροπής, ότι η HSBC είχε μετάσχει σε παράβαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, πλην όμως εντόπισε ορισμένα σφάλματα στα οποία είχε υποπέσει η Επιτροπή αναφορικά με την έκταση της προσαπτόμενης στην HSBC παράβασης¹². Εκτιμώντας, στο πλαίσιο αυτό, ότι η επίμαχη απόφαση έπασχε λόγω εσφαλμένης αιτιολογίας, την ακύρωσε κατά το μέρος που επέβαλε στην HSBC πρόστιμο 33.606.000 ευρώ. Η Επιτροπή (C-806/19 P) και η HSBC (C-883/19 P) άσκησαν ενώπιον του ΔΕΕ αναίρεση.

Στο μεταξύ, τον Ιούνιο του 2021, η Επιτροπή εξέδωσε τροποποιητική απόφαση, μειώνοντας το πρόστιμο που είχε επιβληθεί στην HSBC με την απόφαση του 2016 σε 31.739.000 ευρώ και συμπληρώνοντας την αιτιολογία της εν λόγω απόφασης. Τον Ιούλιο του 2021, η Επιτροπή απέσυρε την αίτηση αναίρεσης που είχε ασκήσει κατά της απόφασης του ΓεΔΕΕ της 24ης Σεπτεμβρίου 2019.

Δύο μήνες αργότερα, η HSBC άσκησε ενώπιον του ΓεΔΕΕ προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της τροποποιητικής απόφασης του 2021 και την ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε με την απόφαση του 2016, όπως τροποποιήθηκε. Επικουρικά, ζήτησε από το ΓεΔΕΕ να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία του προκειμένου να μειώσει ουσιωδώς το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την τροποποιητική απόφαση του 2021.

Επισημαίνεται ότι η διαδικασία της παρούσας υπόθεσης αναβλήθηκε μέχρι την έκδοση της απόφασης στην υπόθεση C-883/19 P. Με την απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2023, το ΔΕΕ αναίρεσε εν τέλει την απόφαση του ΓεΔΕΕ (T-105/17) κατά το μέρος που με αυτήν απορρίπτεται η προσφυγή της HSBC και, αποφαινόμενο το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς, απέρριψε την εν λόγω προσφυγή. Ωστόσο, το ΔΕΕ επικύρωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που το ΓεΔΕΕ ακύρωσε το πρόστιμο ύψους 33.606.000 ευρώ που είχε επιβληθεί στην HSBC.

Με απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2024, το ΓεΔΕΕ απέρριψε την προσφυγή ακύρωσης της HSBC κατά της τροποποιητικής απόφασης της Επιτροπής του 2021. Μεταξύ άλλων, η HSBC προσήψε στην Επιτροπή ότι εξέδωσε την τροποποιητική απόφαση μετά την παρέλευση της μέγιστης δεκαετούς προθεσμίας παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 25 παρ. 5 του Κανονισμού 1/2003 για την επιβολή προστίμων. Επ' αυτού του ισχυρισμού, το ΓεΔΕΕ αρχικά υπενθύμισε ότι, σύμφωνα με την παρ. 6 του ίδιου άρθρου, η παραγραφή για την επιβολή προστίμων αναστέλλεται για όσο χρόνο η απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση και επιβάλλεται πρόστιμο αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Συνεπώς, η μέγιστη δεκαετής προθεσμία παραγραφής παρατείνεται κατά χρονικό διάστημα ίσο με το χρόνο αναστολής της παραγραφής. Εν προκειμένω, το ΓεΔΕΕ παρατήρησε ότι, ενόσω εκκρεμούσε ενώπιον του ΔΕΕ η διαδικασία επί της αναίρεσης που άσκησε η Επιτροπή, υφίστατο αβεβαιότητα ως προς τη νομιμότητα της απόφασης του 2016 με την οποία είχε επιβληθεί στην HSBC πρόστιμο ύψους 33.606.000 ευρώ. Επομένως, η παραγραφή για την επιβολή νέου προστίμου στην HSBC είχε ανασταλεί μέχρι την έκδοση απόφασης από το ΔΕΕ που να περατώνει την αναιρετική διαδικασία, τούτο δε ανεξαρτήτως των ενεργειών στις οποίες προέβη η Επιτροπή ενόψει της έκδοσης της απόφασης του 2021. Κατά το ΓεΔΕΕ, το γεγονός και μόνο ότι η Επιτροπή προέβη σε ενέργειες για την έκδοση νέας απόφασης κατόπιν της έκδοσης της απόφασης του ΓεΔΕΕ της 24ης Σεπτεμβρίου 2019 δεν αποδεικνύει ότι έχασε κάθε συμφέρον να επιδιώξει τη διαπίστωση της νομιμότητας της απόφασης του 2016, δεδομένου ότι το συμφέρον αυτό συνέχισε να υπάρχει μέχρι την έκδοση της απόφασης του ΔΕΕ που περατώνει τη δίκη ή, τουλάχιστον, μέχρι την έκδοση της

¹¹. Απόφαση C(2016) 8530 final της Επιτροπής, της 7ης Δεκεμβρίου 2016, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΔΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ [Υπόθεση AT.39914 – Παράγωγα επιτοκίου σε ευρώ (EIRD)].

¹². ΓεΔΕΕ T-105/17, *HSBC Holdings κ.λπ./Επιτροπή*, ECLI:EU:T:2019:675.

νέας απόφασης της Επιτροπής. Το γεγονός ότι, μετά την έκδοση της τροποποιητικής απόφασης, η Επιτροπή παραιτήθηκε από την αίτηση αναίρεσως στην υπόθεση C-806/19 P δεν μεταβάλλει αυτό το συμπέρασμα. Ως εκ τούτου, συμπεραίνεται ότι το δικαίωμα της Επιτροπής για την επιβολή κυρώσεων δεν είχε παραγραφεί κατά την ημερομηνία έκδοσης της τροποποιητικής απόφασης του 2021.

Κατά τα λοιπά, το ΓεΔΕΕ απέρριψε το σύνολο των επιπλέον λόγων που προέβαλε η HSBC προς στήριξη του αιτήματός της να ακυρωθεί η τροποποιητική απόφαση του 2021, καθώς και τα αιτήματα της HSBC σχετικά με τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε με την απόφαση αυτή. Συνεπώς, η προσφυγή απορρίφθηκε στο σύνολό της.

Συγκεντρώσεις

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την ερμηνεία του άρθρου 22 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, όταν έκρινε ότι, βάσει γραμματικής, ιστορικής, συστηματικής και τεολογικής ερμηνείας του εν λόγω Κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να ζητήσουν την παραπομπή συγκέντρωσης που δεν έχει ευρωπαϊκή διάσταση, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή του πεδίου εφαρμογής τυχόν εθνικής τους νομοθεσίας σχετικής με τον εκ των προτέρων έλεγχο των συγκεντρώσεων

αίτηση αναίρεσως – ανταγωνισμός – συγκεντρώσεις – αγορά της φαρμακευτικής βιομηχανίας – συστήματα γενετικής αλληλούχησης – απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της Grail LLC από την Illumina Inc. – Κανονισμός (ΕΚ) 139/2004 – άρθρο 22 – αίτηση παραπομπής υποβληθείσα από εθνική αρχή ανταγωνισμού η οποία, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, δεν έχει αρμοδιότητα να εξετάσει την πράξη συγκέντρωσης – απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εξετάσει την πράξη συγκέντρωσης – αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες έγιναν δεκτά τα αιτήματα άλλων εθνικών αρχών ανταγωνισμού να συνυποβάλουν την αίτηση παραπομπής – αρμοδιότητα της Επιτροπής – ασφάλεια δικαίου

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-611/22 P και C-625/22 P, Illumina/Επιτροπή, 03.09.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγητής: N. Wahl, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αμιλίου, ECLI:EU:C:2024:677 – Αίτηση αναίρεσως

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2020, η Illumina, εταιρεία με έδρα στις ΗΠΑ που δραστηριοποιείται στον τομέα της γενετικής ανάλυσης και της ανάλυσης γονιδιώματος μέσω αλληλούχησης και συστοιχιών, συνήψε συμφωνία και σχέδιο συγχώνευσης για την απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της Grail, εταιρείας επίσης εγκατεστημένης στις ΗΠΑ και δραστηριοποιούμενης στον τομέα των εξετάσεων αίματος για την πρόωπη ανίχνευση καρκίνων. Δεδομένου ότι η Grail δεν είχε κύκλο εργασιών ούτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε οπουδήποτε αλλού στον κόσμο, η επίμαχη συγκέντρωση στερούνταν ευρωπαϊκής διάστασης και, συνεπώς, δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή όπως ορίζει το άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων. Επίσης, δεν κοινοποιήθηκε ούτε στα κράτη μέλη της Ένωσης ούτε στα κράτη μέλη της Συμφωνίας ΕΟΧ, δεδομένου ότι δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών τους νομοθεσιών για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων.

Στις 7 Δεκεμβρίου 2020, υποβλήθηκε στην Επιτροπή καταγγελία σχετική με την επίμαχη συγκέντρωση. Ακολούθως, η Επιτροπή απέστειλε στα κράτη μέλη και στα λοιπά συμβαλλόμενα κράτη της Συμφωνίας ΕΟΧ έγγραφο με το οποίο τα ενημέρωνε για την επίμαχη συγκέντρωση, εξηγώντας για ποιους λόγους θεωρούσε ότι η συγκέντρωση θα μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ τους και να απειλήσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στο έδαφός τους. Ταυτόχρονα, κάλεσε τα κράτη μέλη να της υποβάλουν, δυνάμει του άρθρου 22 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004, αίτηση παραπομπής προκειμένου να εξετάσει την επίμαχη συγκέντρωση. Στις 9 Μαρτίου 2021, η γαλλική εθνική αρχή ανταγωνισμού ζήτησε από την Επιτροπή, βάσει της εν λόγω διάταξης, να εξετάσει τη συγκέντρωση. Λίγες ημέρες αργότερα, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού της Ισλανδίας, της Νορβηγίας, του Βελγίου, των Κάτω Χωρών και της Ελλάδας ζήτησαν να συνυποβάλουν την αίτηση παραπομπής, βάσει του άρθρου 22

παρ. 2 του Κανονισμού 139/2004. Με αποφάσεις της, η Επιτροπή δέχθηκε την αίτηση παραπομπής και τα αιτήματα συνυποβολής.

Στις 28 Απριλίου 2021, η Illumina άσκησε προσφυγή ενώπιον του ΓεΔΕΕ και ζήτησε την ακύρωση του ενημερωτικού εγγράφου, της απόφασης με την οποία έγινε δεκτή η παραπομπή εκ μέρους της γαλλικής αρχής ανταγωνισμού καθώς και των αποφάσεων με τις οποίες έγιναν δεκτά τα αιτήματα συνυποβολής (στο εξής: επίδικες αποφάσεις). Στις 13 Ιουλίου 2022, το ΓεΔΕΕ απέρριψε την προσφυγή (Τ-227/21, *Illumina/Επιτροπή*). Στις 22 και 30 Σεπτεμβρίου 2022 αντιστοίχως, η Illumina (υπόθεση C-611/22 P) και η Grail (υπόθεση C-625/22 P) ζήτησαν από το Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του ΓεΔΕΕ και να ακυρώσει τις επίδικες αποφάσεις. Οι δύο υποθέσεις αποφασίστηκε να συνεκδικασθούν.

Στις 3 Σεπτεμβρίου 2024, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου εξέδωσε απόφαση με την οποία αναιρέσει την απόφαση του ΓεΔΕΕ και ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία έγινε δεκτή η υποβληθείσα από τη γαλλική εθνική αρχή ανταγωνισμού αίτηση να εξεταστεί η πράξη συγκέντρωσης που είχε ως αντικείμενο την απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της Grail από την Illumina. Ακόμη, ακύρωσε τις αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες έγιναν δεκτά τα αιτήματα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού της Ελλάδας, του Βελγίου, της Νορβηγίας, της Ισλανδίας και των Κάτω Χωρών να συνυποβάλουν την προαναφερθείσα αίτηση παραπομπής. Κατόπιν μακροσκελούς ανάλυσης, το Δικαστήριο διαπίστωσε, ειδικότερα, ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την ερμηνεία του άρθρου 22 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004, κρίνοντας ότι, βάσει γραμματικής, ιστορικής, συστηματικής και τελεολογικής ερμηνείας του εν λόγω Κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούσαν, υπό προϋποθέσεις, να ζητήσουν την παραπομπή συγκέντρωσης που δεν έχει ευρωπαϊκή διάσταση, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή του πεδίου εφαρμογής τυχόν εθνικής τους νομοθεσίας σχετικής με τον εκ των προτέρων έλεγχο των συγκεντρώσεων. Πιο συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, κακώς το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι το άρθρο 22 του εν λόγω Κανονισμού έπρεπε να θεωρηθεί ως «διορθωτικός μηχανισμός» ο οποίος αποσκοπεί στον αποτελεσματικό έλεγχο όλων των συγκεντρώσεων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση του ανταγωνισμού στην Ένωση καθιστώντας δυνατό τον έλεγχο πράξεων που δεν υπερβαίνουν ούτε τα ενωσιακά ούτε τα εθνικά κατώτατα όρια. Σύμφωνα με την άποψη του Δικαστηρίου, μια τέτοια ερμηνεία δεν συμβιβάζεται με ορισμένους σκοπούς του Κανονισμού 139/2004. Από τις αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού 139/2004 συνάγεται ότι ο Κανονισμός αυτός αποσκοπεί στην καθιέρωση αποτελεσματικού και προβλέψιμου συστήματος ελέγχου, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη την ανάγκη ασφάλειας δικαίου και θα στηρίζεται στην αρχή του «ενιαίου ελέγχου» (αιτιολογικές σκ. 8 και 11). Στο πλαίσιο αυτό, τα κατώτατα όρια που καθορίζονται ως κριτήριο για το αν μια πράξη πρέπει να κοινοποιηθεί ή όχι έχουν κεφαλαιώδη σημασία για την αποτελεσματικότητα, την προβλεψιμότητα και την ασφάλεια δικαίου που πρέπει να κατοχυρώνονται υπέρ των συμμετεχόντων μερών. Ο λόγος είναι ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες υπόκεινται δυνητικώς σε υποχρεώσεις κοινοποίησης και αναστολής πρέπει να μπορούν να προσδιορίσουν με ευκολία αν το σχέδιό τους για πράξη συγκέντρωσης πρέπει να υποβληθεί σε εκ των προτέρων εξέταση και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, από ποια αρχή και πότε μπορεί να αναμένεται σχετική απόφαση της αρχής αυτής.

Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης

Το Δικαστήριο επικυρώνει το πρόστιμο ύψους 2,4 δισεκατομμυρίων ευρώ που επιβλήθηκε στην Google λόγω κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης

αίτηση αναιρέσεως – ανταγωνισμός – κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – αγορές γενικής αναζήτησης και εξειδικευμένης αναζήτησης προϊόντων στο διαδίκτυο – απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) – κατάχρηση μέσω μόχλευσης – υγιής ανταγωνισμός ή αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτική – τρόπος εμφάνισης τον οποίο επιλέγει η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, ευνοώντας τα αποτελέσματα της δικής της υπηρεσίας εξειδικευμένης αναζήτησης – δυνητικά αντίθετα προς τους κανόνες του ανταγωνισμού

αποτελέσματα – αιτιώδης συνάφεια μεταξύ κατάχρησης και αποτελεσμάτων – βάρος αποδείξεως – αντιπαράδειγμα – ικανότητα αποκλεισμού των ανταγωνιστών από την αγορά – κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή

ΔΕΕ C-48/22 P, Google και Alphabet/Επιτροπή (Google Shopping), 10.09.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγήτρια: O. Spineanu-Matei, Γεν. Εισαγγελέας: J. Kokott, ECLI:EU:C:2024:726 – Αίτηση αναίρεσεως

Στις 27 Ιουνίου 2017, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2017) 4444 final, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ, με την οποία διαπίστωσε ότι η Google είχε καταχραστεί σε διάφορα χρονικά σημεία, αρχής γενομένης από τον Ιανουάριο του 2008, τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε σε δεκατρείς εθνικές αγορές γενικής αναζήτησης εντός του ΕΟΧ. Η κατάχρηση συνίστατο στην προνομιακή τοποθέτηση και παρουσίαση, στις σελίδες γενικών αποτελεσμάτων της Google, του δικού της εργαλείου σύγκρισης προϊόντων σε σχέση με τα ανταγωνιστικά εργαλεία σύγκρισης. Πιο συγκεκριμένα, η συμπεριφορά την οποία η Επιτροπή προσδιόρισε ως πηγή της κατάχρησης συνίστατο κατ' ουσίαν στο ότι η Google τοποθετούσε το δικό της εργαλείο σύγκρισης προϊόντων σε περίοπτη και ελκυστική θέση μέσα σε ειδικά «boxes» στις σελίδες γενικών αποτελεσμάτων, χωρίς να εφαρμόζει ως προς αυτό τους αλγορίθμους προσαρμογής που χρησιμοποιούνταν για τη γενική αναζήτηση. Αντιθέτως, τα ανταγωνιστικά εργαλεία σύγκρισης προϊόντων μπορούσαν να εμφανίζονται στις ίδιες σελίδες μόνον υπό τη μορφή αποτελεσμάτων γενικής αναζήτησης (μπλε υπερσυνδέσμων), και ποτέ σε εμπλουτισμένο μορφότυπο, παράλληλα δε η σειρά κατάταξής τους στα γενικά αποτελέσματα υποβιβάζονταν μέσω των εν λόγω αλγορίθμων προσαρμογής. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να μειώνεται η κίνηση από τις σελίδες γενικών αποτελεσμάτων της Google προς τα ανταγωνιστικά εργαλεία σύγκρισης προϊόντων και να αυξάνεται η κίνηση προς το δικό της εργαλείο σύγκρισης, κάτι που ήταν δυνατόν να επιφέρει αντίθετα προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελέσματα στις δεκατρείς αντίστοιχες εθνικές αγορές εξειδικευμένης αναζήτησης για τη σύγκριση προϊόντων, αλλά και στις δεκατρείς αγορές γενικής αναζήτησης. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή επέβαλε στην Google χρηματική κύρωση ύψους 2.424.495.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 523.518.000 ευρώ της επιβλήθηκαν εις ολόκληρον με την Alphabet. Επισημαίνεται ότι, από τις 2 Οκτωβρίου 2015, η Google αποτελεί θυγατρική κατά 100 % της Alphabet.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2017, οι Google και Alphabet άσκησαν προσφυγή ενώπιον του ΓεΔΕΕ με αίτημα την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής και, επικουρικώς, τη διαγραφή ή τη μείωση του ποσού του επιβληθέντος προστίμου. Με την απόφασή του, της 10ης Νοεμβρίου 2021, το ΓεΔΕΕ απέρριψε κατ' ουσίαν την προσφυγή επικυρώνοντας την ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά την αγορά εξειδικευμένης αναζήτησης για τη σύγκριση προϊόντων [T-612/17, *Google και Alphabet/Επιτροπή (Google Shopping)*]. Αντιθέτως, όσον αφορά τις εθνικές αγορές γενικής αναζήτησης, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η Επιτροπή είχε στηριχθεί σε εκτιμήσεις οι οποίες ήταν υπερβολικά ασαφείς για να δικαιολογήσουν την ύπαρξη αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελεσμάτων. Ως εκ τούτου, το ΓεΔΕΕ ακύρωσε την επίμαχη απόφαση μόνον κατά το μέρος που η Επιτροπή είχε διαπιστώσει παράβαση εκ μέρους της Google και της Alphabet του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ σε δεκατρείς εθνικές αγορές γενικής αναζήτησης εντός του ΕΟΧ βάσει της ύπαρξης αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελεσμάτων στις αγορές αυτές. Κατά τα λοιπά, απέρριψε την προσφυγή. Επιπλέον, κατ' ενάσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, διατήρησε στο σύνολό του το πρόστιμο που είχε επιβληθεί από την Επιτροπή.

Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, οι Google και Alphabet άσκησαν αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Δικαστηρίου ζητώντας την αναίρεση της απόφασης του ΓεΔΕΕ, κατά το μέρος που είχε απορρίψει την προσφυγή τους, και την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής.

Με απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2024, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου απέρριψε την αίτηση αναίρεσης στο σύνολό της και, συνακόλουθα, επικύρωσε την απόφαση του ΓεΔΕΕ. Πρώτον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το ΓεΔΕΕ ορθώς είχε κρίνει ότι η Επιτροπή δεν είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο παραλείποντας να εκτιμήσει αν οι πρακτικές που

προσάπτονταν στην Google πληρούσαν τις προϋποθέσεις που διατυπώθηκαν με τη νομολογία *Bronner* (C-7/97) για τον χαρακτηρισμό τους υπό το πρίσμα του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, διευκρινίστηκε ότι, με τη νομολογία αυτή, είχε κριθεί ότι η άρνηση παροχής πρόσβασης σε υποδομή η οποία έχει αναπτυχθεί από κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση για τις ανάγκες των δικών της δραστηριοτήτων και η οποία ανήκει στην επιχείρηση αυτή μπορεί να συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, υπό την προϋπόθεση όχι μόνον ότι η άρνηση αυτή είναι ικανή να εξαλείψει κάθε ανταγωνισμό στη σχετική αγορά εκ μέρους του αιτούντος την πρόσβαση και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αντικειμενικώς, αλλά και ότι η υποδομή αυτή καθεαυτήν είναι απαραίτητη για την άσκηση της δραστηριότητας του αιτούντος την πρόσβαση, υπό την έννοια ότι δεν υφίσταται κανένα πραγματικό ή δυνητικό υποκατάστατο της εν λόγω υποδομής. Ωστόσο, η περίπτωση της Google διαφέρει, κατά το Δικαστήριο, από την ανωτέρω υπόθεση στο μέτρο που η Google παρέχει πρόσβαση στην υποδομή της, αλλά εξαρτά την πρόσβαση αυτή από αθέμιτους όρους.

Δεύτερον, το Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αναίρεσης με τον οποίο υποστηρίχθηκε ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά το μέρος που επικύρωσε την απόφαση της Επιτροπής, μολονότι στην απόφαση αυτή δεν προσδιοριζόταν η συμπεριφορά που αποκλίνει από τον υγιή ανταγωνισμό. Συναφώς, υπενθυμίστηκε ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ δεν αντιτίθεται στην ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης αυτή καθεαυτήν, αλλά αποκλειστικώς στην καταχρηστική εκμετάλλευσή της. Σύμφωνα με τη νομολογία, προκειμένου να διαπιστωθεί καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, απαιτείται να αποδειχθεί ότι, λόγω της χρήσης μέσω των διαφορετικών από εκείνα που διέπουν τον υγιή ανταγωνισμό, η επίμαχη συμπεριφορά έχει ως πραγματικό ή δυνητικό αποτέλεσμα να περιορίζει τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά. Μεταξύ των πραγματικών περιστάσεων που είναι κρίσιμες προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον μια επιχείρηση εκμεταλλεύεται καταχρηστικώς τη δεσπόζουσα θέση της περιλαμβάνονται όχι μόνον εκείνες οι οποίες αφορούν την ίδια τη συμπεριφορά, αλλά και εκείνες οι οποίες αφορούν είτε την οικεία ή τις οικείες αγορές είτε τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά ή τις αγορές αυτές. Εν προκειμένω, η Επιτροπή, και εν συνεχεία το ΓεΔΕΕ, επικαλέστηκαν τρεις ειδικές περιστάσεις προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον η Google ασκούσε υγιή ανταγωνισμό: α) τη σημασία της κίνησης που δημιουργούνταν από τη μηχανή γενικής αναζήτησης της Google για τα εργαλεία σύγκρισης προϊόντων, β) τη συμπεριφορά των χρηστών κατά την πραγματοποίηση αναζητήσεων στο διαδίκτυο και γ) το γεγονός ότι η εκτρεπόμενη κίνηση από τις σελίδες γενικών αποτελεσμάτων της Google αντιπροσώπευε μεγάλο ποσοστό της κίνησης προς τα ανταγωνιστικά εργαλεία σύγκρισης προϊόντων και ήταν ουσιαστικά αδύνατον να αντικατασταθεί από άλλες πηγές. Όπως παρατήρησε το Δικαστήριο, οι τρεις αυτές ειδικές περιστάσεις αποτελούσαν στοιχεία του πλαισίου εντός του οποίου λειτουργούσαν η μηχανή γενικής αναζήτησης της Google και οι υπηρεσίες σύγκρισης προϊόντων και εντός του οποίου εκδηλώθηκε η επίμαχη συμπεριφορά. Συνεπώς, ορθώς το ΓεΔΕΕ επιβεβαίωσε την εκτίμηση της Επιτροπής, ότι οι εν λόγω περιστάσεις ήταν κρίσιμες προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον η Google ασκούσε υγιή ανταγωνισμό.

Τρίτον, το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό των αναιρεσειουσών ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο δεχόμενο ότι η Google προέβη σε διακρίσεις μεταξύ του δικού της εργαλείου σύγκρισης προϊόντων και των ανταγωνιστικών υπηρεσιών σύγκρισης προϊόντων στις σελίδες γενικής αναζήτησης, χωρίς να αποδείξει αυθαίρετη διαφορετική μεταχείριση. Συναφώς, διαπιστώθηκε ότι το ΓεΔΕΕ ορθώς κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της αγοράς και των ειδικών περιστάσεων που προαναφέρθηκαν, η συμπεριφορά της Google συνιστούσε δυσμενή διάκριση και δεν ενέπιπτε στο πλαίσιο του υγιούς ανταγωνισμού.

Τέλος, το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό των αναιρεσειουσών ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όταν έκρινε ότι, στο πλαίσιο της ανάλυσης των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελεσμάτων των πρακτικών που προσάπτονται στην Google, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να εξετάσει αν οι πρακτικές αυτές ήταν ικανές να αποκλείσουν από την αγορά ανταγωνιστές εξίσου αποτελεσματικούς με την Google. Στο

πλαίσιο αυτό, υπενθυμίστηκε ότι η διαπίστωση παράβασης υπό το πρίσμα του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν εξαρτάται από την απόδειξη ότι η οικεία συμπεριφορά είναι ικανή να εκτοπίσει έναν εξίσου αποτελεσματικό ανταγωνιστή. Εξάλλου, εν προκειμένω, σύμφωνα με το Δικαστήριο, ορθώς το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι, υπό τις ειδικές συνθήκες της σχετικής αγοράς, η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να συναγάγει αντικειμενικά και αξιόπιστα αποτελέσματα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των ανταγωνιστών της Google και, συνεπώς, ότι το κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή δεν θα ήταν λυσιτελές.

Ρήτρες καλύτερης τιμής

Ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένο το γεγονός ότι οι ρήτρες καλύτερης τιμής που χρησιμοποιεί η Booking.com αποσκοπούν στην καταπολέμηση ενδεχόμενων φαινομένων παρασιτισμού και είναι απαραίτητες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικτυακών υπηρεσιών ξενοδοχειακών κρατήσεων, οι εν λόγω ρήτρες δεν μπορούν, καταρχήν, να χαρακτηριστούν ως «παρεπόμενοι περιορισμοί» κατά την έννοια του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης

προδικαστική παραπομπή – ανταγωνισμός – άρθρο 101 ΣΛΕΕ – συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων – συμβάσεις συναφθείσες μεταξύ διαδικτυακής πλατφόρμας κρατήσεων και ξενοδόχων – ρήτρες καλύτερης τιμής – παρεπόμενος περιορισμός – απαλλαγή κατά κατηγορία – κάθετες συμφωνίες – Κανονισμός (ΕΕ) 330/2010 – άρθρο 3 παρ. 1 – ορισμός της σχετικής αγοράς

ΔΕΕ C-264/23, Booking.com και Booking.com (Deutschland), 19.09.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος: A. Prechal, Εισηγητής: N. Wahl, Γεν. Εισαγγελέας: A. M. Collins, ECLI:EU:C:2024:764 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των Booking.com BV και Booking.com (Deutschland) GmbH (στο εξής, από κοινού: Booking.com) και, αφετέρου, των 25hours Hotel Company Berlin GmbH και 62 άλλων ξενοδοχειακών μονάδων ευρισκόμενων στη Γερμανία σχετικά με το κύρος, υπό το πρίσμα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, των ρητρών καλύτερης τιμής τις οποίες χρησιμοποιεί η Booking.com στις συμβάσεις που συνάπτει με τις εν λόγω μονάδες.

Η Booking.com BV είναι εταιρεία ολλανδικού δικαίου με έδρα το Άμστερνταμ (Κάτω Χώρες), η οποία παρέχει παγκοσμίως υπηρεσίες διαμεσολάβησης για κρατήσεις καταλυμάτων μέσω της εκμετάλλευσης διαδικτυακής πλατφόρμας. Οι ξενοδοχειακές μονάδες καταβάλλουν προμήθεια στην Booking.com για κάθε κράτηση που πραγματοποιεί ένας πελάτης μέσω της πλατφόρμας αυτής, ενώ οι εν λόγω μονάδες μπορούν να χρησιμοποιούν και εναλλακτικούς διαύλους πωλήσεων, ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη πλατφόρμα.

Κατά την είσοδό της στη γερμανική αγορά το 2006, η Booking.com περιλάμβανε, στους γενικούς όρους των συμφωνιών που συνήπτε με τους παρόχους καταλυμάτων, ρήτρα βάσει της οποίας δεν επιτρεπόταν στους εν λόγω παρόχους να προσφέρουν, μέσω των δικών τους διαύλων πωλήσεων ή μέσω διαύλων πωλήσεων τους οποίους εκμεταλλεύονταν τρίτοι, δωμάτια σε τιμή χαμηλότερη από την προτεινόμενη στον ιστότοπο της Booking.com («ευρεία ρήτρα καλύτερης τιμής»). Από την 1η Ιουλίου 2015, η ευρεία ρήτρα καλύτερης τιμής αντικαταστάθηκε από τη λεγόμενη «στενή ρήτρα καλύτερης τιμής», βάσει της οποίας η απαγόρευση προς τους παρόχους καταλυμάτων να προσφέρουν τα δωμάτιά τους σε καλύτερες τιμές από αυτές που προτείνονται μέσω της Booking.com ισχύει μόνο για τις προσφορές που γίνονται μέσω των δικών τους διαύλων πωλήσεων.

Η Bundeskartellamt (Ομοσπονδιακή Αρχή Ανταγωνισμού, Γερμανία) έκρινε ότι τόσο η ευρεία όσο και η στενή ρήτρα καλύτερης τιμής ήταν αντίθετες προς την απαγόρευση των συμπράξεων κατά το δίκαιο της Ένωσης και το γερμανικό δίκαιο και διέταξε την παύση της χρήσης τους. Το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Ντίσελντορφ, Γερμανία) κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα ως προς την ευρεία ρήτρα καλύτερης τιμής. Αντίθετα, ως προς τη στενή ρήτρα καλύτερης τιμής, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι αυτή περιόριζε μεν τον ανταγωνισμό, πλην όμως μπορούσε, ως παρεπόμενος περιορισμός, να θεωρηθεί αναγκαία ώστε να δύναται η Booking.com να λάβει δίκαιη αμοιβή για την παροχή

των υπηρεσιών της. Με απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας αναίρεσε (χωρίς να έχει υποβάλει σχετικό ερώτημα στο ΔΕΕ) την ως άνω απόφαση του Oberlandesgericht Düsseldorf ως προς τη στενή ρήτρα καλύτερης τιμής, διαπιστώνοντας τελικά ότι μια τέτοια ρήτρα περιόριζε σημαντικά τον ανταγωνισμό στην αγορά των διαδικτυακών πλατφορμών ξενοδοχειακών κρατήσεων και στην αγορά των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και δεν μπορούσε να τύχει καμίας απαλλαγής από την απαγόρευση των συμπράξεων κατά το δίκαιο της Ένωσης και το γερμανικό δίκαιο.

Στο μεταξύ, το 2020, μια ένωση που εκπροσωπεί περισσότερα από 2.600 ξενοδοχεία άσκησε, ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου, αγωγή αποζημίωσης κατά της Booking.com με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν τα μέλη της λόγω των ρητρών καλύτερης τιμής. Ακολούθως, η Booking.com άσκησε ενώπιον του Rechtbank Amsterdam (πρωτοδικείου Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες) αγωγή με αίτημα να αναγνωριστεί, αφενός, ότι οι ρήτρες καλύτερης τιμής τις οποίες χρησιμοποιεί δεν αντιβαίνουν στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ και, αφετέρου, ότι οι εναγόμενες της κύριας δίκης δεν υπέστησαν ζημία λόγω των ρητρών αυτών. Το δικαστήριο αυτό, έχοντας αμφιβολίες σχετικά με το εάν οι ευρείες και οι στενές ρήτρες καλύτερης τιμής συμβιβάζονται με τους κανόνες περί ανταγωνισμού της Ένωσης, αποφάσισε να υποβάλει στο ΔΕΕ σχετικά προδικαστικά ερωτήματα.

Στην απόφασή του, το ΔΕΕ διαπίστωσε αρχικά ότι η παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών ξενοδοχειακών κρατήσεων από πλατφόρμες, όπως η Booking.com, έχει ουδέτερο ή ακόμη και θετικό αποτέλεσμα για τον ανταγωνισμό, καθώς οι εν λόγω υπηρεσίες βελτιώνουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα. Και τούτο, διότι επιτρέπουν, αφενός, στους καταναλωτές να έχουν πρόσβαση σε ευρύ φάσμα προσφορών καταλυμάτων και να συγκρίνουν με απλό και γρήγορο τρόπο τις προσφορές αυτές βάσει διαφόρων κριτηρίων και, αφετέρου, στους παρόχους καταλυμάτων να αποκτήσουν μεγαλύτερη προβολή και να αυξήσουν έτσι τον αριθμό των δυνητικών πελατών. Αντίθετα, το ΔΕΕ κατέληξε ότι δεν αποδεικνύεται ότι οι ρήτρες καλύτερης τιμής, ευρείες ή στενές, είναι αντικειμενικώς αναγκαίες για την υλοποίηση της εν λόγω κύριας πράξης και ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Για τις μεν ευρείες ρήτρες σημείωσε ότι υπάρχει το ενδεχόμενο να μειώσουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων πλατφορμών ξενοδοχειακών κρατήσεων και να εκτοπίσουν τις μικρές και τις νεοεισερχόμενες πλατφόρμες. Για τις δε στενές ρήτρες σημείωσε το ίδιο, προσθέτοντας ότι, μολονότι οι τελευταίες αυτές ρήτρες, εκ πρώτης όψεως, έχουν σε μικρότερο βαθμό αποτέλεσμα περιοριστικό του ανταγωνισμού, δεν προκύπτει ότι είναι αντικειμενικώς αναγκαίες για τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας της πλατφόρμας ξενοδοχειακών κρατήσεων. Σε κάθε περίπτωση, κατά το ΔΕΕ, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένο το γεγονός ότι οι ρήτρες αυτές αποσκοπούν στην καταπολέμηση ενδεχόμενων φαινομένων παρασιτισμού και είναι απαραίτητες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ανωτέρω υπηρεσιών, οι εν λόγω ρήτρες δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως «παρεπόμενοι περιορισμοί».

Στη συνέχεια, το ΔΕΕ αναφέρθηκε συνοπτικά στις προϋποθέσεις απαλλαγής ορισμένων συμφωνιών, βάσει του άρθρου 101 παρ. 3 ΣΛΕΕ, οι οποίες μνημονεύονται στον Κανονισμό 330/2010. Συναφώς, υπογράμμισε ότι ο ορισμός της σχετικής αγοράς προϊόντων εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο με βάση το σύνολο των στοιχείων που του έχουν υποβληθεί. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη τις εκτιμήσεις της Ομοσπονδιακής Αρχής Ανταγωνισμού και των γερμανικών δικαστηρίων.

Κρατικές ενισχύσεις

Tax rulings στον όμιλο Apple

αίτηση αναιρέσεως – κρατικές ενισχύσεις – άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ – φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης (tax rulings) που εκδίδονται από κράτος μέλος – επιλεκτικά φορολογικά πλεονεκτήματα – επιμερισμός των κερδών που προκύπτουν από άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας στα υποκαταστήματα αλλοδαπών εταιρειών – αρχή του πλήρους ανταγωνισμού

ΔΕΕ C-465/20 P, Επιτροπή/Ιρλανδία κ.λπ., 10.09.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγητής: N. Wahl, Γεν. Εισαγγελέας: G. Pitruzzella, ECLI:EU:C:2024:724 – Αίτηση αναίρεσεως

Μητρική του ομίλου Apple είναι η εταιρεία Apple Inc, που εδρεύει στις Η.Π.Α., η οποία ελέγχει διάφορες εταιρείες που έχουν συσταθεί κατά το ιρλανδικό δίκαιο μέσω της κατά 100% θυγατρικής της, Apple Operations International, που κατέχει το 100% της Apple Operations Europe (AOE). Η AOE κατέχει το 100% της Apple Sales International (ASI). Η ASI και η AOE έχουν συσταθεί στην Ιρλανδία, αλλά δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι Ιρλανδίας. Καθεμία από αυτές διαθέτει ένα υποκατάστημα στην Ιρλανδία, το οποίο δεν έχει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα.

Η ASI και η AOE είχαν συνάψει με τη μητρική Apple Inc. συμφωνία επιμερισμού του κόστους, η οποία προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την παραχώρηση σε αυτές αδειών χρήσης, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου. Η χρήση αυτή συνίστατο, ιδίως, στην κατασκευή και πώληση των σχετικών προϊόντων σε όλες τις περιοχές εκτός της αμερικανικής ηπείρου.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ιρλανδικού εταιρικού φορολογικού δικαίου, οι εταιρείες που δεν είχαν έδρα στην Ιρλανδία φορολογούνταν για το επιχειρηματικό εισόδημα που αποκτούσαν άμεσα ή έμμεσα μέσω υποκαταστήματος στην Ιρλανδία. Το 1990, οι ιρλανδικές φορολογικές αρχές έλαβαν αιτήματα από τους προκατόχους της ASI και της AOE για να προσδιορίσουν τα φορολογητέα κέρδη τους. Στο πλαίσιο αυτό, εξέδωσαν δύο φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης (tax rulings) το 1991 και το 2007.

Κατόπιν επίσημης διαδικασίας έρευνας που κινήθηκε το 2014, η Επιτροπή, με την απόφαση SA.38373/2014, έκρινε ότι οι επίμαχες φορολογικές αποφάσεις επέτρεψαν στην ASI και στην AOE να μειώσουν το ποσό του φόρου για το οποίο ήταν υπόχρεες στην Ιρλανδία κατά την περίοδο 1991-2014, και ότι αυτή η μείωση του ποσού του φόρου αποτελούσε πλεονέκτημα έναντι άλλων εταιρειών που βρίσκονταν σε συγκρίσιμη κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή έκρινε πως το γεγονός ότι οι ιρλανδικές φορολογικές αρχές είχαν αποδεχθεί την παραδοχή ότι οι άδειες εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου Apple που κατείχαν η ASI και η AOE, και επομένως τα έσοδα που προέρχονται από αυτές, έπρεπε να κατανεμηθούν εκτός Ιρλανδίας, είχε ως αποτέλεσμα τα ετήσια φορολογητέα κέρδη της ASI και της AOE στην Ιρλανδία να αποκλίνουν από μια αξιόπιστη προσέγγιση που βασίζεται στις συνθήκες της αγοράς.

Η Ιρλανδία, η ASI και η AOE άσκησαν προσφυγές ακυρώσεως ενώπιον του ΓεΔΕΕ (T-778/16 & T-892/16), οι οποίες έγιναν δεκτές. Το ΓεΔΕΕ έκρινε ως εσφαλμένη την κύρια επιχειρηματολογία της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη πλεονεκτήματος για δύο λόγους που αφορούσαν, πρώτον, τις εκτιμήσεις της σχετικά με την «κανονική» φορολόγηση βάσει της ιρλανδικής φορολογικής νομοθεσίας και, δεύτερον, τις εκτιμήσεις της σχετικά με τις δραστηριότητες εντός του ομίλου Apple. Στη βάση αυτή, ακύρωσε την παραπάνω απόφαση της Επιτροπής. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα αίτηση αναίρεσεως ενώπιον του ΔΕΕ.

Το ΔΕΕ ξεκίνησε την ανάλυσή του με ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις που συνοψίζουν τη νομολογία του επί του ελέγχου φορολογικών μέτρων. Μεταξύ αυτών, υπενθύμισε ότι οι παρεμβάσεις των κρατών μελών σε τομείς, οι οποίοι δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο εναρμόνισης στο ενωσιακό δίκαιο, δεν αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της ΣΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων. Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση οποιουδήποτε φορολογικού μέτρου ικανού να αποτελέσει κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Όσον αφορά την προϋπόθεση σχετικά με το επιλεκτικό πλεονέκτημα, αυτή επιβάλλει να εξετάζεται εάν, στο πλαίσιο δεδομένου νομικού καθεστώτος, το επίμαχο εθνικό μέτρο είναι ικανό να ευνοήσει «ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής» έναντι άλλων που τελούν, από πλευράς του επιδιωκόμενου σκοπού, σε συγκρίσιμη πραγματική και νομική κατάσταση και υφίστανται, ως αποτέλεσμα, διαφορετική μεταχείριση, δυνάμενη κατ' ουσίαν να χαρακτηριστεί ως εισάγουσα δυσμενείς

διακρίσεις. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθύμισε τον έλεγχο των τριών σταδίων για φορολογικά μέτρα και τις βασικές αρχές που διατυπώθηκαν στις αποφάσεις C-451/21 P και C-454/21 P.

α) Η αρχή των ίσων αποστάσεων και η εφαρμογή της προσέγγισης «κατ' αποκλεισμόν»

Στη βάση των εν λόγω αρχών, το ΔΕΕ εξέτασε, εν πρώτοις, τη μεθοδολογία της Επιτροπής. Η Επιτροπή είχε επιμερίσει τα κέρδη που προέκυψαν από την εκμετάλλευση των αδειών χρήσης δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στα ιρλανδικά υποκαταστήματα, με την αιτιολογία ότι τα κεντρικά γραφεία της ASI και της AOE δεν είχαν υπαλλήλους ή φυσική παρουσία που να διασφαλίζει τον έλεγχο και τη διαχείρισή τους. Το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η εν λόγω μεθοδολογία ήταν εσφαλμένη, διότι κατέληγε σε μία προσέγγιση για τον επιμερισμό των κερδών «κατ' αποκλεισμόν», η οποία δεν συνάδει με την αρχή των ίσων αποστάσεων.

Το ΔΕΕ επεσήμανε, αρχικά, ότι η συλλογιστική της Επιτροπής θεμελιώνεται στην παραδοχή ότι η εφαρμογή του οικείου πλαισίου αναφοράς απαιτούσε να καθοριστεί εκ των προτέρων μία μέθοδος επιμερισμού των κερδών, η οποία δεν οριζόταν στις ίδιες αυτές διατάξεις αναφοράς. Περαιτέρω, η παραπάνω μέθοδος έπρεπε να καταλήξει σε αποτέλεσμα σύμφωνο με την αρχή των ίσων αποστάσεων (ή αρχή του πλήρους ανταγωνισμού). Η παραδοχή αυτή δεν αμφισβητήθηκε από το ΓεΔΕΕ, το οποίο, όμως, υπογράμμισε ότι το άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ δεν συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών μελών να εφαρμόζουν την αρχή αυτή, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο της εθνικής φορολογικής νομοθεσίας που εφαρμόζεται στη φορολόγηση των εν λόγω εταιρειών. Το ΔΕΕ παρατήρησε ότι η εφαρμογή της αρχής των ίσων αποστάσεων στην παρούσα υπόθεση βασίζεται στους φορολογικούς κανόνες του ιρλανδικού δικαίου που αφορούν τη φορολογία των εταιρειών και, ως εκ τούτου, στο σύστημα αναφοράς που είχε προσδιορίσει η Επιτροπή και επιβεβαίωσε το ΓεΔΕΕ. Το τελευταίο, μάλιστα, αναγνώρισε ότι η εφαρμογή του οικείου πλαισίου αναφοράς αντιστοιχούσε κατ' ουσίαν στη λειτουργική και πραγματική ανάλυση στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου ανάλυσης που υιοθετεί ο ΟΟΣΑ και το οποίο στόχιο αποσκοπεί στον προσδιορισμό των στοιχείων του ενεργητικού, των δραστηριοτήτων και των κινδύνων που πρέπει να επιμερίζονται στη μόνιμη εγκατάσταση μιας εταιρείας. Στη βάση αυτή, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή δεν είχε υποπέσει σε σφάλμα, όταν στηρίχθηκε στην αρχή των ίσων αποστάσεων, προκειμένου να διαπιστώσει εάν, κατά την εφαρμογή του πλαισίου αναφοράς από τις ιρλανδικές φορολογικές αρχές, το ποσοστό των κερδών που αποδόθηκαν στα υποκαταστήματα της ASI και της AOE για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στην Ιρλανδία αντιστοιχούσε στο επίπεδο των κερδών που θα είχαν αποκτηθεί από την άσκηση των εν λόγω επιχειρηματικών δραστηριοτήτων υπό συνθήκες αγοράς. Η προσέγγιση της Επιτροπής συμπίπτει κατ' ουσίαν με την εγκεκριμένη προσέγγιση του ΟΟΣΑ για την εφαρμογή της αρχής των ίσων αποστάσεων και λαμβάνει υπόψη την κατανομή των περιουσιακών στοιχείων, των δραστηριοτήτων και των κινδύνων μεταξύ των υποκαταστημάτων αυτών και άλλων τμημάτων των εταιρειών αυτών.

Περαιτέρω, η Επιτροπή θεώρησε ότι, όσον αφορά τη μέθοδο επιμερισμού κερδών που βασίζεται στην αρχή των ίσων αποστάσεων την οποία, κατά την άποψή της, έπρεπε να ακολουθήσουν οι ιρλανδικές φορολογικές αρχές δυνάμει των κανόνων του συστήματος αναφοράς, τα κέρδη που καταλογίζονται στο υποκατάστημα αλλοδαπής εταιρείας είναι «τα κέρδη που αναμένεται ότι θα είχε το εν λόγω υποκατάστημα, υπό συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού, ιδίως στις συναλλαγές του με τα άλλα μέρη της επιχείρησης, εάν ήταν χωριστή και ανεξάρτητη επιχείρηση με τις ίδιες ή παρεμφερείς δραστηριότητες υπό τις ίδιες ή παρεμφερείς συνθήκες, λαμβάνοντας υπόψη τις ασκούμενες δραστηριότητες, τα χρησιμοποιούμενα στοιχεία ενεργητικού και τους κινδύνους που αναλαμβάνει η εταιρία μέσω του υποκαταστήματός της και μέσω των άλλων μερών της επιχείρησης» (σκ. 125). Επομένως, κατά την Επιτροπή, εναπέκειτο εν προκειμένω στις ιρλανδικές αρχές να εξακριβώσουν, πριν εγκρίνουν την προταθείσα από την Apple μέθοδο επιμερισμού κερδών, εάν, όπως ισχυριζόταν η Apple, οι άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας και τα σχετικά κέρδη έπρεπε να επιμεριστούν εκτός Ιρλανδίας. Προς τούτο, όφειλαν να συγκρίνουν τις ασκούμενες δραστηριότητες, τα χρησιμοποιούμενα στοιχεία ενεργητικού και τους κινδύνους που αναλάμβαναν η ASI και η AOE μέσω, αντιστοίχως, των εδρών τους και των ιρλανδικών υποκαταστημάτων τους.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι, βάσει της παραπάνω συλλογιστικής, η Επιτροπή εκτίμησε καταρχάς ότι, προκειμένου να καθορίσει, σύμφωνα με το σύστημα αναφοράς, τα φορολογητέα κέρδη της ASI και της AOE στην Ιρλανδία, σύμφωνα με την αρχή των ίσων αποστάσεων, έπρεπε να συγκριθούν οι δραστηριότητες που ασκούσαν, αντιστοίχως, οι έδρες και τα ιρλανδικά υποκαταστήματα των εταιρειών αυτών σε σχέση με τη χρήση των αδειών διανοητικής ιδιοκτησίας. Στη συνέχεια, κατ' εφαρμογήν του κριτηρίου αυτού, προέβη σε χωριστή εξέταση του ρόλου που ανέλαβε κάθε μία από τις ως άνω έδρες και κάθε ένα από τα συγκεκριμένα υποκαταστήματα σε σχέση με τις εν λόγω άδειες. Κατά το πέρας της εξέτασης, η Επιτροπή διαπίστωσε, αφενός, την πλήρη απουσία δραστηριοτήτων σε σχέση με τις άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας, όσον αφορά τις έδρες και, αφετέρου, ενεργό ρόλο των ιρλανδικών υποκαταστημάτων που απέρρεε από την άσκηση δραστηριοτήτων και την ανάληψη κινδύνων που συνδέονται με τη διαχείριση και τη χρήση των επίμαχων αδειών. Η διαπίστωση ότι οι έδρες δεν ασκούσαν «ενεργές ή κρίσιμες» δραστηριότητες στηρίζεται στην έλλειψη αποδείξεων περί του αντιθέτου εκ μέρους της Apple Inc., σε συνδυασμό με τη διαπίστωση της πραγματικής έλλειψης ικανότητας των εδρών αυτών να προβούν όντως στις δραστηριότητες αυτές. Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι η κύρια συλλογιστική της Επιτροπής δεν στηρίζεται μόνο στη μη άσκηση δραστηριοτήτων συναφών με τις άδειες, ασκούμενων από τις έδρες σε σχέση με τις άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας, αλλά και στην ανάλυση των δραστηριοτήτων που πράγματι ασκούσαν τα υποκαταστήματα σε σχέση με τις άδειες. Ως εκ τούτου, η διαπίστωση ότι οι έδρες δεν είχαν ούτε υπαλλήλους ούτε φυσική παρουσία εκτός των ιρλανδικών υποκαταστημάτων δεν ήταν από μόνο του καθοριστικό για το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι οι άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας και τα σχετικά κέρδη έπρεπε να επιμεριστούν στα υποκαταστήματα αυτά. Η Επιτροπή είχε συναγάγει το εν λόγω συμπέρασμα κατόπιν της συσχέτισης δύο διακριτών διαπιστώσεων, ήτοι, αφενός, της απουσίας ενεργών ή κρίσιμων δραστηριοτήτων και κινδύνων που αναλαμβάνουν οι έδρες και, αφετέρου, της πολλαπλότητας και του κεντρικού χαρακτήρα των ασκούμενων δραστηριοτήτων και των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα υποκαταστήματα.

Ενόψει των παραπάνω, το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι το ΓεΔΕΕ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή, με την κύρια συλλογιστική της, περιορίστηκε σε προσέγγιση «κατ' αποκλεισμόν».

β) Επί του παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων

Το ΓεΔΕΕ είχε κρίνει ότι, λόγω ορισμένων εξουσιοδοτήσεων που είχαν χορηγηθεί από την Apple Inc. στις ASI και AOE, η Επιτροπή εσφαλμένα είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η διαχείριση των δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου Apple αναλήφθηκε κατ' ανάγκην από τα ιρλανδικά υποκαταστήματα των ASI και AOE. Αντιθέτως, βάσει των εξουσιοδοτήσεων αυτών, προέκυπτε ότι οι αποφάσεις περί των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας λαμβάνονταν συγκεντρωτικά για τον όμιλο, στην έδρα της μητρικής εταιρείας, στις Η.Π.Α. και όχι στα ιρλανδικά υποκαταστήματα. Η Επιτροπή αμφισβήτησε το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία βασίστηκε το ΓεΔΕΕ για την παραπάνω κρίση.

Το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι οι εν λόγω εξουσιοδοτήσεις ουδέποτε είχαν τεθεί υπόψη της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της επίσημης διαδικασίας έρευνας. Τα μόνα έγγραφα που είχαν περιέλθει σε γνώση της ήταν μερικά ηλεκτρονικά μηνύματα μεταξύ των διευθυντών της Apple Inc. σχετικά με τις συμβάσεις με τους τρίτους παραγωγούς και τους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, τα οποία περιορίζονταν, κατ' ουσίαν, στις δραστηριότητες που ασκούσαν υπάλληλοι της Apple Inc. στο πλαίσιο της συμφωνίας επιμερισμού του κόστους και δεν περιείχαν καμιά άμεση ή έμμεση αναφορά στην ASI. Επομένως, επρόκειτο για έγγραφα που δεν συνδέονταν με το αντικείμενο της επίσημης διαδικασίας έρευνας, στο μέτρο που αφορούσαν τις δραστηριότητες μιας οντότητας διακριτής από την ASI και ενδοομιλικές σχέσεις που δεν συνδέονται με το αντικείμενο των επίμαχων φορολογικών αποφάσεων προέγκρισης. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η Επιτροπή, ακόμη και εάν μπορούσε να υποθέσει την ύπαρξή τους, ήταν υποχρεωμένη να ζητήσει την προσκόμιση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων κατά την επίσημη διαδικασία έρευνας. Αντιθέτως, η ASI και η AOE όφειλαν να υποβάλουν τα εν λόγω στοιχεία στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας,

εφόσον εκτιμούσαν ότι ήταν ικανά να αποδείξουν το υποστατό και τη σημασία του συγκεντρωτικού χαρακτήρα όσον αφορά τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων εντός του ομίλου Apple, τις οποίες λάμβαναν οι διευθυντές του ομίλου στις Η.Π.Α.

Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ έκρινε ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη τις εν λόγω εξουσιοδοτήσεις κατά τη διάρκεια της επίσημης διαδικασίας έρευνας, στο μέτρο που, ενώ είχε ζητήσει και εξετάσει όλα τα πρακτικά των διοικητικών συμβουλίων της ASI και της AOE κατά την κρίσιμη περίοδο, εκείνα μνημόνευαν λακωνικά και μόνον τις εν λόγω εξουσιοδοτήσεις. Συνεπώς, το ΓεΔΕΕ, στο μέτρο που είχε λάβει υπόψη απαράδεκτα αποδεικτικά στοιχεία, είχε υποπέσει σε διαδικαστική πλημμέλεια.

γ) Επί των κερδών που απέφεραν οι άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας

Εν συνεχεία, το ΔΕΕ εξέτασε την κρίση του ΓεΔΕΕ ότι τα υποκαταστήματα της ASI και της AOE στην Ιρλανδία δεν έλεγχαν τις άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου και δεν απέφεραν τα κέρδη που είχε εντοπίσει η Επιτροπή. Οι διάδικοι είχαν συμφωνήσει ότι, στο πλαίσιο της λειτουργικής ανάλυσης που απαιτείται για την εφαρμογή του συστήματος αναφοράς, δεν ασκούν επιρροή οι δραστηριότητες που ασκεί μια χωριστή οντότητα, εν προκειμένω η Apple Inc., σε σχέση με την αλλοδαπή εταιρεία για την οποία πρέπει να εκτιμηθεί το φορολογητέο κέρδος στην Ιρλανδία. Ωστόσο, υποστήριξαν αποκλίνουσες απόψεις ως προς το εύρος και το περιεχόμενο της ανάλυσης που απαιτείται δυνάμει του ιρλανδικού δικαίου. Το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι το σύστημα αναφοράς, η αρχή των ίσων αποστάσεων και η προσέγγιση που χρησιμοποιεί ο ΟΟΣΑ απαιτούν, για τον καθορισμό των φορολογητέων κερδών αλλοδαπής εταιρείας στην Ιρλανδία, τη διενέργεια «λειτουργικής» ανάλυσης για τον καθορισμό των δραστηριοτήτων που ασκεί, των στοιχείων ενεργητικού που χρησιμοποιεί και των κινδύνων που αναλαμβάνει το υποκατάστημα της εταιρείας αυτής στην Ιρλανδία.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με το οικείο σύστημα αναφοράς, το οποίο, προκειμένου να καθοριστεί το φορολογητέο εισόδημα αλλοδαπής εταιρείας στην Ιρλανδία, απαιτεί να προσδιορίζονται «τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης που προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα μέσω του υποκαταστήματος και το σύνολο των εισοδημάτων από περιουσιακά στοιχεία ή δικαιώματα που χρησιμοποιούνται από το υποκατάστημα ή κατέχονται από το υποκατάστημα ή για λογαριασμό του υποκαταστήματος» (σκ. 200). Ο καθορισμός αυτός απαιτεί σύγκριση των δραστηριοτήτων που ασκούν οι διάφορες εταιρείες του ομίλου σε σχέση με τα στοιχεία αυτά. Η σύγκριση αυτή καθιστά δυνατό να εξακριβωθεί αν η κατανομή των στοιχείων ενεργητικού στην αλλοδαπή εταιρεία, την οποίαν δέχτηκαν οι φορολογικές αρχές ως βάση υπολογισμού των φορολογητέων κερδών στην Ιρλανδία, συνάδει με την πραγματική κατανομή των δραστηριοτήτων, των στοιχείων ενεργητικού και των κινδύνων μεταξύ των διαφόρων εταιρειών του ομίλου. Ως εκ τούτου, το κριτήριο καθορισμού των κερδών αλλοδαπής εταιρείας, το οποίο το είχε κριθεί εφαρμοστέο από το ΓεΔΕΕ βάσει του συστήματος αναφοράς, επιτάσσει να λαμβάνεται υπόψη η κατανομή των στοιχείων ενεργητικού, των δραστηριοτήτων και των κινδύνων μεταξύ του υποκαταστήματος και των λοιπών μερών της εταιρείας αυτής, χωρίς να απαιτεί τη συνεκτίμηση του ρόλου που διαδραματίζουν διακριτές οντότητες.

Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι το ΓεΔΕΕ είχε στηριχθεί, άμεσα ή έμμεσα, στις δραστηριότητες που ασκούσε η Apple Inc. σε σχέση με τη διαχείριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου Apple στο πλαίσιο της συμφωνίας επιμερισμού του κόστους ή της συμφωνίας παροχής υπηρεσιών μάρκετινγκ ή ακόμη στο πλαίσιο του ρόλου της ως μητρικής εταιρείας, συγκρίνοντας τις εν λόγω δραστηριότητες με εκείνες που ασκούσαν τα ιρλανδικά υποκαταστήματα. Ως εκ τούτου, το ΓεΔΕΕ συνέκρινε εσφαλμένα τις δραστηριότητες που ασκούσαν τα υποκαταστήματα αυτά σε σχέση με τις άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας, με εκείνες που ασκούσε η Apple Inc. σε σχέση με τη διανοητική ιδιοκτησία του ομίλου Apple και όχι με τις δραστηριότητες που ασκούσαν πράγματι οι έδρες σε σχέση με τις εν λόγω άδειες.

Έτσι, το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι το ΓεΔΕΕ, εστιάζοντας, κατά την εξέταση των εκτιμήσεων της Επιτροπής σχετικά με τις δραστηριότητες εντός του ομίλου Apple, στις δραστηριότητες και τους κινδύνους που είχε αναλάβει η Apple Inc. σε σχέση με τα δικαιώματα διανοητικής

ιδιοκτησίας, αντί να επικεντρωθεί αποκλειστικά στις δραστηριότητες που ασκούσαν αντιστοίχως τα ιρλανδικά υποκαταστήματα και οι εταιρικές έδρες της ASI και της AOE σε σχέση με τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των αδειών διανοητικής ιδιοκτησίας, προέβη σε χαρακτηρισμό των εξετασθέντων πραγματικών περιστατικών εφαρμόζοντας νομικό κριτήριο διαφορετικό από εκείνο που το ίδιο είχε κρίνει εφαρμοστέο δυνάμει του συστήματος αναφοράς. Το εν λόγω σύστημα αναφοράς επέτασσε να λαμβάνεται υπόψη η κατανομή των στοιχείων ενεργητικού, των δραστηριοτήτων και των κινδύνων μεταξύ του υποκαταστήματος και των λοιπών μερών της αλλοδαπής εταιρείας και, κατ' εφαρμογήν των φορολογικών αρχών που εφαρμόζονταν δυνάμει του ιρλανδικού δικαίου, αποκλείοντας τη συνεκτίμηση του ρόλου διακριτών οντοτήτων, όπως η μητρική εταιρεία της αλλοδαπής εταιρείας.

δ) Αναίρεση της απόφασης και κρίση του ΔΕΕ επί της προσφυγής

Για το σύνολο των παραπάνω λόγων, το ΔΕΕ έκανε δεκτή την αίτηση αναίρεσης και εκδίκασε το ίδιο τις προσφυγές στην ουσία τους. Με δεδομένο ότι είχε ήδη διαπιστώσει ότι η Επιτροπή είχε προσδιορίσει ορθά το σύστημα αναφοράς βάσει του ιρλανδικού δικαίου, το ΔΕΕ απέρριψε, εν πρώτοις, τους σχετικούς λόγους της προσφυγής.

ι) Επί των δραστηριοτήτων των ASI και AOE

Οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι οι δραστηριότητες και οι δραστηριότητες των ιρλανδικών υποκαταστημάτων των ASI και AOE, όπως είχαν προσδιοριστεί από την Επιτροπή, αντιπροσώπευαν ένα ελάχιστο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας και των κερδών των εν λόγω εταιρειών και ότι, εν πάση περιπτώσει, οι δραστηριότητες αυτές δεν περιλάμβαναν ούτε τη διαχείριση ούτε τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων σχετικά με την ανάπτυξη και την εμπορική εκμετάλλευση της διανοητικής ιδιοκτησίας της Apple.

Το ΔΕΕ επανέλαβε ότι το ΓεΔΕΕ, αφενός, είχε εσφαλμένα δεχθεί τον κρίσιμο χαρακτήρα των δραστηριοτήτων που ασκούσε η Apple Inc. στο πλαίσιο του επιμερισμού των κερδών της ASI και της AOE μεταξύ των εταιρικών εδρών και των αντίστοιχων υποκαταστημάτων τους και, αφετέρου, είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας ότι τα διευθυντικά όργανα της ASI και της AOE ασκούσαν, απευθείας ή κατ' εξουσιοδότηση, βασικές δραστηριότητες όσον αφορά τις άδειες διανοητικής ιδιοκτησίας. Περαιτέρω, ο επιμερισμός, από φορολογικής απόψεως, των αδειών διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου Apple στα ιρλανδικά υποκαταστήματα της ASI και της AOE, καθώς και ο συνακόλουθος επιμερισμός των κερδών που προέκυπταν από τη χρήση των αδειών αυτών, απέρρεαν ευθέως από την ορθή εφαρμογή των σχετικών φορολογικών αρχών στη δομή του ομίλου Apple, όπως αυτή διαμορφώθηκε από την ίδια την Apple Inc. μέσω της συμφωνίας επιμερισμού του κόστους. Επομένως, η ανάγκη να ληφθεί υπόψη, για τους σκοπούς της εφαρμογής του συστήματος αναφοράς, η κατανομή των στοιχείων ενεργητικού, των δραστηριοτήτων και των κινδύνων μεταξύ των ιρλανδικών υποκαταστημάτων και των λοιπών μερών των εν λόγω εταιρειών, ανεξαρτήτως του ρόλου που ενδεχομένως διαδραμάτισε η Apple Inc., απέρρεε αποκλειστικά από την επιλογή του ομίλου Apple να μεταφέρει, μέσω της συμφωνίας επιμερισμού του κόστους, τις δαπάνες και τους κινδύνους που συνδέονται με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή είχε αποδείξει ότι, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, των δραστηριοτήτων που πράγματι ασκούσαν τα ιρλανδικά υποκαταστήματα της ASI και της AOE και, αφετέρου, της έλλειψης συγκλινόντων στοιχείων ικανών να αποδείξουν την ύπαρξη στρατηγικών αποφάσεων τις οποίες λάμβαναν και εφαρμόζαν οι έδρες των εταιρειών αυτών οι οποίες βρίσκονταν εκτός Ιρλανδίας, τα κέρδη που προέκυψαν από την εκμετάλλευση των αδειών διανοητικής ιδιοκτησίας του ομίλου Apple έπρεπε να επιμεριστούν στα εν λόγω ιρλανδικά υποκαταστήματα της ASI και της AOE για τον προσδιορισμό των ετήσιων φορολογητέων κερδών.

ii) Επιλεκτικότητα

Οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν την επιλεκτικότητα των επίμαχων φορολογικών αποφάσεων προέγκρισης, στο μέτρο που, αφενός, η επιλεκτικότητα δεν μπορεί να τεκμαρθεί εν προκειμένω

και, αφετέρου, δεν υπήρξε κατά παρέκκλιση ή επιλεκτική μεταχείριση της ASI και της AOE σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που βρίσκονταν σε συγκρίσιμη κατάσταση.

Το ΔΕΕ υπενθύμισε, αρχικά, ότι η προϋπόθεση του επιλεκτικού χαρακτήρα, που απορρέει από το άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ, πρέπει να διακρίνεται σαφώς από την παράλληλη διαπίστωση οικονομικού πλεονεκτήματος, καθόσον, όταν η Επιτροπή διαπιστώσει την ύπαρξη πλεονεκτήματος, υπό την ευρεία του όρου έννοια, απορρέοντος άμεσα ή έμμεσα από συγκεκριμένο μέτρο, υποχρεούται να αποδείξει, περαιτέρω, ότι το πλεονέκτημα αυτό ευνοεί ειδικώς μία ή περισσότερες επιχειρήσεις. Εντούτοις, τα κριτήρια αυτά δεν αποκλείεται να μπορούν να εξεταστούν από κοινού, εφόσον από την ανάλυση στην οποία προβαίνει η Επιτροπή προκύπτει, αφενός, ότι το επίμαχο μέτρο παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στον αποδέκτη του και, αφετέρου, ότι το πλεονέκτημα αυτό δεν χορηγείται σε επιχειρήσεις που βρίσκονται σε συγκρίσιμη νομική και πραγματική κατάσταση. Όσον αφορά ειδικότερα τα φορολογικά μέτρα, η εξέταση του πλεονεκτήματος και η εξέταση της επιλεκτικότητας αλληλεπικαλύπτονται, δεδομένου ότι τα δύο αυτά κριτήρια απαιτούν να αποδειχθεί ότι το αμφισβητούμενο φορολογικό μέτρο έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσού του φόρου που θα όφειλε κανονικά ο δικαιούχος του μέτρου εάν είχε υπαχθεί στο «κανονικό» φορολογικό καθεστώς, το οποίο εφαρμόζεται στους λοιπούς φορολογουμένους που βρίσκονται στην ίδια με αυτόν κατάσταση.

Συνακόλουθα, το ΔΕΕ έκρινε ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς ότι οι επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης είχαν ως αποτέλεσμα να τύχουν η ASI και η AOE ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης σε σχέση με τις ημεδαπές εταιρείες, οι οποίες φορολογούνται στην Ιρλανδία και οι οποίες δεν μπορούσαν να επωφεληθούν από τις εν λόγω αποφάσεις της φορολογικής αρχής. Δηλαδή, ιδίως σε σχέση με τις αυτόνομες μη καθετοποιημένες εταιρείες, τις καθετοποιημένες εταιρείες ενός ομίλου που πραγματοποιούν συναλλαγές με τρίτους ή τις καθετοποιημένες εταιρείες ενός ομίλου που πραγματοποιούν συναλλαγές με συνδεδεμένες εταιρείες του ομίλου, καθορίζοντας την τιμή των συναλλαγών αυτών υπό συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού. Κι αυτό, παρά το ότι οι ως άνω εταιρείες βρίσκονταν σε συγκρίσιμη πραγματική και νομική κατάσταση όσον αφορά τον σκοπό που επιδιώκει το σύστημα αναφοράς, ο οποίος συνίσταται στη φορολόγηση των κερδών που πραγματοποιούνται στην Ιρλανδία. Επομένως, οι επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης, στο μέτρο που μείωναν το ετήσιο ποσό φόρου που η ASI και η AOE υποχρεούνταν να καταβάλλουν στην Ιρλανδία σε σχέση, μεταξύ άλλων, με τις μη καθετοποιημένες εταιρείες των οποίων το φορολογητέο κέρδος αντικατόπτριζε τις τιμές που καθορίζονταν στην αγορά και αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης υπό συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού, συνεπάγονταν διαφορετική μεταχείριση η οποία παρέκκλινε από το σύστημα αναφοράς και εισήγαγε δυσμενείς διακρίσεις.

Όσον αφορά το ζήτημα εάν η διάκριση που προκαλείται από τις επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης δικαιολογείται από τη φύση και τη λογική του φορολογικού συστήματος στην Ιρλανδία, η Επιτροπή είχε κρίνει ότι κανένα από τα προβληθέντα κατά τη διοικητική διαδικασία επιχειρήματα, τα οποία αντλούνταν, κατ' ουσίαν, από την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της ιρλανδικής φορολογικής αρχής, από την πρακτική της εν λόγω φορολογικής αρχής και από την «αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος» στην οποία υποτίθεται ότι συνέβαλλαν οι επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης, δεν δικαιολογούσαν τη μεταχείριση των ASI και AOE, που συνίστατο στη χορήγηση στις εταιρείες αυτές επιλεκτικού πλεονεκτήματος. Περαιτέρω, η Ιρλανδία δεν μπόρεσε να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους οι εκτιμήσεις της Επιτροπής, που περιλαμβάνονται σε αυτό το μέρος της επίδικης απόφασης, ήταν εσφαλμένες. Ειδικότερα, η Ιρλανδία δεν διευκρίνισε με ποιον τρόπο η αρχή της εδαφικότητας, την οποία είχε επικαλεστεί, απαιτούσε κατ' ανάγκην ευνοϊκή μεταχείριση για τις αλλοδαπές εταιρείες.

Περαιτέρω, το ΔΕΕ απέρριψε με συνοπτικότερες αιτιολογίες τα επιχειρήματα περί απουσίας κρατικών πόρων, παραβίασης του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης, και παραβίασης των αρχών ασφάλειας δικαίου και δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

iii) Ως προς τη φορολογική αυτονομία των κρατών μελών

Τέλος, επί του ζητήματος της φορολογικής αυτονομίας των κρατών μελών, το ΔΕΕ υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητά τους στον τομέα της άμεσης φορολογίας, όπως την αρμοδιότητα για τη χορήγηση φορολογικών αποφάσεων προέγκρισης, τηρώντας το ενωσιακό δίκαιο και, ιδίως, τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων. Πρέπει, συνεπώς, να απέχουν, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, από τη λήψη μέτρων δυνάμενων να συνιστούν κρατικές ενισχύσεις μη συμβατές με την εσωτερική αγορά. Εν προκειμένω, η Επιτροπή, προκειμένου να διαπιστώσει αν υφίστατο πλεονέκτημα, έπρεπε να είναι σε θέση να συγκρίνει τη φορολογική μεταχείριση της ASI και της AOE, που προέκυπτε από την εφαρμογή των επίμαχων φορολογικών αποφάσεων προέγκρισης, με τη φορολογική μεταχείριση που θα επιφυλασσόταν στις δύο αυτές εταιρείες εάν δεν υπήρχαν οι εν λόγω αποφάσεις και είχαν εφαρμοστεί επ' αυτών οι κοινοί κανόνες φορολογίας που ίσχυαν στην Ιρλανδία. Ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι προέβη σε μονομερή εφαρμογή των ουσιαστικών φορολογικών κανόνων και σε *de facto* φορολογική εναρμόνιση, όταν εξετάσε εάν τα φορολογητέα κέρδη της ASI και της AOE στην Ιρλανδία, υπολογιζόμενα σύμφωνα με τις μεθόδους επιμερισμού των κερδών που εγκρίθηκαν με τις επίμαχες φορολογικές αποφάσεις προέγκρισης, αντιστοιχούσαν στα κέρδη τα οποία θα καταλογίζονταν στα ιρλανδικά υποκαταστήματα των δύο αυτών εταιρειών, εάν δεν υπήρχαν οι ως άνω αποφάσεις, λαμβανομένων υπόψη των δραστηριοτήτων που ασκούσαν, των στοιχείων ενεργητικού που χρησιμοποιούσαν και των κινδύνων που αναλάμβαναν τα υποκαταστήματα αυτά.

Ενόψει των παραπάνω, το ΔΕΕ αναίρεσε την απόφαση του ΓεΔΕΕ και απέρριψε τις προσφυγές κατά της απόφασης της Επιτροπής SA.38373/2014.

Οιονεί φορολογική επιβάρυνση και κρατικοί πόροι

αίτηση αναιρέσεως – κρατικές ενισχύσεις – καθεστώς ενισχύσεων που έθεσε σε εφαρμογή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέρ ορισμένων μεγάλων καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας – απαλλαγή από τα τέλη δικτύου για την περίοδο 2012-2013 – απόφαση που κηρύσσει το καθεστώς ενισχύσεων ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά – προσφυγή ακυρώσεως – προθεσμία ασκήσεως προσφυγής – παραδεκτό – άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ – έννοια της «κρατικής ενισχύσεως» – κρατικοί πόροι – οιονεί φορολογική επιβάρυνση ή άλλες υποχρεωτικές εισφορές

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-794/21 P και C-800/21 P, Γερμανία/Infineon Technologies Dresden κ.λπ., 26.09.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος (Εισηγήτρια): K. Jürimäe, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:796 – Αίτηση αναιρέσεως

Σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, οι καταναλωτές που δεν τηρούν τις αρχές της κυκλικής οικονομίας και οι καταναλωτές συνεχούς φορτίου υπέκειντο σε εξατομικευμένα τέλη που επιβάρυναν τους Διαχειριστές Συστημάτων Μεταφοράς (ΔΣΜ) και υπολογίζονταν σύμφωνα με μια μεθοδολογία που είχε καθορίσει η αρμόδια εθνική αρχή. Στη συνέχεια, τα εξατομικευμένα τέλη για τους καταναλωτές συνεχούς φορτίου καταργήθηκαν και θεσπίστηκε πλήρης απαλλαγή από αυτά. Η απαλλαγή αυτή είχε ως αποτέλεσμα μείωση των εσόδων για τους φορείς εκμετάλλευσης δικτύων. Οι ΔΣΜ υποχρεούνταν πλέον να επιστρέφουν στους Διαχειριστές Συστημάτων Διανομής (ΔΣΔ) ποσό ίσο προς τη μείωση των εσόδων τους που προέκυπτε από την επίδικη απαλλαγή. Παράλληλα, οι ΔΣΜ ήταν υποχρεωμένοι να εξισώνουν μέσω συμψηφισμού το ποσό των πληρωμών τους προς τους ΔΣΔ με τις δικές τους ζημιές που συνεπαγόταν η απαλλαγή από τα τέλη δικτύου, έτσι ώστε ο καθένας να επωμίζεται την ίδια οικονομική επιβάρυνση, υπολογιζόμενη αναλόγως της ποσότητας ηλεκτρικής ενεργείας την οποία παρείχε στους ωφελούμενους από την επίμαχη απαλλαγή και οι οποίοι ήταν συνδεδεμένοι στο δίκτυό του. Στο πλαίσιο αυτό, η αρμόδια αρχή θέσπισε έναν χρηματοδοτικό μηχανισμό, βάσει του οποίου οι ΔΣΔ εισέπρατταν από τους τελικούς καταναλωτές ή τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας μια προσαύξηση, το ποσό της οποίας καταβαλλόταν, στη συνέχεια, ανά μήνα, στους ΔΣΜ. Το ποσό αυτό καθοριζόταν κάθε έτος, εκ των προτέρων, από τους ΔΣΜ, βάσει μεθόδου που επέβαλλε η αρμόδια αρχή.

Κατόπιν σειράς καταγγελιών, η Επιτροπή κίνησε την επίσημη διαδικασία έρευνας και διαπίστωσε ότι η Γερμανία μέσω της επίμαχης απαλλαγής χορηγούσε παράνομες και μη συμβατές κρατικές ενισχύσεις. Ειδικά όσον αφορά την προϋπόθεση των κρατικών πόρων, έκρινε ότι η απώλεια εσόδων λόγω της επίδικης απαλλαγής είχε μετακυλιστεί εξ ολοκλήρου στους τελικούς χρήστες με μηχανισμό πλήρους αντιστάθμισης, ο οποίος χρηματοδοτήθηκε με υποχρεωτική εισφορά (προσαύξηση) που επιβλήθηκε σε αυτούς από το κράτος, δηλαδή μέσω μιας οιονεί φορολογικής επιβάρυνσης. Ως εκ τούτου, διέταξε την ανάκτηση των επίδικων ενισχύσεων (SA.34045/2018).

Διάφορες εταιρείες που ωφελούνταν από την επίμαχη απαλλαγή άσκησαν προσφυγές ακυρώσεως ενώπιον του ΓεΔΕΕ, ενώ υπέρ αυτών παρενέβη και η Γερμανία. Κύριο επιχείρημα ήταν ότι, εν προκειμένω, δεν υπήρχαν κρατικοί πόροι και, άρα, δεν ετίθετο ζήτημα κρατικής ενίσχυσης. Το ΓεΔΕΕ απέρριψε όλες τις προσφυγές, κρίνοντας ότι ο χαρακτηρισμός μιας προσαύξεσης ως οιονεί φορολογικής επιβάρυνσης αρκεί για να θεωρηθούν τα έσοδα που προκύπτουν από την είσπραξή της ως κρατικοί πόροι, χωρίς να απαιτείται το κράτος να αναλαμβάνει την υποχρέωση να αντισταθμίζει τις ζημίες που προκαλούνται από τη μη καταβολή της εν λόγω προσαύξεσης, ιδίως σε περίπτωση μη εισπράξιμων απαιτήσεων λόγω αφερεγγυότητας. Η Γερμανία και οι λοιπές εταιρείες άσκησαν διάφορες αιτήσεις αναίρεσεως ενώπιον του ΔΕΕ.

Το ΔΕΕ υπενθύμισε αρχικά ότι, για τη διαπίστωση της ύπαρξης κρατικών πόρων, έχουν υιοθετηθεί από τη νομολογία δύο διαζευκτικά κριτήρια: α) εάν τα κεφάλαια προέρχονται από φόρους ή από άλλες υποχρεωτικές επιβαρύνσεις δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και η διαχείριση-κατανομή τους διέπονται από την ίδια αυτή νομοθεσία ή β) εάν ορισμένα ποσά παραμένουν διαρκώς υπό δημόσιο έλεγχο και, συνεπώς, στη διάθεση των αρμόδιων εθνικών αρχών. Στη βάση αυτή, έκρινε ότι ορθώς το ΓεΔΕΕ είχε διαπιστώσει πως ο κρατικός χαρακτήρας των πόρων μπορούσε να αποδειχθεί μέσω δύο διαζευκτικών προϋποθέσεων, εκ των οποίων η μία αφορά την ύπαρξη υποχρεωτικής επιβάρυνσης των καταναλωτών ή των τελικών πελατών και η άλλη τον κρατικό έλεγχο επί της διαχείρισης του συστήματος και, ιδίως, επί των κεφαλαίων ή των διαχειριστών των κεφαλαίων αυτών. Δεν μπορούσε να προσαφθεί στο ΓεΔΕΕ ότι έκρινε σκόπιμο να εξετάσει την ύπαρξη κρατικού ελέγχου επί των εισπραττόμενων κεφαλαίων, αφού προηγουμένως είχε ήδη διαπιστώσει την ύπαρξη οιονεί φορολογικής επιβάρυνσης ή υποχρεωτικής επιβάρυνσης συνεπαγόμενης τη χρήση κρατικών πόρων. Το ΓεΔΕΕ θα μπορούσε να είχε πράγματι παραλείψει την εξέταση αυτή σχετικά με την ύπαρξη κρατικού ελέγχου, λαμβανομένης υπόψη της διαζευκτικής φύσης των δύο κριτηρίων που εξέτασε. Εντούτοις, τίποτα δεν το εμπόδιζε, ιδίως για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης, να συνεχίσει τη συλλογιστική του με επαλλήλως παρατιθέμενες εκτιμήσεις, όπως είναι εν προκειμένω οι εκτιμήσεις σχετικά με την ύπαρξη κρατικού ελέγχου. Στο πλαίσιο αυτό, το ΔΕΕ συμφώνησε με το ΓεΔΕΕ ότι ως κρατικοί πόροι μπορούν να θεωρηθούν όχι τα κεφάλαια που προέρχονται από την επιβολή οποιουδήποτε φόρου, αλλά μόνον εκείνα που απορρέουν από υποχρεωτικό φόρο, προβλεπόμενο από την εθνική νομοθεσία, του οποίου η διαχείριση και κατανομή διέπεται από τη νομοθεσία αυτή.

Έπειτα, το ΔΕΕ συμφώνησε με το ΓεΔΕΕ ότι η επίμαχη προσαύξηση συνεπαγόταν τη χρήση κρατικών πόρων. Πράγματι, το γερμανικό δίκαιο επέβαλλε στους ΔΣΔ την υποχρέωση να εισπράττουν την επίδικη προσαύξηση από τους χρήστες του δικτύου και να μεταφέρουν τα αντίστοιχα έσοδα στους ΔΣΜ. Ο μηχανισμός της προσαύξεσης αυτής εξασφάλιζε στους διαχειριστές του δικτύου πλήρη αντιστάθμιση για την απώλεια εσόδων που υφίσταντο λόγω της επίδικης απαλλαγής, διότι το ποσό της εν λόγω προσαύξεσης ήταν προσαρμοσμένο προς το ποσό των πόρων που απόλλυνται εξαιτίας της απαλλαγής, ενώ το ποσό αυτό υπολογιζόταν βάσει προβλεπόμενης από το γερμανικό δίκαιο μεθοδολογίας. Το ΔΕΕ σημείωσε ότι τα ποσά που προκύπτουν από υποχρεωτική εισφορά η οποία, όπως η επίδικη προσαύξηση, επιβάλλεται με μέτρο κανονιστικής φύσεως, το οποίο προσδιορίζει τους φορείς, έστω και ιδιωτικούς, που είναι επιφορτισμένοι με την είσπραξη της εισφοράς αυτής από τους οφειλέτες, οι οποίοι επίσης προσδιορίζονται στο εν λόγω μέτρο, και καθορίζει τη μέθοδο, έστω και γενική, που καθιστά δυνατό τον υπολογισμό του ποσού της εισφοράς και την ετήσια αναπροσαρμογή του,

λογίζονται ως κρατικοί πόροι. Δεδομένου ότι η εν λόγω εισφορά απέρρεε από μέτρο κανονιστικής φύσεως, το οποίο υποχρέωνε τους διαχειριστές δικτύου να την εισπράττουν, δεν μπορούσε να γίνει δεκτό ότι οφειλόταν σε απλή πρακτική.

Ενόψει των ανωτέρω, στο μέτρο που οι διαχειριστές δικτύου υπείχαν υποχρέωση είσπραξης των επίμαχων εισφορών, το γεγονός ότι οι σχέσεις μεταξύ των διαχειριστών αυτών και των τελικών οφειλετών της επίδικης προσαύξησης ήταν σχέσεις ιδιωτικού δικαίου δεν εμπόδιζε να θεωρηθεί ότι τα κεφάλαια που προέρχονται από την εν λόγω προσαύξηση αποτελούσαν κρατικούς πόρους. Το ίδιο ισχύει και για το γεγονός ότι τις απώλειες εσόδων, συμπεριλαμβανομένων των μη καταβεβλημένων προσαυξήσεων, επωμίζονται, σε περίπτωση αφερεγγυότητας, οι εν λόγω διαχειριστές και όχι το κράτος.

Τέλος, το ΔΕΕ έκρινε πως το γεγονός ότι η επίμαχη γερμανική κανονιστική πράξη που προέβλεπε τη συγκεκριμένη απαλλαγή είχε κηρυχθεί άκυρη από τα γερμανικά δικαστήρια δεν ασκούσε επιρροή, εν προκειμένω. Ούτε ο ενδεχόμενος παράνομος χαρακτήρας ενός καθεστώτος ενισχύσεων, υπό το πρίσμα ιδίως του εθνικού δικαίου, ούτε η ακύρωσή του αίρουν τον χαρακτήρα του ως κρατικής ενίσχυσης, στο μέτρο που, παρά την παρανομία αυτή ή την ακύρωση, ένα τέτοιο καθεστώς παρήγαγε αποτελέσματα στην πράξη. Η αποτελεσματικότητα των κανόνων κρατικών ενισχύσεων θα αποδυναμωνόταν σημαντικά αν η εφαρμογή τους μπορούσε να αποκλειστεί για τον λόγο και μόνον ότι ένα μέτρο ενισχύσεως, το οποίο εφαρμόστηκε στην πράξη, κηρύχθηκε μεταγενέστερα άκυρο *ab initio*. Επομένως, κρίθηκε ότι δεν ασκούσε επιρροή, συναφώς, το γεγονός ότι η ενδεχόμενη ακύρωση του καθεστώτος ενισχύσεων είχε αναδρομική ισχύ, δεδομένου ότι, επί ορισμένο χρονικό διάστημα, το καθεστώς πράγματι είχε εφαρμοστεί στην πράξη.

Ενόψει των ανωτέρω, το ΔΕΕ απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως.

Σχεδόν ταυτόσημα σκεπτικά είχαν και οι αποφάσεις του ΔΕΕ επί των λοιπών αιτήσεων αναιρέσεως με αριθμούς C-790/21 P, C-791/21 P, C-792/21 P, C-793/21 P, C-795/21 P, C-796/21 P και C-800/21 P.

Φοροαπαλλαγές ελεγχόμενων αλλοδαπών εταιρειών

αίτηση αναιρέσεως – κρατικές ενισχύσεις – καθεστώς ενισχύσεων που έθεσε σε εφαρμογή το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας υπέρ ορισμένων πολυεθνικών ομίλων – φορολόγηση των μη εμπορικών κερδών χρηματοδότησης των ελεγχόμενων αλλοδαπών εταιρειών (ΕΑΕ) – εξαιρέσεις – καθήκοντα των σημειώνοντων στελεχών – τεχνητή εκτροπή κερδών – διάβρωση της φορολογητέας βάσης – απόφαση κηρύσσουσα το καθεστώς ενισχύσεων μη συμβατό με την εσωτερική αγορά και διατάσσουσα την ανάκτηση των χορηγηθεισών ενισχύσεων – πλαίσιο αναφοράς – εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο – «κανονική» φορολόγηση

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-555/22 P, C-556/22 P και C-564/22 P, Ηνωμένο Βασίλειο/Επιτροπή κ.λπ., 19.09.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος: A. Prechal, Εισηγητής: N. Wahl, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:763 – Αίτηση αναιρέσεως

Σύμφωνα με το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου (HB), ημεδαπές και μη ημεδαπές εταιρείες που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα στο HB μέσω μόνιμης εγκατάστασης στο HB φορολογούνται για τα κέρδη που αποκτούν στο HB από τις δραστηριότητες και τα περιουσιακά τους στοιχεία. Παράλληλα, προβλέπεται η λεγόμενη επιβάρυνση ΕΑΕ επί των κερδών μιας Ελεγχόμενης Αλλοδαπής Εταιρείας (ΕΑΕ), αφού προηγουμένως αφαιρεθεί το ποσό του φόρου που καταβλήθηκε στη χώρα όπου έχει την έδρα της η ΕΑΕ, καθώς θεωρείται ότι ορισμένα κέρδη των ΕΑΕ τα οποία, σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας, δεν θα φορολογούνταν στο HB, έχουν εκτραπεί τεχνητά από αυτό και, άρα, πρέπει να φορολογηθούν στο HB.

Μεταξύ 2013-2018, στο HB προβλέφθηκε η εν μέρει (σε ποσοστό 75%) ή πλήρης απαλλαγή από την επιβάρυνση ΕΑΕ για ημεδαπές εταιρείες του HB όσον αφορά τα έσοδα μιας υπεράκτιας θυγατρικής εταιρείας που προέρχονται από άλλη αλλοδαπή εταιρεία του ομίλου,

ακόμη και εάν αυτά σχετίζονται με δραστηριότητες που γίνονται στο HB ή εάν το κεφάλαιο που χρησιμοποιείται είναι συνδεδεμένο με το HB. Ως εκ τούτου, μια πολυεθνική που δραστηριοποιείται στο HB μπορούσε, κάνοντας χρήση αυτής της εξαίρεσης, να παρέχει χρηματοδότηση (ενδοομιλικό δάνειο) σε μια αλλοδαπή εταιρεία του ομίλου μέσω μιας υπεράκτιας θυγατρικής, πληρώνοντας ελάχιστο ή καθόλου φόρο επί των μη εμπορικών κερδών από δάνεια.

Το 2017, η Επιτροπή κίνησε επίσημη διαδικασία έρευνας, κατά την οποία διαπίστωσε ότι, όταν η χρηματοδότηση εσόδων από ξένη εταιρεία του ομίλου, που διοχετεύεται μέσω υπεράκτιας θυγατρικής, δεν προέρχεται από κεφάλαια συνδεδεμένα με το HB ούτε σχετίζεται με δραστηριότητες στο HB που εμπλέκονται στη δημιουργία χρηματοοικονομικών κερδών, η εξαίρεση από την επιβάρυνση EAE δεν συνιστά κρατική ενίσχυση. Αντιθέτως, όταν τα έσοδα αυτά προέρχονται από δραστηριότητες στο HB, συνιστά παράνομη και μη συμβατή κρατική ενίσχυση που πρέπει να ανακτηθεί, διότι οι πολυεθνικές που διεκδικούσαν την απαλλαγή από την καταβολή της επιβάρυνσης EAE έτυχαν αδικαιολόγητης προνομακικής φορολογικής μεταχείρισης (SA.44896/2019).

Το HB και διάφορες εταιρείες που επωφελούνταν από το καθεστώς αυτό άσκησαν προσφυγές ακυρώσεως ενώπιον του ΓεΔΕΕ (T-363/19 και T-456/19). Το ΓεΔΕΕ απέρριψε τις προσφυγές, κρίνοντας ότι οι κανόνες για τις EAE συνιστούν ένα διακριτό σύστημα, με δική του αυτόνομη λογική και μπορούσαν να αποσπαστούν από το γενικό σύστημα φορολόγησης των εταιρειών («SGIS»), χωρίς να συνιστούν εξαίρεση από το γενικό φορολογικό σύστημα, δεδομένου ότι μπορούσαν να θεωρηθούν ως προέκτασή του. Κατόπιν τούτου, ασκήθηκαν αιτήσεις αναίρεσεως κατά της παραπάνω απόφασης ενώπιον του ΔΕΕ (C-555/22 P, C-556/22 P και C-564/22 P).

Το ΔΕΕ, αφού επανέλαβε τις βασικές αρχές της νομολογίας του για το σύστημα αναφοράς σε φορολογικά μέτρα, αξιολόγησε την παραπάνω κρίση του ΓεΔΕΕ. Παρατήρησε πως δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα στοιχείο που χαρακτηρίζεται ως «επακόλουθο», «συμπλήρωμα» ή «προέκταση» ενός κύριου στοιχείου μπορεί σαφώς να αποσπαστεί από το τελευταίο αυτό στοιχείο ή ότι διέπεται από αυτοτελή νομική λογική. Λόγω της στενής σχέσης που συνήθως υφίσταται μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων, τυχόν διαχωρισμός τους ισοδυναμεί, κατ' αρχήν, με τεχνητή αφαίρεση ορισμένων διατάξεων του εθνικού δικαίου από το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο του οποίου αποτελούν μέρος.

Στην προκειμένη περίπτωση, δεν είχε αμφισβητηθεί ότι το SGIS είχε, σε μεγάλο βαθμό, εδαφικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι, πέραν ορισμένων εξαιρέσεων, προέβλεπε τη φορολόγηση των κερδών σε παγκόσμιο επίπεδο των εταιρειών που ήταν εγκατεστημένες στο HB ή των κερδών που πραγματοποιούν αλλοδαπές εταιρείες και που προέρχονταν από δραστηριότητες τις οποίες ασκούσαν οι ίδιες στο HB μέσω μόνιμης εγκατάστασης. Συνακόλουθα, εάν δεν συμπληρωνόταν από άλλους κανόνες, το SGIS δεν θα επέτρεπε τη φορολόγηση των κερδών που πραγματοποιούσαν οι EAE των βρετανικών εταιρειών, τούτο δε παρά το γεγονός ότι οι τελευταίες λάμβαναν μερίσματα από τις EAE τους, τα οποία δεν φορολογούνται στο HB, δυνάμει διατάξεων του SGIS.

Το ΔΕΕ παρατήρησε ότι το HB είχε προτείνει μια διαφορετική ερμηνεία του εθνικού συστήματος αναφοράς από εκείνη που είχε υιοθετήσει η Επιτροπή και είχε επικυρωθεί από το ΓεΔΕΕ και έπρεπε, επομένως, να εξακριβωθεί ποια από τις δύο αυτές ερμηνείες πρέπει να υπερισχύσει. Αφού εξέτασε τις επίμαχες διατάξεις, το ΔΕΕ, ερμηνεύοντάς τις συνολικά, διαπίστωσε ότι κανένα στοιχείο τους δεν έρχεται σε αντίθεση με την ερμηνεία που είχε προτείνει το HB, σύμφωνα με την οποία οι επίμαχες διατάξεις του SGIS και των EAE αλληλοσυμπληρώνονταν και καθόριζαν, από κοινού, το πεδίο εφαρμογής της επιβάρυνσης EAE, λαμβανομένης υπόψη της εκτίμησης του κινδύνου που έγκειται στο να προκύπτουν μη εμπορικά κέρδη χρηματοδότησης από διευθετήσεις που οδηγούσαν σε τεχνητές εκτροπές κερδών ή διάβρωση της βάσης επιβολής του εταιρικού φόρου στο HB. Όταν τα μη εμπορικά κέρδη χρηματοδότησης μιας EAE πληρούσαν τις οικείες προϋποθέσεις, μπορούσαν να απαλλαγούν, εν όλω ή εν μέρει, από την επιβάρυνση EAE, για τον λόγο ότι, σύμφωνα με την

εκτίμηση στην οποία προέβη ο Βρετανός νομοθέτης, το γεγονός ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές καθιστούσε δυνατό να αποκλειστεί η ύπαρξη αρκούντως υψηλού κινδύνου να προκύπτουν τα κέρδη αυτά από διευθετήσεις που οδηγούν σε τεχνητές εκτροπές κερδών ή στη διάβρωση της βάσης επιβολής του φόρου εταιρειών στο HB.

Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ συμπέρανε ότι οι κανόνες για τις ΕΑΕ, θεωρούμενοι στο σύνολό τους, έρχονταν να συμπληρώσουν το SGIS, ακολουθώντας την ίδια λογική, η οποία στηριζόταν, σε μεγάλο βαθμό, στην αρχή της εδαφικότητας. Συγκεκριμένα, η επιβάρυνση ΕΑΕ δεν επιβαλλόταν ή επιβαλλόταν μόνον εν μέρει επί των μη εμπορικών κερδών χρηματοδότησης των ΕΑΕ, όπως είναι τα κέρδη που προέρχονται από επιλέξιμα δάνεια, τα οποία δεν είχαν επαρκή εδαφικό σύνδεσμο με το HB και τα οποία δεν αποτελούσαν, επομένως, κέρδη που έχουν εκτραπεί τεχνητά ή διάβρωση της βάσης επιβολής του εταιρικού φόρου στο HB.

Κατόπιν τούτων, το ΔΕΕ έκρινε πως το ΓεΔΕΕ είχε εσφαλμένως επιδιώξει να διακρίνει τα κέρδη που πραγματοποιούνταν στο HB από τα κέρδη που είχαν εκτραπεί τεχνητά από αυτό, προκειμένου να τα αντιμετωπίσει ως διαφορετικές βάσεις επιβολής του φόρου. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η βάση αντιστοιχούσε στα πραγματοποιηθέντα κέρδη. Υποκείμενοι στον επίμαχο φόρο ήταν οι εγκατεστημένες στο HB μητρικές εταιρείες, οι οποίες ήταν ήδη υποκείμενες στον εταιρικό φόρο του HB. Επρόκειτο, λοιπόν, για υποσύνολο εταιρειών εγκατεστημένων στο HB, αφ' ης στιγμής δεν ήλεγχαν όλες αυτές οι εταιρείες κατ' ανάγκην ΕΑΕ, τα κέρδη των οποίων επέσυραν την κρίσιμη επιβάρυνση. Παρά ταύτα, στο πλαίσιο του εν λόγω υποσυνόλου, οι ίδιες εταιρείες υπέκειντο τόσο στον εταιρικό φόρο όσο και στην επιβάρυνση ΕΑΕ. Επομένως, κακώς το ΓεΔΕΕ είχε κρίνει ότι υπήρχε σχετική διάκριση μεταξύ των υποκειμένων στην επιβάρυνση ΕΑΕ και των υποκειμένων στην εταιρική φορολόγηση.

Περαιτέρω, το ΔΕΕ έκρινε πως το ΓεΔΕΕ είχε ερμηνεύσει εσφαλμένα την έννοια της γενεσιουργού αιτίας του φόρου, δεδομένου ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το γεγονός που δικαιολογούσε την υπαγωγή ενός προσώπου στον φόρο ήταν η εκ μέρους του πραγματοποίηση κερδών. Η εισφορά ΕΑΕ είχε δε αρκετά όμοια στοιχεία με τον SGIS, όπως παρόμοιο φορολογικό συντελεστή, τρόπο υπολογισμού του φόρου και ρήτρες αποφυγής διπλής φορολόγησης.

Κατόπιν των ανωτέρω, το ΔΕΕ συμπέρανε ότι οι κανόνες για τις ΕΑΕ αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του SGIS, το οποίο συμπληρώνουν, ακολουθώντας την ίδια λογική με αυτό, σύμφωνα με την οποία υπόκεινται στον φόρο τα κέρδη που εμφανίζουν επαρκή εδαφικό σύνδεσμο με το HB. Επομένως, το ΓεΔΕΕ είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον επιβεβαίωσε ότι το σύστημα αναφοράς αποτελούνταν μόνο από τους κανόνες για τις ΕΑΕ.

Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ αναίρεσε την απόφαση του ΓεΔΕΕ και ακύρωσε την παραπάνω απόφαση της Επιτροπής λόγω εσφαλμένης αξιολόγησης του συστήματος αναφοράς, γεγονός που καθιστά πλημμελή τη συλλογιστική της ως προς την επιλεκτικότητα του καθεστώτος.

Πλεονέκτημα χορηγούμενο από διαιτητική απόφαση

κρατική ενίσχυση – άρθρα 107 και 108 ΣΛΕΕ – διμερές επενδυτική συμφωνία – ρήτρα διαιτησίας – Ρουμανία – προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση – κατάργηση καθεστώτος φορολογικών κινήτρων πριν από την προσχώρηση – διαιτητική απόφαση με την οποία επιδικάζεται αποζημίωση μετά την προσχώρηση – απόφαση με την οποία η ενίσχυση κηρύσσεται ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και διατάσσεται η ανάκτησή της – άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ – υποχρέωση αιτιολόγησης – έννοια της «κρατικής ενίσχυσης» – πλεονέκτημα – επιλεκτικός χαρακτήρας – δυνατότητα καταλογισμού στο κράτος – συμβατότητα με την εσωτερική αγορά – ενίσχυση προς στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης σε μειονεκτούσες περιοχές – ανάκτηση – έννοια της «οικονομικής μονάδας» – δικαιολογημένη εμπιστοσύνη – δικαίωμα ακρόασης

ΓεΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-624/15 RENV, T-694/15 RENV και T-704/15 RENV, European Food κ.λπ./Επιτροπή, 02.10.2024, Τμήμα δεύτερο (πενταμελές), Πρόεδρος: Α. Μαρκουλλής, Εισηγητής: R. Norkus, ECLI:EU:T:2024:659 – Προσφυγή ακυρώσεως

Το 2002, η Σουηδία και η Ρουμανία σύναψαν Διμερή Επενδυτική Συμφωνία (ΔΕΣ) για την προώθηση και την αμοιβαία προστασία των επενδύσεων, σύμφωνα με τους όρους της οποίας οι διαφορές μεταξύ των επενδυτών και των συμβαλλόμενων χωρών επιλύονται από διαιτητικό δικαστήριο βάσει της σύμβασης ICSID για τον διακανονισμό διαφορών από επενδύσεις μεταξύ κρατών και υπηκόων άλλων κρατών.

Το 2005, η Ρουμανία, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την προσχώρησή της στην ΕΕ, κατήργησε ένα εθνικό καθεστώς φορολογικών κινήτρων υπέρ ορισμένων επενδυτών σε μειονεκτούσες περιοχές, προκειμένου να συμμορφωθεί με το δίκαιο κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ. Ορισμένοι Σουηδοί επενδυτές, διεκδικώντας την καταβολή αποζημίωσης για τη ζημία που θεώρησαν πως υπέστησαν από την κατάργηση του επίμαχου καθεστώτος, προσέφυγαν στο διαιτητικό δικαστήριο βάσει της προαναφερόμενης ΔΕΣ. Μετά την προσχώρηση της Ρουμανίας, το διαιτητικό δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή των επενδυτών και υποχρέωσε τη Ρουμανία να τους καταβάλει αποζημίωση ύψους περίπου 178.000.000 ευρώ.

Όταν έλαβε γνώση της εν λόγω διαιτητικής απόφασης, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση για την κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας, επιβάλλοντας, παράλληλα, στη Ρουμανία να μην προβεί στην εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης, καθώς έκρινε ότι υπήρχε κίνδυνος χορήγησης «νέας» ενίσχυσης κατά παράβαση του άρθρου 108 ΣΛΕΕ (SA.38517/2014). Ωστόσο, οι ρουμανικές αρχές δεν συμμορφώθηκαν με την απόφαση της Επιτροπής και άρχισαν να καταβάλουν σταδιακά την επιδικασθείσα αποζημίωση στους ενδιαφερόμενους. Μετά το πέρας της επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή έκρινε, τελικά, ότι η εν λόγω αποζημίωση συνιστά παράνομη και μη συμβατή κρατική ενίσχυση και διέταξε την ανάκτηση των ήδη καταβληθέντων ποσών (SA.38517/2015).

Οι Σουηδοί επενδυτές προσέφυγαν ενώπιον του ΓεΔΕΕ, το οποίο έκανε δεκτή την προσφυγή και ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής (T-624/15, T-694/15 και T-704/15). Κατά της απόφασης αυτής, η Επιτροπή άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του ΔΕΕ (C-638/19 P). Παράλληλα, οι επενδυτές είχαν κινήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο διαδικασία για την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης. Τελικώς, το ΔΕΕ έκρινε ότι η επιδίκαση αποζημίωσης από διαιτητικό δικαστήριο λόγω κατάργησης καθεστώτος ενισχύσεων από το κράτος μέλος λογίζεται και αυτή ως ενίσχυση, χρόνος δε χορήγησής της θεωρείται ο χρόνος έκδοσης της διαιτητικής απόφασης, καθώς τότε θεωρείται ότι αποκτάται βέβαιο δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης. Ως εκ τούτου, ανέπεμψε την υπόθεση στο ΓεΔΕΕ για νέα κρίση.

Το ΓεΔΕΕ, αφού απέρριψε τον ισχυρισμό περί παραβίασης του άρθρου 351 ΣΛΕΕ για τις προκοινοτικές διεθνείς συμβάσεις, αξιολόγησε κατά πόσον οι προσφεύγοντες είχαν λάβει πλεονέκτημα. Έκρινε εν πρώτοις ότι η Επιτροπή δεν είχε υποπέσει σε σφάλμα, καθόσον διαπίστωσε ότι την επίμαχη ενίσχυση αποτελούσε η καταβολή της αποζημίωσης, ύψους περί τα 178.000.000 ευρώ, και όχι η διαιτητική απόφαση που προέβλεπε τη χορήγησή της. Η διαπίστωση αυτή δεν αμφισβητείται από το γεγονός ότι, στην αναιρετική απόφαση του ΔΕΕ, αναφερόταν ότι «το δικαίωμα αποζημίωσης που επιδικάστηκε προς αποκατάσταση της ζημίας την οποία ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι προσφυγόντες στη διαιτητική διαδικασία λόγω της κατάργησης του επίμαχου καθεστώτος φορολογικών κινήτρων, κατά παράβαση της ΔΕΣ, χορηγήθηκε μόνον με τη διαιτητική απόφαση». Προβαίνοντας στη διαπίστωση αυτή, το ΔΕΕ είχε αποφανθεί μονάχα σχετικά με την αρμοδιότητα της Επιτροπής *ratione temporis* να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση δυνάμει του άρθρου 108 ΣΛΕΕ. Έτσι, με την παραπάνω σκέψη είχε αποφανθεί αποκλειστικά και μόνο σχετικά με την ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε στους προσφεύγοντες το δικαίωμα αποζημίωσης και όχι σχετικά με τον χαρακτηρισμό της καταβολής των επίμαχων ποσών ως κρατικής ενίσχυσης.

Περαιτέρω, το ΓεΔΕΕ σημείωσε ότι η διαιτητική απόφαση αποζημίωσε τους προσφεύγοντες για τις οικονομικές συνέπειες της κατάργησης του καθεστώτος φορολογικών κινήτρων και όχι, όπως είχαν ισχυριστεί οι ίδιοι, για την παράλειψη της Ρουμανίας να εξασφαλίσει δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση των επενδύσεών τους, κατά παράβαση της ΔΕΣ. Το ΓεΔΕΕ απέρριψε, επίσης, το επιχείρημα ότι η αποζημίωση για τις έμμεσες συνέπειες της κατάργησης του καθεστώτος δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πλεονέκτημα. Επεσήμανε ότι μια αποζημίωση

που καταβάλλεται λόγω της κατάργησης ενός καθεστώτος ενισχύσεων μπορεί να χαρακτηρίζεται ως κρατική ενίσχυση, όταν η αποζημίωση μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του οικονομικού πλεονεκτήματος. Η νομολογία *Asteris*, σύμφωνα με την οποία οι κρατικές ενισχύσεις διαφέρουν θεμελιωδώς ως προς τη νομική τους φύση από τις αποζημιώσεις, δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό της αποζημίωσης που έλαβαν οι προσφεύγοντες ως πλεονεκτήματος. Δεδομένου ότι η διαιτητική απόφαση δεν θα μπορούσε να παράγει αποτελέσματα έναντι των προσφευγόντων στο δικαστικό σύστημα της ΕΕ ήδη από την προσχώρηση της Ρουμανίας στην ΕΕ, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να αναλύσει το ενδεχόμενο ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης ανεξάρτητα από τον νομικό χαρακτηρισμό που υιοθέτησε το διαιτητικό δικαστήριο. Επομένως, το επίμαχο μέτρο χορηγούσε οικονομικό πλεονέκτημα στους προσφεύγοντες ως αντιστάθμισμα για τις συνέπειες της κατάργησης του καθεστώτος φοροαπαλλαγών.

Όσον αφορά τον καταλογισμό του επίμαχου μέτρου στη Ρουμανία, το ΓεΔΕΕ παρατήρησε αρχικά ότι η Ρουμανία, δεδομένου ότι υπόκειται στο δικαστικό σύστημα της ΕΕ από την προσχώρησή της και έπειτα, όφειλε να ακυρώσει την επίμαχη διαιτητική απόφαση και οι προσφεύγοντες δεν μπορούσαν να επικαλεστούν φερόμενη υποχρέωση της Ρουμανίας να την εκτελέσει. Εν πάση περιπτώσει, η σύμβαση ICSID δεν μπορεί, εν προκειμένω, όσον αφορά την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης, να επιβάλει στη Ρουμανία υποχρεώσεις έναντι τρίτων κρατών τις οποίες τα κράτη αυτά θα μπορούσαν να επικαλεστούν έναντι της Ρουμανίας. Το καθαρά πραγματικό συμφέρον τρίτου κράτους, που έχει κυρώσει τη σύμβαση ICSID, για την εκτέλεση μιας τέτοιας διαιτητικής αποφάσεως, δεν μπορεί να εξομοιωθεί με «δικαίωμα» εκ μέρους του τρίτου αυτού κράτους που δημιουργεί υποχρέωση της Ρουμανίας να εκτελέσει την εν λόγω διαιτητική απόφαση.

Κατόπιν, το ΓεΔΕΕ επεσήμανε ότι η Επιτροπή είχε δικαίωμα να προσδιορίσει ως δικαιούχο της ενίσχυσης την ενιαία οικονομική μονάδα που αποτελείται από τους Ioan Micula, Viorel Micula και τον όμιλο εταιρειών που τους ανήκει. Υπενθύμισε ότι, όταν νομικώς διακριτά φυσικά ή νομικά πρόσωπα αποτελούν οικονομική μονάδα, πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ενιαία επιχείρηση, ιδίως όταν πρέπει να προσδιοριστεί ο δικαιούχος της κρατικής ενίσχυσης. Εν προκειμένω, μια οντότητα η οποία, κατέχοντας πλειοψηφικές συμμετοχές σε μια εταιρεία, ασκεί πράγματι τον έλεγχο αυτόν συμμετέχοντας άμεσα ή έμμεσα στη διοίκησή της, πρέπει να θεωρείται ότι συμμετέχει στην οικονομική δραστηριότητα που ασκεί η ελεγχόμενη επιχείρηση και, ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρείται και η ίδια ως επιχείρηση. Εν προκειμένω, οι Ioan Micula και Viorel Micula συμμετείχαν στις οικονομικές δραστηριότητες των αιτουσών τη διαιτησία επιχειρήσεων, παρεμβαίνοντας άμεσα ή έμμεσα στη διοίκησή τους. Το γεγονός ότι το διαιτητικό δικαστήριο χορήγησε συλλογική αποζημίωση σε όσους ζήτησαν την υπαγωγή τους σε διαιτησία ενισχύει, επίσης, τη διαπίστωση ότι δεν υπήρχε λειτουργική και οργανωτική αυτονομία των επιχειρήσεων αυτών έναντι των Ioan Micula και Viorel Micula. Εξάλλου, από την απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου προκύπτει ότι οι Ioan Micula και Viorel Micula δεν αποζημιώθηκαν αποκλειστικά υπό την ιδιότητά τους ως μετόχων των εν λόγω επιχειρήσεων. Το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν θεώρησε ότι οι Ioan Micula και Viorel Micula θα έπρεπε να θεωρηθούν και οι δύο ως επιχειρήσεις δεν έχει καμία σχέση με τον προσδιορισμό των δικαιούχων του επίμαχου μέτρου ενίσχυσης.

Επιπλέον, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε σφάλει, όταν χαρακτήρισε ορισμένες επιχειρήσεις που δεν ήταν διάδικοι στη διαδικασία διαιτησίας και οι οποίες, ως εκ τούτου, δεν είχαν λάβει καμία αποζημίωση, ως δικαιούχους του μέτρου ενίσχυσης, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αυτές ελέγχονται από τους Ioan Micula και Viorel Micula και ότι όλες οι επιχειρήσεις, οι οποίες ελέγχονται από τους μετόχους αυτούς, αποτελούν ενιαίο όμιλο που αποτελεί συνεκτικό σύνολο, τόσο από οικονομική όσο και από βιομηχανική άποψη. Εξάλλου, λόγω των καθηκόντων διεύθυνσης και οικονομικής υποστήριξης που ασκούν οι Ioan Micula και Viorel Micula, τα ποσά που καταβλήθηκαν στους αιτούντες τη διαιτησία θα μπορούσαν να ωφελήσουν, άμεσα ή έμμεσα, επιχειρήσεις που δεν ήταν μέρη της διαδικασίας διαιτησίας.

Ως προς την ανάκτηση της ενίσχυσης, οι προσφεύγοντες είχαν ισχυριστεί ότι τα επίμαχα ποσά δεν μπορούσαν να ανακτηθούν από την προαναφερθείσα ενιαία οικονομική μονάδα, αλλά

μόνον από τις επιχειρήσεις που πράγματι επωφελήθηκαν από τα ποσά αυτά. Το ΓεΔΕΕ υπενθύμισε ότι το αποφασιστικό κριτήριο για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού είναι η ύπαρξη ενιαίας συμπεριφοράς στην αγορά. Με τα καθήκοντά τους όσον αφορά τη διεύθυνση και την οικονομική στήριξη, οι Ioan Micula και Viorel Micula μπορούν να επεκτείνουν το όφελος του επίμαχου μέτρου ενίσχυσης σε όλες τις επιχειρήσεις της EFDG. Η ανάκτηση της εν λόγω ενίσχυσης από την προαναφερθείσα ενιαία οικονομική μονάδα επιτρέπει, έτσι, την αποκατάσταση της κατάστασης που επικρατούσε πριν από την καταβολή της ενίσχυσης, εξαλείφοντας το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα το οποίο προέκυψε για την εν λόγω μονάδα.

Στη βάση αυτή, το ΓεΔΕΕ απέρριψε τις προσφυγές στο σύνολό τους.

Προσφυγή κατά παραλείψεως της Επιτροπής

προσφυγή κατά παραλείψεως – κρατικές ενισχύσεις – κοινή αλιευτική πολιτική – χρηματοδοτήσεις υπέρ των πλοιοκτητών που αλιεύουν με δοκότρατες και με τη χρήση ηλεκτρικού ρεύματος – καταγγελία – παραδεκτό – θέση που λαμβάνει η Επιτροπή – σαφής και οριστικός χαρακτήρας της ληφθείσας θέσης – αρμοδιότητα της Επιτροπής – υποχρέωση ενέργειας

ΓεΔΕΕ T-141/23, Merlin κ.λπ./Επιτροπή, 13.11.2024, Τμήμα όγδοο (πενταμελές), Πρόεδρος: Σ. Παπασάββας, Εισηγητής: Α. Kornezon, ECLI:EU:T:2024:818 – Προσφυγή κατά παραλείψεως

Το 2021, 36 αλιείς και η ένωση Low Impact Fishers of Europe (LIFE) υπέβαλαν καταγγελίες στην Επιτροπή, ισχυριζόμενοι ότι η Ολλανδία: α) χορηγούσε άδειες αλιείας κατά παράβαση των σχετικών ενωσιακών κανόνων, β) χρηματοδοτούσε ολλανδικές μηχανότρατες που χρησιμοποιούσαν ηλεκτραλιεία, παραβιάζοντας τους κανόνες που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) με πόρους που προέρχονταν από αυτά, γ) είχε χορηγήσει διάφορες ενισχύσεις σε μηχανότρατες που χρησιμοποιούσαν ηλεκτραλιεία, που υπερέβαιναν σημαντικά τα όρια του Κανονισμού de minimis. Ως εκ τούτου, κατά τους καταγγέλλοντες, η Ολλανδία χορηγούσε παράνομες και μη συμβατές ενισχύσεις.

Η ΓΔ Ανταγωνισμού της Επιτροπής απάντησε αρχικά στους προσφεύγοντες ότι, εάν ένα μέτρο χρηματοδοτείται από το ΕΤΑ ή το ΕΤΘΑ, οι κανόνες που διέπουν τα εν λόγω Ταμεία υπερισχύουν των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Συνεπώς, οι καταγγελίες έθιγαν, στην πραγματικότητα, ζητήματα Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και όχι κρατικών ενισχύσεων. Μετά από μια ενδελεχή ανταλλαγή απόψεων που διήρκησε περίπου ενάμιση χρόνο, το 2023, η Επιτροπή ενημέρωσε τελικώς τους καταγγέλλοντες ότι δεν μπορούσε να ανεύρει κανένα στοιχείο ενίσχυσης και ότι είχε ολοκληρώσει την εξέταση των καταγγελιών. Κατόπιν τούτων, οι καταγγέλλοντες άσκησαν την παρούσα προσφυγή, με την οποία ζήτησαν από το ΓεΔΕΕ να διαπιστώσει ότι η Επιτροπή είχε παραλείψει παρανόμως, βάσει του άρθρου 265 ΣΛΕΕ, να εξετάσει την παραπάνω καταγγελία τους.

Το ΓεΔΕΕ έκρινε αρχικά ότι πρέπει να γίνει διάκριση των επιμέρους αιτιάσεων της καταγγελίας σε ό,τι αφορά: α) τα μέτρα που θεσπίστηκαν από το ΕΤΑ και το ΕΤΘΑ και β) τα μέτρα που θεσπίστηκαν από ολλανδικούς πόρους.

Ως προς τα μέτρα που θεσπίστηκαν από το ΕΤΑ και το ΕΤΘΑ, το ΓεΔΕΕ, αξιολογώντας αναλυτικά τις απαντήσεις της Επιτροπής στην αλληλογραφία της με τους προσφεύγοντες, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή είχε κρίνει εαυτήν αναρμόδια να εκδώσει απόφαση σχετικά με τη φερόμενη χρηματοδότηση από τα Ταμεία και, επιπλέον, είχε κρίνει ότι η χρηματοδότηση αυτή δεν παραβίαζε τους κανόνες των Ταμείων. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν είχε παραλείψει να ενεργήσει, όταν αρνήθηκε να εκδώσει την αιτούμενη απόφαση, διότι είχε προηγουμένως αναφέρει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν είναι αρμόδια να το πράξει. Το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή είχε δώσει στους προσφεύγοντες μια ευκαιρία να υποβάλουν, εφόσον διέθεταν, νέα στοιχεία ικανά να δικαιολογήσουν την «επανεξέταση» του φακέλου δεν έθετε

υπό αμφισβήτηση το συμπέρασμα αυτό, καθόσον η Επιτροπή είχε αναφέρει σαφώς ότι είχε ολοκληρώσει την εξέταση των καταγγελιών και είχε εκθέσει την οριστική της ανάλυση σχετικά με τη χρηματοδότηση που καταγγέλλεται στο πλαίσιο των Ταμείων. Ως εκ τούτου, το ΓεΔΕΕ απέρριψε αυτό το σκέλος της προσφυγής ως απαράδεκτο.

Ως προς τα μέτρα που θεσπίστηκαν από ολλανδικούς πόρους, το ΓεΔΕΕ επεσήμανε αρχικά ότι, ως προς αυτά, η Επιτροπή ήταν αρμόδια να αποφανθεί. Εάν η Επιτροπή έκρινε ότι οι ενισχύσεις αυτές, ή ορισμένες από αυτές, συνιστούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις, όφειλε να ενημερώσει σχετικά τους προσφεύγοντες, αναφέροντας, ότι, για τον λόγο αυτόν, τα πραγματικά και νομικά περιστατικά που είχαν επικαλεστεί δεν αρκούσαν για να αποδείξουν την ύπαρξη παράνομης ή καταχρηστικής ενίσχυσης. Κατά συνέπεια, αφού της είχαν κοινοποιηθεί δεόντως οι καταγγελίες που την ενημέρωναν για την εξέταση ενισχύσεων που πιθανολογείται ότι είναι παράνομες ή για την πιθανολογούμενη κατάχρηση των ενισχύσεων αυτών, η Επιτροπή όφειλε να ενεργήσει σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κανονισμού 2015/1589 (άρθρα 12, 15 και 24). Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έλαβε κανένα μέτρο σε σχέση με την καταγγελλόμενη ενίσχυση, πόσω μάλλον δεν εξέδωσε καμία απόφαση, ως όφειλε, υπέπεσε σε παράλειψη ενεργειών κατά την εκπνοή της προθεσμίας των δύο μηνών εντός των οποίων όφειλε να ενεργήσει. Στη βάση αυτή, το ΓεΔΕΕ έκανε δεκτό τον ισχυρισμό των προσφευγόντων.

Ενόψει των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη κατά το μέρος που ζητεί να αναγνωριστεί η παράλειψη της Επιτροπής να ενεργήσει σε σχέση με τις καταγγελλόμενες χρηματοδοτήσεις στο πλαίσιο των Ταμείων Αλιείας και να γίνει δεκτή κατά το μέρος που ζητεί να αναγνωριστεί η παράλειψη της Επιτροπής να ενεργήσει σε σχέση με τις καταγγελλόμενες κρατικές ενισχύσεις της Ολλανδίας.

III. ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Επιμ.: Βασιλική-Ελένη Γκέκα

Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών της Ένωσης

Η άρνηση αναγνώρισης και καταχώρισης, από το κράτος μέλος καταγωγής, της αλλαγής του ονόματος και της ταυτότητας φύλου ενός πολίτη της Ένωσης, που διενεργήθηκε νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής, αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης

προδικαστική παραπομπή – ιθαγένεια της Ένωσης – άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ – άρθρα 7 και 45 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – πολίτης της Ένωσης που έχει προβεί νομίμως, κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού και κατά τη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος, στην αλλαγή του ονόματός του και της ταυτότητας φύλου του – υποχρέωση του κράτους μέλους καταγωγής να αναγνωρίσει και να καταχωρίσει στη ληξιαρχική πράξη γέννησης την εν λόγω αλλαγή ονόματος και ταυτότητας φύλου – εθνική ρύθμιση η οποία δεν επιτρέπει τέτοια αναγνώριση και καταχώριση και υποχρεώνει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να κινήσει στο κράτος μέλος καταγωγής νέα διαδικασία, δικαστικής φύσεως, για την αλλαγή της ταυτότητας φύλου – ζήτημα αν ασκεί επιρροή η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΔΕΕ C-4/23, Mirin, 04.10.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος (Εισηγητής): K. Lenaerts, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:845 – Προδικαστική παραπομπή

Στην υπόθεση C-4/23, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΔΕΕ) αποφάνθηκε σχετικά με το εάν η άρνηση του κράτους μέλους καταγωγής να αναγνωρίσει την αλλαγή του ονόματος και της ταυτότητας φύλου ενός υπηκόου του, που πραγματοποιήθηκε νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής, περιορίζει ανεπίτρεπτα την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής του πολίτη (άρθρα 20 και 21 της ΣΛΕΕ και άρθρο 45 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφεξής: Χάρτης).

Τα πραγματικά περιστατικά της ανωτέρω υπόθεσης έχουν ως εξής: Ο Μ.-Α. Α. γεννήθηκε στη Ρουμανία (κράτος μέλος καταγωγής) και καταχωρίστηκε στη ληξιαρχική πράξη γέννησης ως θήλυ. Όντας έφηβος, μετακόμισε με την οικογένειά του στο Ηνωμένο Βασίλειο (κράτος μέλος υποδοχής), όπου απέκτησε και τη βρετανική ιθαγένεια με πολιτογράφηση. Ενώ συνέχιζε να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο, άλλαξε το όνομά του από το θηλυκό στο αρσενικό γένος (τον Φεβρουάριο του 2017) και απέκτησε πιστοποιητικό ανδρικής ταυτότητας φύλου (τον Ιούνιο του 2020). Με βάση τις ανωτέρω μεταβολές στην προσωπική του κατάσταση, εκδόθηκαν από τις βρετανικές αρχές νέο διαβατήριό και νέα άδεια οδήγησης.

Ο Μ.-Α. Α. προσκόμισε την αλλαγή του ονόματος και της ταυτότητας φύλου, που πραγματοποιήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, και ζήτησε από τις αρμόδιες αρχές στη Ρουμανία, τον Μάιο του 2021, να καταχωρίσουν στη ληξιαρχική πράξη γέννησης τη μεταβολή που επήλθε στην προσωπική του κατάσταση. Οι ρουμανικές αρχές αρνήθηκαν να το πράξουν, με την αιτιολογία ότι, σύμφωνα με το ρουμανικό δίκαιο, μια τέτοια αλλαγή στην ταυτότητα φύλου ενός προσώπου μπορεί να καταχωριστεί στο πιστοποιητικό γέννησής του, μόνον εφόσον έχει εγκριθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση (άρθρο 43, στοιχείο ι, του ν. 119/1996 περί των ληξιαρχικών πράξεων). Κατόπιν των ανωτέρω, ο Μ.-Α. Α. στράφηκε κατά της απορριπτικής απόφασης των αρμοδίων αρχών της Ρουμανίας.

Ενώπιον του Πρωτοδικείου του τομέα 6 του Βουκουρεστίου (εφεξής: αιτούν δικαστήριο), ο Μ.-Α. Α. υποστήριξε ότι η δικαστική διαδικασία, που προβλέπεται στη Ρουμανία, για την αλλαγή της ταυτότητας φύλου, ενδέχεται να μην τελεσφορήσει, οδηγώντας σε ασυμφωνία μεταξύ των ρουμανικών και των βρετανικών επίσημων εγγράφων. Άλλωστε, η διαδικασία αυτή έχει κριθεί ήδη από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: ΕΔΔΑ) ότι στερείται σαφήνειας και προβλεψιμότητας [ΕΔΔΑ *Χ και Υ κατά Ρουμανίας* (Προσφυγές Νος 2145/16 και 20607/16), απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2021]. Ως εκ τούτου, καταλήγει ο Μ.-Α. Α., η άρνηση αναγνώρισης και καταχώρισης, από το κράτος μέλος καταγωγής, της αλλαγής του ονόματος και της ταυτότητας φύλου, που πραγματοποιήθηκε στο κράτος μέλος υποδοχής, δύναται να εμποδίσει το δικαίωμά του να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών ως πολίτης της Ένωσης.

Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, εάν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης η επίμαχη εθνική ρύθμιση, στην οποία στηρίχθηκε η απορριπτική απόφαση των αρμοδίων αρχών και η οποία απαιτεί από τον Ρουμάνο πολίτη να κινήσει εξαρχής νέα δικαστική διαδικασία αλλαγής ταυτότητας φύλου στη Ρουμανία, μη αναγνωρίζοντας τη διαδικασία που έγινε στο κράτος μέλος υποδοχής, και, δεύτερον, εάν το Brexit ασκεί οποιαδήποτε επιρροή στη διαφορά και, ειδικότερα, εάν επηρεάζει το γεγονός ότι η διαδικασία για την αλλαγή ταυτότητας φύλου ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2020, δηλαδή κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, που είχε οριστεί μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2020.

Αρχικά, το ΔΕΕ ασχολήθηκε με τις αιτιάσεις της Ρουμανικής Κυβέρνησης περί απαραδέκτου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Ειδικότερα, η Ρουμανική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν έχει εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, καθώς ο Μ.-Α. Α. ζήτησε από τις αρμόδιες αρχές στη Ρουμανία να καταχωρίσουν τις αλλαγές στη ληξιαρχική πράξη γέννησης μόλις τον Μάιο του 2021, ήτοι μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου της συμφωνίας αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου. Εντούτοις, το ΔΕΕ, παραπέμποντας και στις Προτάσεις του Γεν. Εισαγγελέα (σημ. 44-46), αποφάνθηκε ότι τόσο η αλλαγή του ονόματος (τον Φεβρουάριο του 2017) όσο και η αλλαγή της ταυτότητας φύλου (τον Ιούνιο του 2020) πραγματοποιήθηκαν πριν από την αποχώρηση και πριν από το τέλος της μεταβατικής περιόδου, αντιστοίχως. Συνεπώς, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης είναι εφαρμοστέες εν προκειμένω, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας που ο Μ.-Α. Α. αξιώνει την αναγνώριση των μεταβολών αυτών από τις ρουμανικές αρχές.

Στη συνέχεια, επιλαμβανόμενο των προδικαστικών ερωτημάτων της υποθέσεως (τα οποία συνένωσε σε ένα κοινό), το ΔΕΕ υπενθύμισε ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης συνεπάγεται μια σειρά δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών. Εξεταστέο είναι, συνεπώς, κατά πόσον η άρνηση των

ρουμανικών αρχών να καταχωρίσουν στη ληξιαρχική πράξη γέννησης την αλλαγή του ονόματος και της ταυτότητας φύλου είναι ικανή να περιορίσει την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.

Και ναι μεν η ρύθμιση των μεταβολών στην προσωπική κατάσταση ενός ατόμου (όνομα, ταυτότητα φύλου κ.ά.) εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, κάθε κράτος μέλος οφείλει να τηρεί το δίκαιο της Ένωσης. Έτσι, έχει κριθεί από το ΔΕΕ ότι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής μπορεί να παρεμποδιστεί από την άρνηση των αρχών να αναγνωρίσουν την αλλαγή του ονόματος και της ταυτότητας φύλου ενός πολίτη της Ένωσης, που έχει πραγματοποιηθεί νόμιμα σε άλλο κράτος μέλος (ΔΕΕ C-541/15, *Freitag*, 08.06.2017, ECLI:EU:C:2017:432 και ΔΕΕ C-438/14, *Bogendorff von Wolffersdorff*, 02.06.2016, ECLI:EU:C:2016:401). Πράγματι, λόγω του ότι στο ίδιο πρόσωπο διαφορετικά θα αποδίδονταν δύο ονόματα και δύο ταυτότητες φύλου, αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην κοινωνική ζωή του ατόμου και στη συνδιαλλαγή του με τους επίσημους φορείς. Συνεπώς, η άρνηση των αρμοδίων ρουμανικών αρχών είναι ικανή να περιορίσει την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής του Μ.-Α. Α.

Ακολούθως, εξεταστέο είναι εάν ο επίμαχος περιορισμός δύναται να δικαιολογηθεί. Κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, εθνική ρύθμιση μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον αν στηρίζεται σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος και εφόσον έγινε σεβαστή η αρχή της αναλογικότητας. Ωστόσο, ούτε η Ρουμανική Κυβέρνηση ούτε το αιτούν δικαστήριο παρείχαν στο ΔΕΕ στοιχεία για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Εξάλλου, μια εθνική ρύθμιση, ακόμη και αν ήθελε κριθεί ότι επιδιώκει θεμιτό σκοπό, μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον εφόσον σέβεται τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και, ειδικότερα, το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 7 του Χάρτη), το οποίο προσιδιάζει εννοιολογικά με το δικαίωμα του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: ΕΣΔΑ).

Στο σημείο αυτό, το ΔΕΕ παρέπεμψε στη νομολογία του ΕΔΔΑ, το οποίο έχει κρίνει ότι, επί τη βάση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, η διαδικασία για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου πρέπει να είναι σαφής και προβλέψιμη, πράγμα που δεν ισχύει για την περίπτωση της Ρουμανίας [ΕΔΔΑ *Χ και Υ κατά Ρουμανίας* (Προσφυγές Νος 2145/16 και 20607/16), απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2021]. Άλλωστε, η εν λόγω διαδικασία, για να θεωρηθεί συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης, είναι αναγκαίο να μην καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το άρθρο 21 της ΣΔΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΔΕΕ έκρινε ότι αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης η άρνηση της Ρουμανίας να αναγνωρίσει και να καταχωρίσει, άνευ ετέρου, την αλλαγή του ονόματος και της ταυτότητας φύλου του Μ.-Α. Α., που πραγματοποιήθηκε νόμιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μάλιστα, στον βαθμό που οι μεταβολές στην προσωπική κατάσταση πραγματοποιήθηκαν εντός της μεταβατικής περιόδου, είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι ο Μ.-Α. Α. αξίωσε την καταχώριση των μεταβολών από τις ρουμανικές αρχές ενόσω έχει αρχίσει να ισχύει η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση.

IV. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Επιμ.: Βασιλική-Ελένη Γκέκα

Ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια του «συντονισμένου τομέα» της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο δεν περιλαμβάνει τις εθνικές απαιτήσεις σχετικά με την επισήμανση των προϊόντων που προωθούνται και πωλούνται διαδικτυακά

προδικαστική παραπομπή – ηλεκτρονικό εμπόριο – υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας – Οδηγία 2000/31/ΕΚ – συντονισμένος τομέας – άρθρο 2, στοιχείο η' – προώθηση και πώληση καλλυντικών προϊόντων μέσω διαδικτύου – εξαίρεση από τον συντονισμένο τομέα των υποχρεώσεων όσον αφορά την επισήμανση προϊόντων τα οποία προωθούνται και πωλούνται από

φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας – Οδηγία 75/324/ΕΟΚ – άρθρο 8 παρ. 2 – Κανονισμός (ΕΚ) 1223/2009 – άρθρο 19 παρ. 5 – δυνατότητα του κράτους μέλους προορισμού να επιβάλει τη χρήση γλώσσας της επιλογής του

ΔΕΕ C-88/23, Parfümerie Akzente, 19.09.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος: K. Jürimäe, Εισηγητής: M. Gavalec, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:765 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε από το Εφετείο της Στοκχόλμης (δικάζον ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, εφεξής: αιτούν δικαστήριο), στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της σουηδικής επαγγελματικής ένωσης KTF Organisation AB (εφεξής: KTF) και, αφετέρου, της γερμανικής εταιρείας Parfümerie Akzente GmbH (εφεξής: Parfümerie Akzente). Ειδικότερα, η KTF, η οποία παρέχει διάφορες υπηρεσίες προς τα μέλη της, που δραστηριοποιούνται, κυρίως, στον τομέα των καλλυντικών προϊόντων, άσκησε αγωγή κατά της Parfümerie Akzente, η οποία προωθεί και πουλάει, μέσω της ιστοσελίδας της, διάφορα καλλυντικά προϊόντα στη σουηδική αγορά.

Πιο συγκεκριμένα, η KTF προσάπτει στην πρωτοδίκως εναγομένη ότι προέβη σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, διαφημίζοντας και πουλώντας καλλυντικά προϊόντα χωρίς να τηρούνται οι απαιτήσεις περί επισήμανσης στη σουηδική γλώσσα, παραβιάζοντας τη σουηδική νομοθεσία, η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογή τομεακής νομοθεσίας της Ένωσης (Οδηγία 75/324/ΕΟΚ «περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερόμενων στις συσκευές αερολυμάτων (αεροζόλ)» και Κανονισμός 1223/2009 «για τα καλλυντικά προϊόντα»). Η Parfümerie Akzente, μολοντί δεν αμφισβήτησε το πραγματικό γεγονός ότι τα προϊόντα δεν έφεραν ετικέτα στη σουηδική γλώσσα, υποστήριξε ότι η Οδηγία 2000/31/ΕΚ «για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά» (εφεξής: Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο) απαγορεύει την υπαγωγή ενός φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας σε κανόνες αυστηρότερους από εκείνους του κράτους μέλους προέλευσης (δηλαδή της Γερμανίας). Με άλλα λόγια, η Parfümerie Akzente προέβαλε τον ισχυρισμό ότι το κράτος μέλος προορισμού (εν προκειμένω, η Σουηδία) δεν μπορεί, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, να περιορίσει την ελευθερία παροχής αυτών των υπηρεσιών, για λόγους που αφορούν τον «συντονισμένο τομέα» (άρθρο 3 παρ. 2 της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο).

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, που επιλήφθηκε, αρχικά, της υποθέσεως, έκανε δεκτή την αγωγή της KTF, με το σκεπτικό ότι η πρωτοδίκως εναγομένη δεν αιτιολόγησε τη δυσμενέστερη αντιμετώπισή της από το σουηδικό δίκαιο σε σύγκριση με το γερμανικό. Εν συνεχεία, κατόπιν ασκήσεως εφέσεως από την Parfümerie Akzente, η υπόθεση ήχθη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο και παρέπεμψε την υπόθεση στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΔΕΕ) για παροχή διευκρινίσεων σχετικά με το εάν οι εθνικές απαιτήσεις για την επισήμανση προϊόντων, τα οποία προωθούνται και πωλούνται από φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, εμπίπτουν ή όχι στον «συντονισμένο τομέα» της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα ήταν τα ακόλουθα:

1. Έχει το άρθρο 3 παρ. 2 της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο την έννοια ότι αντιτίθεται στην εκ μέρους κράτους μέλους θέσπιση, κατά τη μεταφορά της εν λόγω διάταξης στην εσωτερική έννομη τάξη, αρχής κατά την οποία, με την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στο άρθρο 3 παρ. 4 της εν λόγω Οδηγίας, οι εθνικές διατάξεις που εμπίπτουν στον συντονισμένο τομέα, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η', της ίδιας Οδηγίας, δεν εφαρμόζονται ούτε σε πάροχο υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος ούτε στην παρεχόμενη από τον εν λόγω πάροχο υπηρεσία;

2. Περιλαμβάνει ο «συντονισμένος τομέας», κατά την έννοια της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, απαιτήσεις σχετικά με την προώθηση και την πώληση μέσω διαδικτύου προϊόντος, το οποίο φέρεται ως μη σύμφωνο με τις απαιτήσεις που έχουν εφαρμογή στα αγαθά αυτά στο κράτος μέλος του αγοραστή καταναλωτή;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, εξαιρούνται επίσης και οι απαιτήσεις που εφαρμόζονται στην παράδοση και στα ίδια τα προϊόντα από τον συντονισμένο τομέα, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο ii, της Οδηγίας 2000/31, στην περίπτωση που η παράδοση των ιδίων των προϊόντων αποτελεί αναγκαίο στάδιο της διαθέσεως στην αγορά και της πωλήσεως μέσω διαδικτύου ή θεωρείται ότι η παράδοση των ιδίων των προϊόντων αποτελεί παρεπόμενο και αναπόσπαστο στοιχείο της διαθέσεως στην αγορά και των πωλήσεων μέσω διαδικτύου;

4. Υπό το φως του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος, ποια βαρύτητα έχει το γεγονός ότι οι απαιτήσεις που ισχύουν για την επισήμανση των αγαθών απορρέουν από εθνικές διατάξεις, οι οποίες εφαρμόζουν και συμπληρώνουν την τομεακή νομοθεσία της Ένωσης (άρθρο 8 παρ. 2 της Οδηγίας 75/324/ΕΟΚ και άρθρο 19 παρ. 5 του Κανονισμού 1223/2009);

Το ΔΕΕ εξέτασε κατά προτεραιότητα το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα από κοινού, καθώς σχετίζονται με την οριοθέτηση της έννοιας του «συντονισμένου τομέα» και, επομένως, προηγούνται λογικά της εξέτασης του πρώτου ερωτήματος, το οποίο προϋποθέτει ότι οι εθνικές απαιτήσεις περί επισήμανσης εμπίπτουν σε αυτόν.

Κατά το άρθρο 2, στοιχείο η', της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, με τον όρο «συντονισμένος τομέας» νοούνται *«οι προϋποθέσεις που ισχύουν στα νομικά συστήματα των κρατών μελών προκειμένου για φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας ή υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας [...]»*. Ακολούθως, το άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο i, δεύτερη περίπτωση, διευκρινίζει ότι ο «συντονισμένος τομέας» αφορά, μεταξύ άλλων, *«απαιτήσεις σχετικά με την άσκηση δραστηριότητας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας [...] όπως απαιτήσεις σχετικά με την ποιότητα ή το περιεχόμενο της υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων για τη διαφήμιση [...]»*. Αντιθέτως, κατά το άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, *«ο συντονισμένος τομέας δεν καλύπτει προϋποθέσεις σχετικά με τα ίδια τα αγαθά»*. Επομένως, απομένει να εξεταστεί κατά πόσον η επισήμανση προϊόντος αποτελεί προϋπόθεση σχετικά με τα ίδια τα αγαθά.

Κατά την κρίση του ΔΕΕ, το οποίο παρέπεμψε σε προγενέστερη νομολογία του, η σήμανση των προϊόντων σχετίζεται με τα αγαθά αυτά καθεαυτά και, ως εκ τούτου, οι υποχρεώσεις επισήμανσης δεν εμπίπτουν στον «συντονισμένο τομέα» της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται ούτε από τα πορίσματα της απόφασης του ΔΕΕ, της 1ης Οκτωβρίου 2020, Α (Διαδικτυακή διαφήμιση και πώληση φαρμάκων) (C-649/18), όπως υπονοείται με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα. Με την ανωτέρω απόφαση είχε κριθεί ότι ορισμένες δραστηριότητες, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο και παρεπόμενο στοιχείο των διαδικτυακών δραστηριοτήτων, εμπίπτουν στον «συντονισμένο τομέα». Ωστόσο, εν προκειμένω, ο ενωσιακός νομοθέτης έχει εκφραστεί ρητά περί του αντιθέτου. Το άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, συνεπικουρούμενο από την αιτιολογική σκ. 21 της ίδιας Οδηγίας, εξαιρεί ρητά από τον «συντονισμένο τομέα» τις προϋποθέσεις σχετικά με τα ίδια τα αγαθά, στις οποίες εμπίπτουν οι υποχρεώσεις επισήμανσης.

Εν κατακλείδι, η εθνική απαίτηση για επισήμανση των προϊόντων στη σουηδική γλώσσα, ακόμη και αν αυτά προωθούνται και πωλούνται διαδικτυακά από φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 75/324/ΕΟΚ και του Κανονισμού 1223/2009 και όχι της Οδηγίας 2000/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Οι ανωτέρω τομεακές ρυθμίσεις επιτρέπουν στα κράτη μέλη να επιβάλλουν τη χρήση συγκεκριμένης γλώσσας στα προϊόντα που προορίζονται να διατεθούν στο έδαφός τους. Έτσι, οι φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, σαν την Parfümerie Akzente, που προωθούν και πωλούν εμπορεύματα μέσω του διαδικτύου, θα πρέπει να τηρούν τις εθνικές απαιτήσεις για την επισήμανση του κράτους μέλους προορισμού.

Φορολογική και κοινωνικοασφαλιστική μεταχείριση των αποσπασμένων εργαζομένων

Εθνική ρύθμιση, η οποία αρνείται τη χορήγηση φορολογικών και κοινωνικοασφαλιστικών ευεργετημάτων στους αποσπασμένους εργαζομένους, δεν αντίκειται στο άρθρο 56 της ΣΛΕΕ

προδικαστική παραπομπή – άρθρο 56 ΣΛΕΕ – ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – κατασκευαστικός τομέας – απόσπαση εργαζομένων – φορολογικά και κοινωνικοασφαλιστικά ευεργετήματα που χορηγούνται σε μισθωτούς και επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα – απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος – απαλλαγή από τις ασφαλιστικές εισφορές υγειονομικής περίθαλψης – μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης – εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη χορήγηση των εν λόγω ευεργετημάτων μόνον όσον αφορά τις κατασκευαστικές υπηρεσίες που παρέχονται εντός της εθνικής επικράτειας – ρύθμιση θεσπισθείσα με σκοπό τη διατήρηση του εργατικού δυναμικού στην εθνική επικράτεια και την αποφυγή της αδήλωτης εργασίας για μισθολογικούς λόγους – συγκρισιμότητα των καταστάσεων – επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος – κοινωνική προστασία των εργαζομένων – καταπολέμηση της φοροδιαφυγής – αναλογικότητα

ΔΕΕ C-387/22, Nord Vest Pro Sani Pro, 26.09.2024, Τμήμα πρώτο, Πρόεδρος: A. Arabadjiev, Εισηγητής: P.G. Xuereb, Γεν. Εισαγγελέας: J. Kokott, ECLI:EU:C:2024:786 – Προδικαστική παραπομπή

Η παρούσα αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο διοικητικής-φορολογικής διαφοράς που ανέκυψε μεταξύ της Nord Vest Pro Sani Pro (εφεξής: προσφεύγουσα) και των φορολογικών αρχών της Ρουμανίας (Administrația Județeană a Finanțelor Publice Satu Mare και Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj-Napoca, εφεξής: καθείς φορολογικές αρχές).

Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα είναι μια ρουμάνικη εταιρεία που δραστηριοποιείται στον κατασκευαστικό τομέα, κυρίως στη Γερμανία και την Αυστρία, μέσω της απόσπασης εργαζομένων από τη Ρουμανία στις ανωτέρω χώρες. Σε βάρος της διενεργήθηκε φορολογικός έλεγχος από τις καθείς, οι οποίες διαπίστωσαν ότι η προσφεύγουσα εσφαλμένως θεώρησε ότι οι εργαζόμενοί της, που εκτελούσαν κατασκευαστικές εργασίες στη Γερμανία και την Αυστρία, ετύγχαναν των φορολογικών και κοινωνικοασφαλιστικών απαλλαγών που προβλέπει το ρουμανικό δίκαιο.

Ειδικότερα, ο φορολογικός κώδικας της Ρουμανίας (ν. 227/2015) προβλέπει ορισμένα ευεργετήματα για τους εργαζομένους στον κατασκευαστικό κλάδο. Τα ευεργετήματα αυτά αφορούν την απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος (άρθρο 60 παρ. 5), τη μείωση του συντελεστή για την εισφορά κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 138bis) και την απαλλαγή από την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών υγειονομικής περίθαλψης (άρθρο 154 παρ.1 στ.ρ). Επί τη βάσει των ανωτέρω, εκδόθηκαν κανονιστικές πράξεις της διοίκησης που όριζαν ότι «τα φορολογικά ευεργετήματα [...] του φορολογικού κώδικα δεν χορηγούνται για τα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και τα εξομοιούμενα προς αυτά εισοδήματα των αποσπασμένων εργαζομένων».

Η προσφεύγουσα, θεωρώντας ότι οι εργαζόμενοί της δικαιούνταν των φορολογικών ευεργετημάτων, στράφηκε κατά της πράξης προσδιορισμού φόρου, πρώτα υποβάλλοντας διοικητική ένσταση και, εν συνεχεία, ασκώντας προσφυγή ενώπιον του Περιφερειακού Δικαστηρίου Satu Mare (Tribunalul Satu Mare, εφεξής: αιτούν δικαστήριο). Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΔΕΕ) προδικαστικό ερώτημα, ζητώντας, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν αντιβαίνει στα άρθρα 26 και 56 της ΣΛΕΕ ρύθμιση κράτους μέλους, η οποία επιφυλάσσει τη χορήγηση φορολογικών και κοινωνικοασφαλιστικών ευεργετημάτων μόνο για τους εργαζομένους κατασκευαστικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, αποκλείοντας τους αποσπασμένους εργαζομένους σε άλλα κράτη μέλη. Λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 56 της ΣΛΕΕ αποτελεί ειδικότερη διάταξη του άρθρου 26, το ΔΕΕ εξέτασε την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υπό το πρίσμα μόνο του άρθρου 56 της ΣΛΕΕ.

Αρχικά, το ΔΕΕ επισήμανε ότι το άρθρο 56 της ΣΛΕΕ αποκλείει την εφαρμογή κάθε εθνικής ρύθμισης που έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται η διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών δυσκολότερη απ' ό,τι η παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους. Στην

προκειμένη περίπτωση, το ΔΕΕ θεώρησε ότι η πρόβλεψη του ρουμανικού δικαίου περί διαφορετικής μεταχείρισης των αποσπασμένων εργαζομένων από τους εργαζομένους εντός της Ρουμανίας συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθώς δύναται, εξεταζόμενη αφηρημένα, να αποτρέψει την παροχή υπηρεσιών στο έδαφος ενός άλλου κράτους μέλους.

Μετά την κατάφαση της ύπαρξης του περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, το ΔΕΕ εξέτασε εάν, παρόλα αυτά, η επίμαχη εθνική ρύθμιση είναι σύμφωνη με το ενωσιακό δίκαιο. Το ανωτέρω θα ίσχυε, εφόσον η διαφορετική μεταχείριση αφορά καταστάσεις μη αντικειμενικώς συγκρίσιμες ή εφόσον υφίσταται επιτακτικός λόγος γενικού συμφέροντος και η διαφορετική μεταχείριση ήταν ανάλογη προς την εξυπηρέτησή του. Σχετικά με το πρώτο κριτήριο, της αντικειμενικής συγκρισιμότητας των καταστάσεων, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι, εν προκειμένω, η διαφορετική μεταχείριση αφορά καταστάσεις που μπορεί να είναι συγκρίσιμες, όπως υποστήριξε και η Επιτροπή, ωστόσο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να το εξακριβώσει εν τέλει.

Σχετικά με το δεύτερο κριτήριο, της δικαιολόγησης της διαφορετικής μεταχείρισης, η Ρουμανική Κυβέρνηση προέβαλε τρεις επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, εκ των οποίων οι δύο έγιναν δεκτοί από το ΔΕΕ. Κατά πρώτον, η ανάγκη διασφάλισης της κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων στον κατασκευαστικό τομέα και η εξασφάλιση δίκαιων συνθηκών εργασίας δύνανται να αποτελέσουν δικαιολογητικό λόγο, εφόσον κριθεί από το αιτούν δικαστήριο ότι τα εθνικά μέτρα είναι κατάλληλα και αναλογικά. Κατά δεύτερον, η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της φοροδιαφυγής, αν και συνιστά κατά πάγια νομολογία επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, δεν μπορεί εντούτοις να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό, αποκλειστικά, των αποσπασμένων εργαζομένων από τα φορολογικά και κοινωνικοασφαλιστικά ευεργετήματα. Η αποδοχή αυτής της συλλογιστικής θα σήμαινε ότι η άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών υποκρύπτει απάτη. Κατά τρίτον, η καταπολέμηση των συστημικών κινδύνων στον κατασκευαστικό τομέα, έναν τομέα ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ενός κράτους, θα μπορούσε να αποτελέσει δικαιολογητικό λόγο υπό την προϋπόθεση, πάλι, ότι τα εθνικά μέτρα είναι κατάλληλα και αναλογικά.

Συνοψίζοντας, το ΔΕΕ έκρινε ότι το άρθρο 56 της ΣΛΕΕ δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία αρνείται τη χορήγηση φορολογικών και κοινωνικοασφαλιστικών ευεργετημάτων στους αποσπασμένους εργαζομένους σε άλλα κράτη μέλη, περιορίζοντάς τα μόνον στους εργαζόμενους των κατασκευαστικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται εντός της επικράτειάς του, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος και τηρεί την αρχή της αναλογικότητας. Αυτό σημαίνει ότι οι ρυθμίσεις πρέπει να επιδιώκουν, κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό, την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, μη βαίνοντας πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρου.

V. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Επιμ.: Ευάγγελος Εκμεκτσόγλου

Περιεχόμενο της έννοιας της προσωρινής απασχόλησης

Ερμηνεία από το ΔΕΕ των άρθρων 3 παρ. 1 και 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/104 αναφορικά με τη λειτουργία των εταιρειών προσωρινής απασχόλησης

προδικαστική παραπομπή – κοινωνική πολιτική – Οδηγία 2008/104/ΕΚ – προσωρινή απασχόληση – άρθρο 3 παρ. 1 – εταιρία προσωρινής απασχόλησης – έμμεσος εργοδότης – έννοιες – διάθεση προσωρινώς απασχολούμενης – σύμβαση παροχής υπηρεσιών – άρθρο 5 παρ. 1 – αρχή της ίσης μεταχείρισεως – Οδηγία 2006/54/ΕΚ – άρθρο 15 – άδεια μητρότητας – άκυρη ή καταχρηστική απόλυση – εις ολόκληρον καταδίκη της εταιρίας προσωρινής απασχολήσεως και του έμμεσου εργοδότη

ΔΕΕ C-441/23, Omnitel Comunicaciones κ.λπ., 24.10.2024, Τμήμα έβδομο, Πρόεδρος (Εισηγητής): F. Biltgen, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:916 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3 παρ. 1 και 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/104/EK περί της εργασίας μέσω προσωρινής απασχόλησης, αλλά και των άρθρων 2 παρ. 2 και 15 της Οδηγίας 2006/54/EK αναφορικά με την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Η διαφορά της κύριας δίκης προέκυψε ανάμεσα στην εργαζόμενη LM και τις εταιρείες Microsoft, Omnitel Comunicaciones, Fogasa, Indi marketers SL και Leadmarket SL. Ειδικότερα, η LM, αφού ολοκλήρωσε μια πρακτική άσκηση στην Microsoft από τον Σεπτέμβριο του 2010 μέχρι τον Ιούνιο του 2011, σύνταξε διαδοχικές συμβάσεις εργασίας με τρεις άλλες εταιρείες (Omnitel Comunicaciones, Indi Markets και Leadmarket), από το 2011 μέχρι το 2017. Οι εταιρείες αυτές, με τη σειρά τους, είχαν συνάψει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών με την Microsoft, στο πλαίσιο των οποίων η LM είχε αναλάβει την εκτέλεση ορισμένων καθηκόντων. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της τελευταίας σύμβασης ανάμεσα στην LM και την Leadmarket, η πρώτη είχε αναλάβει την ιδιότητα της εμπορικής συμβούλου.

Καθώς η LM ήταν έγκυος, η Microsoft ενημέρωσε την Leadmarket ότι η σχετική σύμβαση ανάμεσά τους θα τερματιζόταν στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 χωρίς να παραταθεί. Λίγες ημέρες πριν, η LM είχε τεθεί σε καθεστώς προσωρινής ανικανότητας και συνακόλουθα έλαβε άδεια μητρότητας στην οποία προστέθηκε η γονική και η ετήσια άδεια. Όταν επρόκειτο να επιστρέψει στην εργασία της στις 29 Απριλίου 2021, η LM έλαβε μια επιστολή από την Leadmarket, με την οποία την ενημέρωνε σχετικά με την καταγγελία της σύμβασης εργασίας της, στη βάση αντικειμενικών λόγων και, συγκεκριμένα, στη μείωση της ζήτησης λόγω της εγκατάλειψης ορισμένων εργασιακών πλάνων.

Στο πλαίσιο αυτό, η LM προσέφυγε στα εθνικά δικαστήρια με αίτημα την κήρυξη της απόλυσής της ως άκυρης ή καταχρηστικής. Το αρμόδιο δικαστήριο εργατικών διαφορών, αν και έκρινε πως η απόλυσή της ήταν παράνομη, δεν επιδίκασε αποζημίωση υπέρ της για δυσμενή διάκριση λόγω μητρότητας, επιβεβαιώνοντας ότι αυτή βασίστηκε σε (αντικειμενικούς) λόγους προϋπολογισμού. Η LM άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής και το Εφετείο Μαδρίτης ανέστειλε τη διαδικασία ενώπιόν του, αποστέλλοντας στο ΔΕΕ πέντε προδικαστικά ερωτήματα.

Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητά την ερμηνεία του άρθρου 3 παρ. 1, στοιχείο β', της Οδηγίας 2008/104/EK, προκειμένου να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο της έννοιας της «εταιρείας προσωρινής απασχόλησης». Το ΔΕΕ επεσήμανε ότι μια εταιρεία προσωρινής απασχόλησης μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο συνάπτει συμβάσεις εργασίας με προσωρινά απασχολούμενους, με πρόθεση να διαθέσει τους εργαζόμενους αυτούς σε έμμεσους εργοδότες για να εργασθούν προσωρινά υπό την επίβλεψή τους. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, από κανένα σημείο του ορισμού στην Οδηγία δεν προκύπτει ότι απαιτείται προηγούμενη διοικητική άδεια για την αναγνώριση μιας εταιρείας προσωρινής απασχόλησης, όπως προβλέπεται στο ισπανικό δίκαιο, καθώς μια τέτοια πρόβλεψη θα υπονόμει τους σκοπούς της Οδηγίας, αλλά και την ομοιόμορφη εφαρμογή και αποτελεσματικότητά της.

Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητά να διευκρινιστεί η έννοια της «προσωρινής απασχόλησης» γενικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1, στοιχεία β'-δ', της Οδηγίας 2008/104/EK. Το ΔΕΕ αναγνώρισε αρχικά την πολυπλοκότητα της έννοιας του προσωρινώς απασχολούμενου εργαζόμενου λόγω της διπλής εργασιακής σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα σε αυτόν και, αφενός, την εταιρεία προσωρινής απασχόλησης και, αφετέρου, τον έμμεσο εργοδότη. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο τόνισε ότι κατ' ορθή ερμηνεία του παραπάνω άρθρου, η έννοια της «προσωρινής απασχόλησης» περιλαμβάνει την περίπτωση εργαζόμενου, ο οποίος, μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης, τίθεται στη διάθεση έμμεσου εργοδότη, εφόσον, πρώτον, ο εργαζόμενος αυτός τελεί υπό την επίβλεψη και διεύθυνση του τελευταίου και, δεύτερον, ο έμμεσος εργοδότης καθορίζει τα καθήκοντά του

και ελέγχει τον τρόπο με τον οποίο τα εκτελεί, σε συμμόρφωση με τις εσωτερικές οδηγίες της επιχείρησης.

Στο πλαίσιο του τρίτου ερωτήματος, το ΔΕΕ ερμήνευσε το άρθρο 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/104/EK, αναφέροντας ότι ο προσωρινά απασχολούμενος, για το διάστημα που εργάζεται υπό τον έμμεσο εργοδότη, πρέπει να λαμβάνει μισθό ισάξιο με εκείνον που θα λάμβανε αν είχε προσληφθεί απευθείας από αυτόν και όχι μέσω της εταιρείας προσωρινής απασχόλησης. Τέλος, το τέταρτο και πέμπτο ερώτημα που σχετίζονταν με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης υπό την Οδηγία 2006/54/EK και την εις ολόκληρον ευθύνη του έμμεσου εργοδότη και της εταιρείας προσωρινής απασχόλησης σε περίπτωση άκυρης απόλυσης, απορρίφθηκαν ως απαράδεκτα, λόγω του ελλιπούς πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου που συμπεριέλαβε στην αίτησή του το αιτούν δικαστήριο επί των ζητημάτων αυτών.

Άμεση διάκριση λόγω ηλικίας

Ερμηνεία των άρθρων 2 παρ. 2, περ. α', και 6 παρ. 1 της Οδηγίας 2000/78/EK σε σχέση με άμεση διάκριση λόγω ηλικίας στο πλαίσιο της δυνατότητας αναβολής συνταξιοδότησης

προδικαστική παραπομπή – κοινωνική πολιτική – ίση μεταχείριση στην απασχόληση και στην εργασία – Οδηγία 2000/78/EK – άρθρο 2 παρ. 2, στοιχείο α' – απαγόρευση διακρίσεων λόγω ηλικίας – ηλικία υποχρεωτικής συνταξιοδότησης – εθνική νομοθεσία που αποκλείει οποιαδήποτε αναβολή της συνταξιοδότησης των ομοσπονδιακών δικαστών – δυνατότητα ομοσπονδιακών δημοσίων υπαλλήλων και δικαστών των ομόσπονδων κρατών να ζητήσουν την αναβολή της συνταξιοδότησης – διαφορετική μεταχείριση λόγω της κοινωνικο-επαγγελματικής κατηγορίας στην οποία ανήκει ο ενδιαφερόμενος ή λόγω του τόπου εργασίας

ΔΕΕ C-349/23, Zetschek, 17.10.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος (Εισηγητής): F. Biltgen, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:889 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης στην παρούσα υπόθεση αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 παρ. 2, στοιχείο α', και 6 παρ. 1 της Οδηγίας 2000/78/EK, σχετικά με την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και, συγκεκριμένα, τη δυνατότητα αναβολής της συνταξιοδότησης.

Η διαφορά της κύριας δίκης προέκυψε ανάμεσα στον HB, δικαστή στο Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας, και την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ειδικότερα, ο HB ήρθε σε επικοινωνία με την πρόεδρο του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου προκειμένου να ενημερωθεί για την ημερομηνία συνταξιοδότησής του. Στη συνέχεια, ο HB άσκησε ένσταση κατά της απόφασης της προέδρου που του γνωστοποιούσε πως η νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησής του ήταν τα 66 έτη και 4 μήνες, δεδομένου ότι επιθυμούσε να συνεχίσει να ασκεί τα καθήκοντά του και μετά το πέρας της ηλικίας αυτής.

Κατόπιν της απόρριψης της ένστασής του, ο HB προσέφυγε στο διοικητικό πρωτοδικείο της Καρλσρούης, το οποίο είναι και το αιτούν δικαστήριο. Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοδικείου, ο HB υποστήριξε ότι υπέστη άμεση διάκριση λόγω ηλικίας, καθώς τόσο οι ομοσπονδιακοί δημόσιοι υπάλληλοι, όσο και οι δικαστές του ομόσπονδου κράτους της Βάδης-Βυρτεμβέργης, δύνανται, σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία, να ζητήσουν την αναβολή της συνταξιοδότησής τους για ορισμένο χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με τους δικαστές του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου. Συνακόλουθα, το αιτούν δικαστήριο απέστειλε τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2000/78/EK.

Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητά να προσδιοριστεί αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση των ομοσπονδιακών δικαστών σε σχέση με τους ομοσπονδιακούς υπαλλήλους και τους δικαστές των ομόσπονδων κρατών εμπίπτει στο άρθρο 2 παρ. 2, στοιχείο α', της Οδηγίας 2000/78/EK ως δυσμενής, άμεση διάκριση λόγω ηλικίας. Το ΔΕΕ, αφού υπενθύμισε το περιεχόμενο της έννοιας της άμεσης διάκρισης σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο, καθώς και ότι η απαρίθμηση των λόγων διάκρισης εντός αυτού είναι εξαντλητική, εξέτασε τα πραγματικά

περιστατικά της υπόθεσης εν προκειμένω. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η διαφορετική μεταχείριση που αποτέλεσε αντικείμενο της κύριας δίκης δεν αφορά πρόσωπα στην ίδια επαγγελματική κατηγορία ή τόπο εργασίας, αλλά εργαζόμενους, το καθεστώς των οποίων διέπεται από διακριτά εθνικά νομοθετήματα. Συνεπώς, η διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας ανάμεσα στους ομοσπονδιακούς δικαστές, αφενός, και τους ομοσπονδιακούς υπαλλήλους και δικαστές των ομόσπονδων κρατών, αφετέρου, βασίζεται στη φύση του επαγγέλματός τους και όχι στην ηλικία. Άρα, δεδομένου ότι ο λόγος αυτός δεν συμπεριλαμβάνεται στους λόγους διάκρισης του άρθρου 1 της Οδηγίας, το ΔΕΕ κατέληξε στην ανυπαρξία άμεσης διάκρισης λόγω ηλικίας στην παρούσα υπόθεση.

Στη βάση των διατυπώσεων αυτών, δεν χρειάστηκε να δοθεί απάντηση στα υπόλοιπα τρία ερωτήματα, τα οποία αφορούσαν την περίπτωση που θα αναγνωριζόταν πράγματι η ύπαρξη άμεσης διάκρισης λόγω ηλικίας στο πλαίσιο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

Ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε ζητήματα εργασίας και απασχόλησης

Το διαφορετικό ύψος των ημερήσιων αποζημιώσεων που λαμβάνουν, αφενός, το προσωπικό εδάφους και το πλήρωμα θαλάμου επιβατών αεροπορικής εταιρείας (στη συντριπτική πλειοψηφία γυναίκες) και, αφετέρου, οι χειριστές αεροσκαφών (στη συντριπτική πλειοψηφία άνδρες) δεν αποτελεί έμμεση διάκριση λόγω φύλου

προδικαστική παραπομπή – κοινωνική πολιτική – ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης – Οδηγία 2006/54/EK – άρθρο 2 παρ. 1, στοιχείο ε' – έννοια της «αμοιβής» – άρθρο 4 – απαγόρευση των έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου

ΔΕΕ C-314/23, Air Nostrum, 04.10.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγήτρια: L.S. Rossi, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:842 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης στην παρούσα υπόθεση αφορά την ερμηνεία ορισμένων άρθρων της Οδηγίας 2006/54/EK περί της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης και ιδίως της έννοιας της «αμοιβής».

Η διαφορά της κύριας δίκης προέκυψε κατόπιν αγωγής που άσκησε συνδικαλιστική οργάνωση η οποία εκπροσωπεί τα μέλη του πληρώματος θαλάμου επιβατών, με αντικείμενο την ακύρωση άρθρου της συλλογικής σύμβασης εργασίας των τελευταίων, το οποίο αφορά το ποσό της ημερήσιας αποζημίωσης που λαμβάνουν οι εν λόγω εργαζόμενοι για την κάλυψη των εξόδων τους κατά τις επαγγελματικές μετακινήσεις τους. Ειδικότερα, υποστήριξε ότι το άρθρο αυτό εισάγει έμμεση διάκριση λόγω φύλου αναφορικά με τους όρους εργασίας, όπως απαγορεύει το άρθρο 14 παρ. 1, στοιχείο γ', της Οδηγίας 2006/54/EK, καθώς, όπως διαπίστωσε και το αιτούν δικαστήριο, η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του πληρώματος θαλάμου επιβατών είναι γυναίκες, ενώ η αντίστοιχη ημερήσια αποζημίωση που λαμβάνουν οι χειριστές αεροσκαφών (στη συντριπτική πλειοψηφία τους άνδρες) είναι συγκριτικά υψηλότερη. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι διαφορετικές αυτές ημερήσιες αποζημιώσεις προβλέπονται από ξεχωριστές συλλογικές συμβάσεις εργασίας, το αιτούν δικαστήριο απέστειλε σχετικό προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, ζητώντας του να ορίσει αν πράγματι η διαφορετική αυτή μεταχείριση εμπίπτει στο πλαίσιο απαγορευμένων διακρίσεων κατά το άρθρο 14 παρ. 1, στοιχείο γ', της Οδηγίας.

Αρχικά, το ΔΕΕ επιχείρησε να διευκρινίσει αν οι κρίσιμες αποζημιώσεις συμπεριλαμβάνονται είτε στους όρους εργασίας κατά το άρθρο 14 της Οδηγίας 2006/54/EK είτε στην έννοια της αμοιβής κατά το άρθρο 157 ΣΛΕΕ και τα άρθρα 2 παρ. 1, στοιχείο ε', και 4 της ίδιας Οδηγίας. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο με το προδικαστικό του ερώτημα παρέπεμψε σε συγκεκριμένες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου, δεν το εμποδίζει από το να ερμηνεύσει περαιτέρω διατάξεις προκειμένου να παράσχει όλα τα απαραίτητα ερμηνευτικά στοιχεία που θα βοηθήσουν το αιτούν δικαστήριο. Συνακόλουθα, το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρόλο που οι σχετικές ημερήσιες αποζημιώσεις δεν συνιστούν αντιπαροχή για παροχή εργασίας, εντούτοις συνιστούν όφελος που παρέχεται από τον

εργοδότη στους εργαζόμενους και, συνεπώς, σύμφωνα με τη νομολογία του, εμπίπτουν στην έννοια της αμοιβής, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 της Οδηγίας. Επομένως, εφόσον πρόκειται για ζήτημα που αφορά την αμοιβή και όχι τους όρους εργασίας, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 14 αλλά το άρθρο 4 της Οδηγίας, το οποίο ορίζει ότι μια διαφορετική μεταχείριση ως προς την αμοιβή μπορεί να συνιστά απαγορευμένη διάκριση λόγω φύλου, μόνο αν εντοπίζεται ανάμεσα σε εργαζόμενους που παρέχουν όμοια εργασία ή εργασία ίδιας αξίας. Το ΔΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και τις συνθήκες κατάρτισης και εργασίας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εργασία που εκτελούν τα μέλη του πληρώματος θαλάμου επιβατών και οι χειριστές αεροσκαφών δεν είναι η ίδια ή έστω δεν της αποδίδεται η ίδια αξία και, άρα, δεν τίθεται ζήτημα έμμεσης διάκρισης λόγω φύλου κατά το άρθρο 4 της Οδηγίας. Κατόπιν των διατυπώσεων αυτών, το Δικαστήριο δεν ασχολήθηκε με την ουσία του προδικαστικού ερωτήματος περί των διαφορετικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

VI. ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Επιμ.: Έλλη Τσιτσιπά

Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών: Δικαίωμα στη χορήγηση νομικής συνδρομής και εκτίμηση αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν κατά προσβολή των δικονομικών δικαιωμάτων

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία (ΕΕ) 2016/800 – δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών – πεδίο εφαρμογής – άρθρο 2 παρ. 3 – πρόσωπα τα οποία ήταν παιδιά όταν άρχισε η ποινική διαδικασία, αλλά συμπλήρωσαν την ηλικία των 18 ετών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας – άρθρο 4 – δικαίωμα ενημέρωσης – άρθρο 6 – δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο – άρθρο 18 – δικαίωμα στη χορήγηση νομικής συνδρομής – άρθρο 19 – μέσα ένδικοι προστασίας – αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν κατά προσβολή των δικονομικών δικαιωμάτων

ΔΕΕ C-603/22, M.S. κ.λπ. (Droits procéduraux d'une personne mineure), 05.09.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος (Εισηγήτρια): K. Jürimäe, Γεν. Εισαγγελέας: T. Čapeta, ECLI:EU:C:2024:685 – Προδικαστική παραπομπή

Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), του άρθρου 2 και του άρθρου 19 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/800, σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, του άρθρου 12 παρ. 2 και του άρθρου 13 της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας, του άρθρου 3 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, του άρθρου 7 παρ. 1 και 2 και του άρθρου 10 παρ. 2 της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/343, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, καθώς και των αρχών της υπεροχής, του άμεσου αποτελέσματος και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης. Η αίτηση υποβλήθηκε από το Sąd Rejonowy w Ślupsku (επαρχιακό δικαστήριο Ślupsk, Πολωνία) στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά των M.S., J.W. και M.P., τριών ανηλίκων που κατηγορούνται ότι εισήλθαν παρανόμως σε εγκαταλελειμμένο συγκρότημα παραθεριστικών κατοικιών, προξενώντας ζημία στους M.B. και B.B., που εκπροσωπούνται από τον D.G., ο οποίος διορίστηκε ως επιμελητής των υποθέσεών τους.

Η υπόθεση αφορά τρεις ανηλίκους σε βάρος των οποίων ασκήθηκε ποινική δίωξη ενώπιον πολωνικού δικαστηρίου. Κατηγορήθηκαν ότι διέρρηξαν τα κτίρια ενός εγκαταλελειμμένου

πρώην παραθεριστικού κέντρου. Κατά τη διάρκεια των διαδικασιών, διαπιστώθηκε ότι οι ύποπτοι είχαν ανακριθεί από την αστυνομία χωρίς την παρουσία δικηγόρου. Πριν από την πρώτη τους ανάκριση, ούτε οι ίδιοι ούτε οι γονείς τους είχαν ενημερωθεί για τα δικαιώματά τους ή για τη διεξαγωγή των διαδικασιών. Οι διορισμένοι από το δικαστήριο δικηγόροι ζήτησαν επομένως να αφαιρεθούν από τον φάκελο ως αποδεικτικά στοιχεία οι προηγούμενες δηλώσεις των υπόπτων. Το εθνικό δικαστήριο, αμφισβητώντας την αποτελεσματικότητα των διαδικαστικών εγγυήσεων υπέρ των ανηλίκων κατά την προδικαστική φάση, υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Δικαστήριο, απαντώντας στα υποβληθέντα ερωτήματα, έκρινε ότι οι ανήλικοι που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι πρέπει να έχουν την πρακτική και αποτελεσματική δυνατότητα να υποστηρίζονται από δικηγόρο, διορισμένο από το δικαστήριο όπου είναι απαραίτητο. Η υποχρέωση αυτή πρέπει να εκπληρώνεται πριν από την πρώτη τους ανάκριση από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή και, το αργότερο, από τη στιγμή της ανάκρισης αυτής. Κατ' αρχήν, οι αρχές αυτές δεν μπορούν να διεξάγουν ανάκριση παιδιού που δεν λαμβάνει πραγματικά τέτοια συνδρομή.

Επιπλέον, σύμφωνα με το Δικαστήριο, τα πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας δεν πρέπει να χάνουν αυτόματα τα δικαιώματα που παρέχονται στους ανηλίκους από το δίκαιο της ΕΕ, ιδίως το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο. Το όφελος αυτών των δικαιωμάτων πρέπει να συνεχίζεται όπου είναι σκόπιμο, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένης της ωριμότητας και της ευαλωτότητας των ενδιαφερομένων προσώπων.

Το Δικαστήριο επεσήμανε ακόμη ότι οι ανήλικοι πρέπει να ενημερώνονται για τα δικονομικά τους δικαιώματα το συντομότερο δυνατό, το αργότερο πριν από την πρώτη τους ανάκριση. Οι πληροφορίες πρέπει να κοινοποιούνται με απλό και προσιτό τρόπο, προσαρμοσμένο στις ειδικές τους ανάγκες. Ένα τυποποιημένο έγγραφο, που προορίζεται για ενήλικες, δεν πληροί αυτές τις απαιτήσεις.

Όσον αφορά τα ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία που περιέχονται σε δηλώσεις που έγιναν από ανήλικο κατά τη διάρκεια ανάκρισης που διεξήχθη κατά παράβαση των δικαιωμάτων του, το δίκαιο της ΕΕ δεν απαιτεί από το κράτος μέλος να προβλέψει τη δυνατότητα για το εθνικό δικαστήριο να κηρύξει τέτοια αποδεικτικά στοιχεία απαράδεκτα. Ωστόσο, το δικαστήριο αυτό πρέπει να είναι σε θέση να επαληθεύει ότι τα δικαιώματα αυτά έχουν τηρηθεί και να εξάγει όλα τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παραβίασή τους, ιδίως όσον αφορά την αποδεικτική αξία των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων.

Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να επαληθεύσει εάν η εν λόγω πολωνική εθνική νομοθεσία είναι συμβατή με το δίκαιο της ΕΕ. Απαιτείται επίσης να ερμηνεύει, στο μέτρο του δυνατού, το εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ για να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητά του. Εάν μια τέτοια ερμηνεία δεν είναι δυνατή, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να μην εφαρμόζει, αυτεπαγγέλτως, οποιεσδήποτε εθνικές διατάξεις ή πρακτικές που φαίνονται να είναι ασύμβατες με αυτό.

Εθνικά συστήματα αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας: Εθνική ρύθμιση αποκλείουσα την καταβολή αποζημίωσης στους λοιπούς συγγενείς του θανόντος όταν υπάρχουν επιζών σύζυγος και τέκνα δεν διασφαλίζει το δικαίωμα σε «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2004/80/ΕΚ – άρθρο 12 παρ. 2 – εθνικά συστήματα αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας – έγκλημα ανθρωποκτονίας – αποζημίωση των στενών μελών της οικογένειας του θανόντος – έννοια των «θυμάτων» – σύστημα «διαδοχικής» αποζημίωσης με τη σειρά της κληρονομικής διαδοχής – εθνική ρύθμιση αποκλείουσα την καταβολή αποζημίωσης στους λοιπούς συγγενείς του θανόντος όταν υπάρχουν επιζών σύζυγος και τέκνα – γονείς και αδελφοί του θανόντος – «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση

ΔΕΕ C-126/23, Burdene, 07.11.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: I. Jarukaitis, Εισηγητής: E. Regan, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:937 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12 παρ. 2 της Οδηγίας 2004/80/EK, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (ΕΕ 2004 L 261/15), καθώς και των άρθρων 20 και 21, του άρθρου 33 παρ. 1 και του άρθρου 47 του Χάρτη. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Tribunale Ordinario di Venezia (πρωτοδικείο Βενετίας, Ιταλία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των γονέων, της αδελφής και των τέκνων θύματος ανθρωποκτονίας και, αφετέρου, της Presidenza del Consiglio dei Ministri (Προεδρίας του Υπουργικού Συμβουλίου, Ιταλία) και του Ministero dell'Interno (Υπουργείου Εσωτερικών, Ιταλία), με αντικείμενο την αποζημίωση από το Ιταλικό Δημόσιο, λόγω αφερεγγυότητας του δράστη της ανθρωποκτονίας, για τη ζημία την οποία υπέστησαν εξαιτίας της εν λόγω πράξης.

Πιο συγκεκριμένα, το 2018, το Πλημμελειοδικείο Πάδοβας καταδίκασε τον δράστη ανθρωποκτονίας της πρώην συντρόφου του σε κάθειρξη 30 ετών και επιδίκασε αποζημίωση στα μέλη της οικογένειας του θύματος. Ενώ το δικαστήριο αναγνώρισε σημαντικά ποσά αποζημίωσης, το Ιταλικό Δημόσιο, λόγω οικονομικής αδυναμίας του δράστη και ευεργετήματος πενίας, κατέβαλε μόνο μικρό μέρος αυτών, συγκεκριμένα 20.000 ευρώ στα τέκνα και 16.666 ευρώ στον επιζώντα σύζυγο.

Το 2022, οι γονείς, η αδελφή και τα τέκνα του θύματος άσκησαν αγωγή κατά του ιταλικού κράτους, υποστηρίζοντας ότι η εθνική ρύθμιση αντίκειται στην Οδηγία 2004/80, η οποία προβλέπει «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση για τα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας. Κριτική ασκείται στον περιορισμό αποζημίωσης μόνο σε συγγενείς συγκεκριμένων κατηγοριών και στην εξάρτηση της αποζημίωσης από τη διαθεσιμότητα δημόσιων πόρων.

Το Πρωτοδικείο Βενετίας έκρινε ότι η ιταλική νομοθεσία παραβλέπει τη σοβαρότητα της ζημίας, ειδικά όταν δεν λαμβάνεται υπόψη ο πραγματικός δεσμός του θύματος με τους συγγενείς ή η συναισθηματική και οικονομική τους απώλεια. Ως αποτέλεσμα, υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο της ΕΕ για την ερμηνεία της Οδηγίας, εκ των οποίων εξετάστηκε μόνο το πρώτο, καθώς το δεύτερο κρίθηκε υποθετικό και, ως εκ τούτου, απαράδεκτο.

Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunale Ordinario di Venezia αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12 παρ. 2 της Οδηγίας 2004/80, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την ύπαρξη ενός εθνικού συστήματος αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, εξασφαλίζοντας «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση. Το ιταλικό δικαστήριο ζητά να διευκρινιστεί αν αυτό το άρθρο επιτρέπει ένα σύστημα αποζημίωσης που, σε περιπτώσεις ανθρωποκτονίας, περιορίζει το δικαίωμα αποζημίωσης των γονέων του θύματος μόνο όταν δεν υπάρχουν επιζών σύζυγος ή τέκνα, και των αδελφών, μόνο όταν απουσιάζουν οι γονείς.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια των «θυμάτων» στο πλαίσιο της Οδηγίας πρέπει να θεωρείται αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης, με ενιαία σημασία σε όλη την ΕΕ. Περιλαμβάνει όχι μόνο τα άμεσα θύματα (δηλαδή τα πρόσωπα κατά των οποίων τελέστηκε το έγκλημα), αλλά και τα έμμεσα θύματα, όπως τα στενά μέλη της οικογένειας του αποθανόντος, όταν αυτά πλήττονται από τη συνέπεια του εγκλήματος, π.χ. λόγω συναισθηματικής ή οικονομικής εξάρτησης.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι μια ερμηνεία που θα περιόριζε το δικαίωμα αποζημίωσης μόνο στα άμεσα θύματα θα οδηγούσε σε μια κατάσταση ασύμβατη με τον σκοπό και το πνεύμα της Οδηγίας: στις περιπτώσεις ανθρωποκτονίας, όπου το άμεσο θύμα έχει πεθάνει, δεν θα αποζημιωνόταν κανείς. Μια τέτοια ερμηνεία θα ήταν αντίθετη με τον σκοπό της Οδηγίας, που είναι η προστασία και αποζημίωση όλων όσων πλήττονται ουσιαστικά από το έγκλημα.

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται αναφορά και στην Οδηγία 2012/29 για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, η οποία ρητά περιλαμβάνει τους στενούς συγγενείς ως «θύματα».

Επομένως, οι γονείς, τα τέκνα, ο σύζυγος, οι αδελφοί και τα άτομα που εξαρτώνται οικονομικά ή συγκατοικούσαν με το θύμα μπορούν να θεωρηθούν δικαιούχοι αποζημίωσης.

Το Δικαστήριο δέχεται ότι τα κράτη μέλη έχουν διακριτική ευχέρεια στον καθορισμό του ύψους και της μορφής της αποζημίωσης (π.χ. κατ' αποκοπήν ποσό), υπό την προϋπόθεση ότι αυτή είναι επαρκής και ανταποκρίνεται στη σοβαρότητα της ζημίας. Ωστόσο, η αποζημίωση δεν μπορεί να είναι αμιγώς συμβολική ή τόσο χαμηλή που να καθίσταται ανεπαρκής.

Όσον αφορά το ιταλικό σύστημα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ένα σύστημα αποζημίωσης που βασίζεται αποκλειστικά στη λογική της κληρονομικής διαδοχής και αποκλείει πρόσωπα από αποζημίωση με μόνο κριτήριο τη θέση τους στην οικογενειακή ιεραρχία, χωρίς να συνεκτιμάται η έκταση της ζημίας ή η προσωπική σχέση με το θύμα, δεν πληροί τις απαιτήσεις της Οδηγίας.

Καταλήγει ότι δεν είναι συμβατό με το άρθρο 12 παρ. 2 της Οδηγίας 2004/80 ένα σύστημα που αποκλείει αυτομάτως τους γονείς ή τα αδέλφια του θύματος από αποζημίωση λόγω ύπαρξης άλλων συγγενών, χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση της ζημίας που υπέστησαν. Η αποζημίωση πρέπει να είναι ουσιαστική, ανάλογη με τις συνέπειες της πράξης, και να λαμβάνει υπόψη τις προσωπικές συνθήκες κάθε περίπτωσης.

Μεταναστευτική πολιτική

Πολιτική ασύλου: ο χαρακτηρισμός μιας τρίτης χώρας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής πρέπει να αφορά ολόκληρο το έδαφός της και ο εθνικός δικαστής μπορεί να προβεί αυτεπαγγέλτως στην εξέταση του χαρακτηρισμού τρίτης χώρας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής

προδικαστική παραπομπή – πολιτική ασύλου – διεθνής προστασία – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας – άρθρο 36 και 37 – έννοια «ασφαλούς χώρας καταγωγής» – χαρακτηρισμός – παράρτημα Ι – κριτήρια – άρθρο 46 – δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – εξέταση από τον δικαστή του χαρακτηρισμού τρίτης χώρας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής

ΔΕΕ C-406/22, Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky, 04.10.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγητής: E. Regan, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αιμιλίου, ECLI:EU:C:2024:841 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 36 και 37, του άρθρου 46 παρ. 3, καθώς και του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και του άρθρου 47 του Χάρτη. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Krajský soud v Brně (περιφερειακό δικαστήριο Μπρνο, Τσεχική Δημοκρατία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του CV και του Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky (Υπουργείου Εσωτερικών της Τσεχικής Δημοκρατίας, τμήμα πολιτικής για το άσυλο και τη μετανάστευση, στο εξής: Υπουργείο Εσωτερικών), σχετικά με την απόρριψη της αίτησης του CV για την παροχή διεθνούς προστασίας.

Πιο συγκεκριμένα, η υπόθεση αφορά τον CV, υπήκοο Μολδαβίας, ο οποίος υπέβαλε στις 9 Φεβρουαρίου 2022 αίτηση διεθνούς προστασίας στην Τσεχική Δημοκρατία, επικαλούμενος απειλές κατά της ζωής του. Ισχυρίστηκε ότι το 2015 υπήρξε μάρτυρας θανατηφόρου τροχαίου και λίγο αργότερα δέχτηκε επίθεση από άγνωστα άτομα. Έπειτα από εμπρησμό της κατοικίας του, εγκατέλειψε κρυφά τη Μολδαβία με πλαστό διαβατήριο. Το 2016 και το 2019 επέστρεψε προσωρινά στην πατρίδα του, αποφεύγοντας την έκθεση. Υποστήριξε ότι η αστυνομία δεν κατάφερε να εντοπίσει τους δράστες και εξέφρασε τον φόβο του για την ασφάλειά του, ειδικά υπό το φως της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία.

Η αίτηση απορρίφθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών της Τσεχίας ως προδήλως αβάσιμη, καθώς η Μολδαβία θεωρείται «ασφαλής χώρα καταγωγής». Το Υπουργείο θεώρησε ότι ο CV δεν απέδειξε πως η περίπτωσή του δικαιολογεί εξαίρεση, ούτε ανήκει σε ομάδα ιδιαίτερου κινδύνου, όπως πολιτικοί αντίπαλοι ή ακτιβιστές. Ο CV άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης,

τονίζοντας ότι η αξιολόγηση της αίτησής του έγινε αποκλειστικά βάσει της καταγωγής του, χωρίς συνολική εξέταση των συνθηκών. Το δικαστήριο έκανε δεκτό το αίτημα για ανασταλτικό αποτέλεσμα, λαμβάνοντας υπόψη τον προσωπικό κίνδυνο του CV και τη νομική κατάσταση στη Μολδαβία, η οποία είχε επικαλεστεί το άρθρο 15 της ΕΣΔΑ λόγω κρίσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το δικαστήριο ζητά διευκρινίσεις από το Δικαστήριο της ΕΕ για το εάν μια χώρα που επικαλείται το άρθρο 15 ΕΣΔΑ μπορεί να θεωρείται ασφαλής, και αν επιτρέπεται ο μερικός χαρακτηρισμός (εξαίρεση περιοχής όπως η Υπερδνειστερία). Επίσης, ρωτά κατά πόσο υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ορθότητα του χαρακτηρισμού μιας χώρας ως ασφαλούς, ακόμη και αν ο αιτών δεν έχει επικαλεστεί ρητά το σχετικό επιχείρημα.

Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά το αν μια τρίτη χώρα χάνει αυτομάτως τον χαρακτηρισμό της ως «ασφαλούς χώρας καταγωγής» σύμφωνα με την Οδηγία 2013/32, μόνο και μόνο επειδή επικαλέστηκε το άρθρο 15 της ΕΣΔΑ, που της επιτρέπει να παρεκκλίνει από ορισμένες υποχρεώσεις της Σύμβασης σε περίπτωση σοβαρής κρίσης, όπως ο πόλεμος. Το αιτούν δικαστήριο εστιάζει στο παράδειγμα της Μολδαβίας, η οποία, λόγω της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, επέκτεινε την επίκληση του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ. Αυτό, κατά τον προσφεύγοντα, θα έπρεπε να αμφισβητήσει τον χαρακτηρισμό της ως ασφαλούς χώρας.

Σύμφωνα με την Οδηγία, ο χαρακτηρισμός αυτός αποτελεί μαχητό τεκμήριο, το οποίο ο αιτών μπορεί να ανατρέψει προβάλλοντας ατομικούς λόγους κινδύνου, ενώ οι αρχές των κρατών μελών οφείλουν να επανεξετάζουν τακτικά την κατάσταση στις εν λόγω χώρες. Επιπλέον, απλώς και μόνον από την επίκληση εκ μέρους τρίτης χώρας του προβλεπόμενου από το άρθρο 15 της ΕΣΔΑ δικαιώματος παρέκκλισης δεν μπορεί ούτε να συναχθεί ότι η εν λόγω τρίτη χώρα έχει πράγματι λάβει μέτρα που συνεπάγονται παρέκκλιση από τις υποχρεώσεις που προβλέπει η εν λόγω Σύμβαση ούτε να εξακριβωθεί, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, η φύση και η έκταση των ληφθέντων μέτρων παρέκκλισης. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι μια τρίτη χώρα παύει να πληροί τα κριτήρια, βάσει των οποίων μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασφαλής χώρα καταγωγής, κατά την έννοια του άρθρου 37 της Οδηγίας 2013/32, για τον λόγο και μόνον ότι επικαλέστηκε το δικαίωμα παρέκκλισης του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ.

Ωστόσο, η επίκληση του άρθρου 15 θεωρείται σημαντικό γεγονός που πρέπει να αξιολογηθεί από τις αρμόδιες αρχές. Οφείλουν να εξετάσουν αν, υπό τις νέες συνθήκες, η χώρα εξακολουθεί να πληροί τα κριτήρια που προβλέπονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας για την ασφάλεια και τον σεβασμό των δικαιωμάτων. Αν τα μέτρα παρέκκλισης θίγουν θεμελιώδη δικαιώματα, τότε είναι δυνατόν να επηρεαστεί ο χαρακτηρισμός της χώρας.

Συμπερασματικά, η απλή επίκληση του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ δεν αρκεί από μόνη της για να αφαιρεθεί από μια χώρα ο χαρακτηρισμός της ως «ασφαλούς χώρας καταγωγής», αλλά απαιτείται αξιολόγηση των πραγματικών συνεπειών αυτής της επίκλησης.

Το δεύτερο ερώτημα που έθεσε το αιτούν δικαστήριο αφορά το κατά πόσο το άρθρο 37 της Οδηγίας 2013/32 επιτρέπει να χαρακτηριστεί μια τρίτη χώρα ως «ασφαλής χώρα καταγωγής», εξαιρουμένων κάποιων περιοχών του εδάφους της. Το Δικαστήριο, αναλύοντας το γράμμα, το πλαίσιο και τον σκοπό της Οδηγίας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 37 δεν επιτρέπει έναν τέτοιο μερικό χαρακτηρισμό. Ο όρος «χώρα» ή «τρίτη χώρα» χρησιμοποιείται σε όλο το άρθρο χωρίς να γίνεται αναφορά σε δυνατότητα εξαίρεσης τμημάτων. Παράλληλα, τα κριτήρια του παραρτήματος Ι της Οδηγίας απαιτούν να αποδεικνύεται «γενικά και μόνιμα» η απουσία δίωξης, βασανιστηρίων ή απειλών λόγω ένοπλων συγκρούσεων – κάτι που πρέπει να ισχύει σε ολόκληρο το έδαφος της χώρας.

Το Δικαστήριο σημειώνει, επίσης, ότι η προηγούμενη Οδηγία 2005/85 προέβλεπε ρητά τη δυνατότητα μερικού χαρακτηρισμού, όμως αυτή η δυνατότητα καταργήθηκε σκόπιμα στη μεταγενέστερη Οδηγία 2013/32. Αυτό αντικατοπτρίζει την πρόθεση του νομοθέτη της ΕΕ να θεσπίσει αυστηρότερες προϋποθέσεις για την απλούστευση της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων ασύλου. Συνεπώς, μια χώρα μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ασφαλής χώρα καταγωγής» μόνο εφόσον πληροί όλες τις ουσιαστικές προϋποθέσεις σε όλο το εδαφικό της σύνολο. Η ύπαρξη τμημάτων που δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις αποκλείει τον συνολικό χαρακτηρισμό.

Το τρίτο προδικαστικό ερώτημα αφορά το αν ένα δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά απορριπτικής απόφασης διεθνούς προστασίας – όταν η απόφαση αυτή βασίζεται στον χαρακτηρισμό της χώρας καταγωγής του αιτούντα ως «ασφαλούς» – υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τον εν λόγω χαρακτηρισμό, ακόμη και αν ο προσφεύγων δεν έχει προβάλλει σχετικό επιχείρημα.

Το άρθρο 46 παρ. 3 της Οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, επιβάλλει στα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν ότι τα δικαστήρια διενεργούν πλήρη και *ex nunc* (επικαιροποιημένη) εξέταση όλων των πραγματικών και νομικών ζητημάτων, λαμβάνοντας υπόψη και νέα στοιχεία που ανακύπτουν μετά την έκδοση της αρχικής απόφασης. Η πλήρης αυτή εξέταση δεν περιορίζεται στην ουσία της ανάγκης διεθνούς προστασίας, αλλά καλύπτει και τις διαδικαστικές πτυχές – όπως είναι η αξιολόγηση της νομιμότητας του χαρακτηρισμού της χώρας καταγωγής ως ασφαλούς. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο εν λόγω χαρακτηρισμός επηρεάζει ουσιαστικά τη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου, καθώς επιτρέπει επιτάχυνση ή και απόρριψη των αιτήσεων ως προδήλως αβάσιμων.

Ακόμα κι αν ο αιτών δεν έχει ρητά αμφισβητήσει τον χαρακτηρισμό της χώρας του ως ασφαλούς, το δικαστήριο πρέπει να εξετάσει εάν πληρούνται τα ουσιαστικά κριτήρια του παραρτήματος Ι της Οδηγίας – π.χ. αν υπάρχει δίωξη, βασανιστήρια ή σοβαρός κίνδυνος λόγω ένοπλης σύγκρουσης. Πρέπει επίσης να συνεκτιμήσει σοβαρά γεγονότα, όπως η επίκληση του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ, εφόσον οι αρχές δεν τα έχουν αξιολογήσει επαρκώς. Κατά συνέπεια, η απάντηση είναι ότι το δικαστήριο έχει υποχρέωση να ελέγξει τη νομιμότητα του χαρακτηρισμού «ασφαλής χώρα καταγωγής», ακόμα και χωρίς σχετικό ισχυρισμό από τον προσφεύγοντα, στο πλαίσιο της πλήρους και επικαιροποιημένης δικαστικής εξέτασης.

VII. ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Επιμ.: Αγγελική Ζησιού

Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας - Κοινή μεθοδολογία για τον περιφερειακό συντονισμό της επιχειρησιακής ασφάλειας

Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της μεθοδολογίας θα πρέπει να γίνεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 παρ. 11 του Κανονισμού 2015/1222 και του άρθρου 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, εξυπηρετώντας τη διαχείριση της συμφόρησης και ευοδώνοντας την ασφάλεια του συστήματος

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση μεθοδολογίας από τον ACER για τον επιμερισμό του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-485/21, BNetzA/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:653 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή της BNetzA βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της απόφασης του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER).

Εν προκειμένω, η εν λόγω διαφωνία προέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μία κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Πλην, όμως, η προσφεύγουσα BNetzA θεώρησε πως ο ACER έσφαλε τόσο κατά το διαδικαστικό μέρος υιοθέτησης της εν λόγω μεθοδολογίας όσο και κατά το ουσιαστικό μέρος των επιμέρους ρυθμίσεων που η μεθοδολογία αυτή περιελάμβανε.

Οι ενστάσεις της BNetzA οργανώθηκαν γύρω από τρεις άξονες και συγκεκριμένα, πρώτον, στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης μεθοδολογίας κατανομής, όπου η τελευταία υποστήριζε ότι η απόφαση του ACER παραβιάζει τον Κανονισμό 2015/1222, διευρύνοντας παράνομα το πεδίο εφαρμογής της μεθοδολογίας σε εσωτερικά στοιχεία δικτύου εκτός των διασυνδέσεων κατά τρόπο ασυμβίβαστο με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943 και τη διάταξη του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222.

Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» δεν εφαρμόστηκε ορθά, καθώς όχι μόνο δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι ροές που μειώνουν τη συμφόρηση (relieving flows), αλλά επιπλέον η επίμαχη μεθοδολογία δημιουργεί δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση για ορισμένες ζώνες υποβολής προσφορών (bidding zones).

Τρίτον, η BNetzA ανήγειρε και διαδικαστικές ενστάσεις για την έκδοση της εν λόγω μεθοδολογίας καθώς θεώρησε πως λανθασμένα ο ACER ζήτησε από τους Διαχειριστές Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) να προτείνουν αλλαγές στη μεθοδολογία, υποστηρίζοντας μάλιστα ότι αυτή η απαίτηση υπερβαίνει τις αρμοδιότητές του.

Επιλαμβανόμενο των αιτιάσεων αυτών, το ΓεΔΕΕ έκρινε πως ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 παρ. 11 του Κανονισμού 2015/1222 και του άρθρου 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, έσφαλλε διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής της μεθοδολογίας κατανομής, ενώ υπερέβη το πλαίσιο των εξουσιών του όταν συνέδεσε τη μεθοδολογία κατανομής κόστους με άλλες μεθοδολογίες, χωρίς επαρκή αιτιολόγηση. Περαιτέρω, έκρινε πως ο ACER μη ορθά καθόρισε ένα ενιαίο όριο για όλες τις ζώνες προσφοράς και, τέλος, το γεγονός πως η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συμμορφώθηκε με τις διατάξεις του Κανονισμού 517/2013 προσθέτει ακόμη μία πλημμέλεια στην προσβαλλόμενη απόφαση.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), κατά το μέρος που επικυρώνει την απόφαση 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίπτει την προσφυγή της BNetzA στην εν λόγω υπόθεση.

Υπέρβαση εξουσίας του ACER. Σιωπηρή αρμοδιότητα μπορεί να αναγνωριστεί σε περίπτωση που η αποτελεσματικότητα συνδέεται με πραγματική ανάγκη διασφάλισης της πρακτικής εφαρμογής των διατάξεων των Συνθηκών ή του σχετικού Κανονισμού. Ο ACER, κατά την υιοθέτηση της εν λόγω μεθοδολογίας, δεν συμμορφώθηκε με τον Κανονισμό 2019/943 και δεν είχε έμμεση αρμοδιότητα να ενεργήσει εκτός των καθορισμένων εξουσιών, γεγονός που οδηγεί σε ακύρωση της απόφασης που λήφθηκε από αυτόν για την υιοθέτηση της επίδικης μεθοδολογίας.

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση μεθοδολογίας από τον ACER για τον επιμερισμό του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-484/21, Polskie sieci elektroenergetyczne/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:652 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή της Polskie sieci elektroenergetyczne S.A. βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της απόφασης του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, περί επικυρώσεως της αποφάσεως αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και περί απορρίψεως της προσφυγής της στην εν λόγω υπόθεση.

Ειδικότερα, η διαφορά ανέκυψε κατά την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943 κατά την υιοθέτηση από τον ACER της μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Η προσφεύγουσα, η οποία αποτελεί τον μοναδικό ΔΣΜ που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση, τη συντήρηση και την ανάπτυξη του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας στην Πολωνία, μέσα από τους πέντε λόγους ακύρωσης που προέβαλε ενώπιον του ΓεΔΕΕ, κυρίως επεσήμανε την υπέρβαση αρμοδιοτήτων στην οποία περιέπεσε ο ACER, την ανεπαρκή αιτιολόγηση της υιοθέτησης της επίδικης μεθοδολογίας, ενώ ανέδειξε και νομικά σφάλματα, όπως αυτό της υιοθέτησης του ορίου του 10% ως του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών εντός της συγκεκριμένης ζώνης προσφοράς, θεωρώντας το όριο αυτό μη ρεαλιστικό, ικανό, μάλιστα, να προκαλέσει στρεβλώσεις.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών ακύρωσης, το ΓεΔΕΕ, αρχικά, υπογράμμισε τις σοβαρές ελλείψεις αναφορικά με την εφαρμογή του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943 επί της επίδικης μεθοδολογίας, υπονομεύοντας με τον τρόπο αυτό και τη νομιμότητα της απόφασης του ACER. Περαιτέρω, και αναφορικά με την υπέρβαση εξουσίας του ACER, το ΓεΔΕΕ εξέτασε όλες τις παραμέτρους περί του αν ο ACER έδρασε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ερευνώντας και το ενδεχόμενο της σιωπηρής αρμοδιότητας αυτού, διαπιστώνοντας, όμως, πως απλή επίκληση της ανάγκης για αποτελεσματικότητα δεν επαρκεί για τη δημιουργία αρμοδιότητας (ΓεΔΕΕ T-332/17, *E-Control/ACER*, σκ. 69). Ωστόσο, μπορεί να αναγνωρισθεί σιωπηρή αρμοδιότητα αν η αποτελεσματικότητα συνδέεται με πραγματική ανάγκη διασφάλισης της πρακτικής εφαρμογής των διατάξεων των Συνθηκών ή του σχετικού Κανονισμού.

Δεδομένου, όμως, ότι ο ACER, κατά την υιοθέτηση της εν λόγω μεθοδολογίας, δεν συμμορφώθηκε με τον Κανονισμό 2019/943 και δεν είχε έμμεση αρμοδιότητα να ενεργήσει εκτός των καθορισμένων εξουσιών του, ο τελευταίος έσφαλλε και, συνακόλουθα, η απόφαση που λήφθηκε από αυτόν για την υιοθέτηση της επίδικης μεθοδολογίας πρέπει να ακυρωθεί.

Τέλος, το ΓεΔΕΕ πρόεβη και σε ανάλυση περί του αν η ακυρωτέα αυτή απόφαση του ACER θα έπρεπε να έχει περιορισμένα αποτελέσματα, δεδομένων των ενδεχόμενων σοβαρών συνεπειών για τους Διαχειριστές Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs). Παρά το γεγονός ότι ο ACER ισχυρίστηκε πως η μεθοδολογία κατανομής κόστους είναι ήδη εφαρμοστέα, το ΓεΔΕΕ, βάσει των στοιχείων που είχαν εισφερθεί σε γνώση του, διαπίστωσε πως η επίδικη μεθοδολογία δεν θα εφαρμοζόταν πλήρως πριν από τις 4 Ιουνίου 2025, και εκ του λόγου αυτού έκρινε πως

δεν υπάρχει ανάγκη για περιορισμό των αποτελεσμάτων της προς ακύρωση απόφασης. Η ακύρωση της απόφασης θα έχει πλήρη ισχύ και δεν χρειάζεται να περιοριστούν οι συνέπειές της, αφού η μεθοδολογία κατανομής κόστους δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως A-001-2021 (ενοποιημένο κείμενο), κατά το μέρος που επικυρώνει την απόφαση 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίπτει την εν θέματι προσφυγή της Polskie sieci elektroenergetyczne S.A. στην εν λόγω υπόθεση.

Ο ACER έχει πράγματι τη νομική δυνατότητα να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του περιφερειακού συντονισμού, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία και την αρχή της αποτελεσματικής ρύθμισης της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία προβλέπει την ευχέρεια των ρυθμιστικών αρχών να προσαρμόζουν και να αναπροσαρμόζουν τον συντονισμό

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – κοινή μεθοδολογία για τον συντονισμό της περιφερειακής επιχειρησιακής ασφάλειας – απόρριψη της προτάσεως των διαχειριστών δικτύου – περιφέρεια υπολογισμού της δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – συμβατότητα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/942, τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/943 και τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1485

ΓεΔΕΕ T-483/21, Polskie sieci elektroenergetyczne/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:652 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή της Polskie sieci elektroenergetyczne S.A. βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) της 28ης Μαΐου 2021 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση 33/2020 του ACER, της 4ης Δεκεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με την κοινή μεθοδολογία περιφερειακού συντονισμού της επιχειρησιακής ασφάλειας, και με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της στην υπόθεση A-007-2021.

Η εν λόγω διαφωνία προέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μία κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των

διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Η Polskie sieci elektroenergetyczne S.A., η οποία αποτελεί τον μοναδικό ΔΣΜ που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση, τη συντήρηση και την ανάπτυξη του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας στην Πολωνία, άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης 33/2020 στις 4 Φεβρουαρίου 2021, ενώ και η TransnetBW GmbH, άλλος ΔΣΜ της περιφέρειας CORE, άσκησε την ίδια προσφυγή. Οι δύο προσφυγές συνενώθηκαν σε μία υπόθεση (Α-007-2021). Ωστόσο, το Συμβούλιο Προσφυγών του ACER επικύρωσε την απόφαση 33/2020 και απέρριψε τις προσφυγές στις 28 Μαΐου 2021.

Κατόπιν τούτων, η προσφεύγουσα, μέσα από έξι λόγους ακύρωσης, απευθύνθηκε προς το ΓεΔΕΕ υποστηρίζοντας πως το Συμβούλιο Προσφυγών υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κυρίως σχετικά με το γεγονός πως η επίμαχη μεθοδολογία ασφάλειας (ROSC) κρίθηκε σύμφωνη με το άρθρο 35 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943 και με το άρθρο 40 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 και εν γένει χρησιμοποιήθηκαν ανεπαρκείς αιτιολογίες για την υιοθέτηση της επίδικης μεθοδολογίας.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών ακύρωσης, το ΓεΔΕΕ σημείωσε πως ο ACER έχει πράγματι τη νομική δυνατότητα να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του περιφερειακού συντονισμού, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία και την αρχή της αποτελεσματικής ρύθμισης της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία προβλέπει την ευχέρεια των ρυθμιστικών αρχών να προσαρμόζουν και να αναπροσαρμόζουν τον συντονισμό. Περαιτέρω, ως προς τη μεθοδολογία ασφάλειας (ROSC), το ΓεΔΕΕ θεώρησε πως η απόφαση του ACER ήταν εναρμονισμένη με τις οικείες διατάξεις παρά το ευρύ πεδίο εφαρμογής της, καθώς αποσκοπεί στη διασφάλιση της ασφάλειας του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η μεθοδολογία ασφάλειας (ROSC) δεν επηρεάζει τη δυνατότητα των ΔΣΜ να χρησιμοποιούν το κεντρικό μοντέλο καταμερισμού, καθώς οι δύο διαδικασίες είναι συμπληρωματικές και δεν αλληλοεπικαλύπτονται. Ακόμη, και αναφορικά με τη μεθοδολογία ασφάλειας, θεώρησε πως αυτή θεσπίζει δίκαιους κανόνες στον τομέα του εμπορίου ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ ζωνών και παρέχει κατάλληλα κίνητρα για τη διαχείριση της συμφορήσεως και των επενδύσεων σε διορθωτικά μέτρα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943, ενώ, τέλος, σημείωσε πως δεν εμποδίζεται η τήρηση των ορίων επιχειρησιακής ασφάλειας, ιδίως των ορίων τάσεως. Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ απορρίπτει την εν θέματι προσφυγή.

Η μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής θα πρέπει να πληροί τα κριτήρια της σωστής κατανομής του κόστους συμφόρησης μεταξύ των ΔΣΜ. Επιπλέον, βασικό στοιχείο του καθορισμού επιπέδου ανοχής για τις θεμιτές βροχοειδείς ροές είναι η εξατομικευμένη προσέγγιση για κάθε ζώνη προσφοράς βάσει της διάταξης του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943, το οποίο απαιτεί μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση για κάθε ζώνη προσφοράς.

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση από τον ACER της μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – υποχρέωση αιτιολογήσεως – καθορισμός του επιπέδου ανοχής για τις θεμιτές βροχοειδείς ροές – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-482/21, TenneT TSO και TenneT TSO/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:650 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή των TenneT TSO GmbH (Bayreuth, Γερμανία) και TenneT TSO BV (Arnhem, Κάτω Χώρες) βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτούνται την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της

Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και περί απορρίψεως της προσφυγής τους στην υπόθεση A-001-2021.

Η εν λόγω διαφωνία ανέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μία κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Στις 29 Ιανουαρίου 2021, οι ΔΣΜ TenneT TSO GmbH και TenneT TSO BV υπέβαλαν προσφυγή στο Συμβούλιο Προσφυγών της ACER κατά της απόφασης αριθ. 30/2020, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού 2019/942. Στις 28 Μαΐου 2021, το τμήμα προσφυγών εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία επικύρωσε την απόφαση αριθ. 30/2020 και απέρριψε στο σύνολό τους τις προσφυγές που ασκήθηκαν εναντίον του.

Κατόπιν τούτων, οι ως άνω ΔΣΜ προσέφυγαν ενώπιον του ΓεΔΕΕ. Τα βασικά σημεία γύρω από τα οποία αναπτύχθηκαν οι λόγοι προσφυγών των δύο ως άνω ΔΣΜ ήταν η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκε για να προσδιοριστούν οι τύποι των ροών που προκαλούν συμφόρηση καθώς και ο καθορισμός του επιπέδου ανοχής για τις θεμιτές βροχοειδείς ροές που τέθηκε από τον ACER.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών, το ΓεΔΕΕ, κάνοντας μνεία στη σημασία της σωστής κατανομής του κόστους συμφόρησης μεταξύ των ΔΣΜ, θεώρησε πως η υιοθετούμενη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής πληροί τα κριτήρια αυτά και είναι πλήρως εναρμονισμένη με τις οικείες προς τούτο διατάξεις, ενώ η αιτιολόγηση της υιοθέτησης του καθορισμού επιπέδου ανοχής για τις θεμιτές βροχοειδείς ροές που τέθηκε από τον ACER δεν ήταν σύμφωνη με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943, το οποίο απαιτεί μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση για κάθε ζώνη προσφοράς, ανάλυση την οποία ο ACER δεν είχε προς τούτο πραγματοποιήσει.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την από 28 Μαΐου 2021 απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) στην υπόθεση A-001-2021, κατά το μέτρο που με αυτήν επικυρώθηκε η απόφαση υπ' αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, σχετικά με την πρόταση, εκ μέρους των διαχειριστών των συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της αποτελούμενης από το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία περιφέρειας για τον

υπολογισμό της δυναμικότητας που αποκαλείται «CORE», όσον αφορά τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίφθηκε η διοικητική προσφυγή των προσφευγουσών στην υπόθεση αυτή.

Ο καθορισμός συγκεκριμένου ορίου και η εφαρμογή διακριτής κατανομής κόστους για τις βροχοειδείς ροές θα πρέπει να ακολουθεί τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943. Δεδομένου ότι η επίδικη μέθοδος κατανομής κόστους δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως και η εφαρμογή της μπορεί να καθυστερήσει, το ΓεΔΕΕ έκρινε πως δεν υπάρχει λόγος εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 264 ΣΔΕΕ.

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση μεθοδολογίας από τον ACER για τον επιμερισμό του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-476/21, TransnetBW/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:649 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή της TransnetBW GmbH βάσει του άρθρου 263 ΣΔΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της απόφασης του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) της 28ης Μαΐου 2021, με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και περί απορρίψεως της προσφυγής της στην υπόθεση A-001-2021.

Η εν λόγω διαφωνία ανέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι ενικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μία κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Στις 29 Ιανουαρίου 2021, η TransnetBW GmbH υπέβαλε προσφυγή στο Συμβούλιο Προσφυγών της ACER κατά της απόφασης αριθ. 30/2020. Στις 28 Μαΐου 2021, το Συμβούλιο Προσφυγών του ACER επικύρωσε την ως άνω απόφαση και απέρριψε στο σύνολό τους τις προσφυγές που ασκήθηκαν εναντίον του.

Κατόπιν τούτων, η προσφεύγουσα, μέσα από τέσσερις λόγους ακύρωσης, απευθύνθηκε προς το ΓεΔΕΕ υποστηρίζοντας πως, διά της προσβαλλόμενης απόφασης, ο ACER επέκτεινε παρανόμως το πεδίο εφαρμογής της μεθοδολογίας κατανομής κόστους και καθορίστηκε λανθασμένα το όριο των νόμιμων βροχοειδών ροών. Τόνισε, επίσης, τη δυσμενή θέση των

βροχοειδών ροών σε σύγκριση με τις εσωτερικές ροές αναφορικά με τη συμφόρηση, ενώ, τέλος, επεσήμανε την εν γένει ελλειμματική επανεξέταση της όλης απόφασης από το Συμβούλιο Προσφυγών του ACER.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών ακύρωσης, το ΓεΔΕΕ, και αναφορικά με τον πρώτο λόγο προσφυγής, σημείωσε πως η έκταση της αμφισβητούμενης μεθοδολογίας κατανομής κόστους είναι σύμφωνη με τους στόχους του Κανονισμού 2019/943, διασφαλίζοντας πως όλα τα στοιχεία δικτύου που συμβάλλουν στη συμφόρηση αντιμετωπίζονται ισότιμα στην κατανομή κόστους, οι διορθωτικές ενέργειες που έχουν επιλεγεί συμβάλλουν στη μείωση του κόστους και τη διατήρηση της διαζωνικής χωρητικότητας και, τέλος, διαφυλάσσεται και η μη διάκριση μεταξύ των ΔΣΜ αποτρέποντας αδικαιολόγητες ανισότητες στην κατανομή κόστους.

Περαιτέρω, και αναφορικά με τον τρίτο λόγο προσφυγής και τη δυσμενή αντιμετώπιση των βροχοειδών ροών που υπερβαίνουν το καθορισμένο όριο, το ΓεΔΕΕ διαπίστωσε πως ο καθορισμός συγκεκριμένου ορίου και η εφαρμογή διακριτής κατανομής κόστους για τις εν λόγω ροές βρίσκονται σε συμφωνία με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943, επεσήμανε τη διαφορετική φύση των βροχοειδών ροών σε σχέση με τις εσωτερικές ροές και, τέλος, διαπίστωσε πως η επίδικη κατανομή κόστους ακολουθεί τις επιταγές της αρχής «ο ρυπαίων πληρώνει». Τέλος, το ΓεΔΕΕ έκρινε πως η κατανομή του κόστους για τις διορθωτικές ενέργειες που σχετίζονται με τις βροχοειδείς ροές που υπερβαίνουν το όριο είναι σύμφωνη με τη νομοθεσία της ΕΕ και δεν παραβιάζεται η διάταξη του άρθρου 74 παρ. 6α του Κανονισμού 2015/1222. Δεδομένου ότι η επίδικη μέθοδος κατανομής κόστους δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως και η εφαρμογή της μπορεί να καθυστερήσει, το ΓεΔΕΕ έκρινε πως δεν υπάρχει λόγος εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 264 ΣΛΕΕ.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως A-001-2021, κατά το μέρος που επικυρώνει την απόφαση 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίπτει την προσφυγή της TransnetBW στην εν λόγω υπόθεση.

Ο καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών δεν ήταν σύμφωνος με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/943. Η προθεσμία για την υιοθέτηση της μεθοδολογίας ήταν ενδεικτική και όχι δεσμευτική. Ως εκ τούτου, η συμμόρφωση με τη νομοθεσία έπρεπε να υπερισχύει της τήρησης της προθεσμίας. Η υιοθετούμενη διά της επίδικης απόφασης μεθοδολογία από τον ACER δεν θα μπορούσε να διασφαλίσει εν γένει μια δίκαιη κατανομή του κόστους συμφόρησης.

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση μεθοδολογίας από τον ACER επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-472/21, RTE/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:648 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή του ΔΣΜ της Γαλλίας, RTE, βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων

μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και περί απορρίψεως της προσφυγής του στην υπόθεση A-001-2021.

Η εν λόγω διαφωνία ανέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μία κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Στις 30 Ιανουαρίου 2021, ο ΔΣΜ της Γαλλίας, RTE, υπέβαλε προσφυγή στο Συμβούλιο Προσφυγών της ACER κατά της απόφασης αριθ. 30/2020, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού 2019/942. Στις 28 Μαΐου 2021, το Συμβούλιο Προσφυγών του ACER επικύρωσε την ως άνω απόφαση και απέρριψε στο σύνολό τους τις προσφυγές που ασκήθηκαν εναντίον του.

Κατόπιν τούτων, το προσφεύγον, μέσα από τέσσερις λόγους ακύρωσης, απευθύνθηκε προς το ΓεΔΕΕ και επικαλέστηκε την αντίθεση της επίδικης μεθοδολογίας στις διατάξεις των άρθρων 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943, 74 παρ. 2 του Κανονισμού 2015/1222 και 5 παρ. 1 και 2 ΣΕΕ, την εσφαλμένη εφαρμογή των παραμέτρων που εφαρμόστηκαν για την κατανομή του κόστους όπως και την ανεπαρκή αιτιολόγηση της επίδικης απόφασης από τον ACER και, τέλος, την παραβίαση των όσων ο Κανονισμός 517/2013 προασπίζει αναφορικά με τη γλώσσα σύνταξης και κοινοποίησης της επίδικης απόφασης.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών ακύρωσης, το ΓεΔΕΕ θεώρησε ότι ο καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών δεν ήταν σύμφωνος με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/943. Περαιτέρω, το ΓεΔΕΕ σημείωσε ότι η προθεσμία για την υιοθέτηση της μεθοδολογίας ήταν ενδεικτική και όχι δεσμευτική. Ως εκ τούτου, η συμμόρφωση με τη νομοθεσία έπρεπε να υπερισχύει της τήρησης της προθεσμίας, ενώ, τέλος, τόνισε πως η υιοθετούμενη διά της επίδικης απόφασης μεθοδολογία από τον ACER δεν θα μπορούσε να διασφαλίσει εν γένει μια δίκαιη κατανομή του κόστους συμφόρησης.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως A-001-2021 (ενοποιημένο κείμενο), κατά το μέρος που επικυρώνει την απόφαση 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του

κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίπτει την προσφυγή του προσφεύγοντος στην εν λόγω υπόθεση. Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

Η προτεραιοποίηση της συμφόρησης των βροχοειδών ροών έναντι της συμφόρησης από εσωτερικές ροές συνιστά παραβίαση του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943 και, συνακόλουθα, και της αρχής της μη διάκρισης. Η προσβαλλόμενη μεθοδολογία δεν διασφάλιζε επαρκώς τη δίκαιη κατανομή του κόστους διορθωτικών ενεργειών, όπως απαιτεί το άρθρο 15 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/943.

ενέργεια – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας – περιφέρεια CORE – έγκριση μεθοδολογίας από τον ACER για τον επιμερισμό του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής – καθορισμός του κατώτατου ορίου των νομίμων βροχοειδών ροών – άρθρο 16 παρ. 13 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943

ΓεΔΕΕ T-446/21, CRE/ACER, 25.09.2024, Τμήμα τρίτο (πενταμελές), Πρόεδρος: F. Schalin, Εισηγητής: D. Kukovec, ECLI:EU:T:2024:647 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή του ΔΣΜ της Γαλλίας, CRE, βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της απόφασης του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση αριθ. 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και περί απορρίψεως της προσφυγής της στην υπόθεση A-001-2021.

Η εν λόγω διαφωνία ανέκυψε κατόπιν επικύρωσης από τον ACER της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για την περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, για την ενιαία σύζευξη αγοράς επόμενης ημέρας και για την ενιαία ενδοημερήσια σύζευξη.

Ειδικότερα, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές (NRAs) της περιοχής Core θα έπρεπε, βάσει της διάταξης του άρθρου 74 του Κανονισμού 2015/1222, να συμφωνήσουν σε μια κοινή πρόταση των Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (TSOs) της εν λόγω περιοχής υπολογισμού δυναμικότητας αναφορικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και, για τον λόγο αυτό, ο ACER, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 9 παρ. 11 και 5 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/942, ανέλαβε να κατευθύνει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας κοινής μεθοδολογίας επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής στην εν λόγω περιφέρεια υπολογισμού δυναμικότητας «CORE».

Στις 29 Ιανουαρίου 2021, ο ΔΣΜ της Γαλλίας, CRE, υπέβαλε προσφυγή στο Συμβούλιο Προσφυγών της ACER κατά της απόφασης αριθ. 30/2020, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού 2019/942. Στις 28 Μαΐου 2021, το Συμβούλιο Προσφυγών του ACER επικύρωσε την ως άνω απόφαση και απέρριψε στο σύνολό τους τις προσφυγές που ασκήθηκαν εναντίον του.

Κατόπιν τούτων, η προσφεύγουσα, μέσα από οκτώ λόγους ακύρωσης, απευθύνθηκε προς το ΓεΔΕΕ και κατέδειξε την παραβίαση του Κανονισμού 2019/943 και θεμελιωδών αρχών, όπως η μη διάκριση και η νομική ασφάλεια. Επιπλέον, κατήγγειλε διαδικαστικές και ουσιαστικές αδυναμίες της επίδικης απόφασης του ACER. Ουσιαστικά για τον CRE, ο ACER καθόρισε το

κατώτατο όριο των νόμιμων βροχοειδών ροών χωρίς να λάβει υπόψη ότι το όριο πρέπει να προσαρμόζεται για κάθε συγκεκριμένο σύνορο ζωνών προσφορών, όπως απαιτεί η διάταξη του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943.

Επιλαμβανόμενο των λόγων αυτών ακύρωσης, το ΓεΔΕΕ έκανε δεκτούς τους περισσότερους λόγους προσφυγής καθώς ο ACER προέβη σε παραβίαση της διάταξης του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943, υπερβαίνοντας τις εξουσίες του, καθώς δεν κατάφερε, διά της προσβαλλόμενης απόφασής του, να διασφαλίσει επαρκώς δίκαιη κατανομή του κόστους διορθωτικών ενεργειών. Επιπλέον, το ΓεΔΕΕ θεώρησε πως η προτεραιοποίηση της συμφόρησης των βροχοειδών ροών έναντι της συμφόρησης από εσωτερικές ροές συνιστά παραβίαση του άρθρου 16 παρ. 13 του Κανονισμού 2019/943 και, συνακόλουθα, και της αρχής της μη διάκρισης.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ ακυρώνει την απόφαση του Συμβουλίου Προσφυγών του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER), της 28ης Μαΐου 2021, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως A-001-2021 (ενοποιημένο κείμενο), κατά το μέρος που επικυρώνει την απόφαση 30/2020 του ACER, της 30ής Νοεμβρίου 2020, επί της προτάσεως των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της περιφέρειας που περιλαμβάνει το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας με την ονομασία «CORE», σχετικά με τη μεθοδολογία επιμερισμού του κόστους αναδιανομής και αντίρροπης συναλλαγής, και απορρίπτει την προσφυγή της προσφεύγουσας στην εν λόγω υπόθεση.

Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας

Οι σχετικές διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας δεν υπόκειται στις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει ένας διαχειριστής συστήματος διανομής επιχείρηση η οποία κατασκευάζει και διαχειρίζεται, σε αντικατάσταση του υφιστάμενου συστήματος διανομής, ενεργειακή εγκατάσταση που προορίζεται να προμηθεύει με ηλεκτρική ενέργεια παραγόμενη από μονάδα συμπαραγωγής με ετήσια μεταφορά ενέργειας μικρότερη ή ίση με 1.000 MWh πλείονες πολυκατοικίες που περιλαμβάνουν έως 200 μισθωμένες κατοικίες, όταν το κόστος κατασκευής και διαχείρισης της ενεργειακής εγκατάστασης βαρύνει τους τελικούς καταναλωτές, μισθωτές των εν λόγω κατοικιών, και η επιχείρηση πωλεί την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια στους εν λόγω καταναλωτές, τούτο δε σε περίπτωση που η συγκεκριμένη εγκατάσταση χρησιμεύει για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μέσης ή χαμηλής τάσης με σκοπό την πώλησή της σε πελάτες και ουδεμία από τις εξαιρέσεις ή τις παρεκκλίσεις που ρητώς προβλέπονται στην Οδηγία σε σχέση με τις υποχρεώσεις αυτές τυγχάνει εφαρμογής

προδικαστική παραπομπή – εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία (ΕΕ) 2019/944 – άρθρο 2, σημεία 28 και 29 – έννοια της «διανομής» – έννοια του «διαχειριστή συστήματος διανομής» – έννοια του «συστήματος διανομής» – άρθρα 30 έως 39 – διαχείριση του συστήματος διανομής – επιχείρηση η οποία διαχειρίζεται ενεργειακή εγκατάσταση αποτελούμενη από μονάδα συμπαραγωγής και σύστημα γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της οποίας οι μισθωτές συγκροτήματος κατοικιών προμηθεύονται με θερμότητα, ζεστό νερό και ηλεκτρική ενέργεια – ταυτόχρονη πώληση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας – εθνική νομοθεσία η οποία εξαιρεί τον διαχειριστή τέτοιας εγκατάστασης από τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι διαχειριστές συστήματος διανομής από την Οδηγία αυτή

ΔΕΕ C-293/23, ENGIE Deutschland, 28.11.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος (Εισηγητής): I. Jarukaitis, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:992 – Προδικαστική παραπομπή

Η συγκεκριμένη αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και, ειδικότερα, το κατά πόσον μια επιχείρηση που διαχειρίζεται ενεργειακή εγκατάσταση και προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια στους μισθωτές ενός συγκροτήματος κατοικιών πρέπει να θεωρείται διαχειριστής συστήματος διανομής και να υπόκειται στις σχετικές υποχρεώσεις.

Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της ENGIE Deutschland GmbH (στο εξής: ENGIE) και της Landesregulierungsbehörde beim Sächsischen Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr (στο εξής: ρυθμιστική αρχή του κρατιδίου της Σαξονίας) σχετικά με την άρνηση της Zwickauer Energieversorgung GmbH (στο εξής: ZEV), διαχειριστή συστήματος διανομής, να συνδέσει στο δίκτυό της δύο ενεργειακές εγκαταστάσεις της ENGIE ως εγκαταστάσεις ιδιοκατανάλωσης και να θέσει στη διάθεσή της τα απαιτούμενα σημεία μέτρησης.

Ειδικότερα, η ENGIE αποτελεί επιχείρηση προμήθειας ενέργειας. Διαχειρίζεται σε διάφορες τοποθεσίες, μεταξύ άλλων, μονάδες συμπαραγωγής, τοπικά δίκτυα θέρμανσης και εγκαταστάσεις που προορίζονται για την προμήθεια ενέργειας, μέσω των οποίων προμηθεύει με θερμότητα και ηλεκτρική ενέργεια τελικούς καταναλωτές. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η ZEV αποτελεί τον διαχειριστή του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στο Zwickau.

Στο πλαίσιο της σύμβασης προμήθειας που ήδη την συνέδεε με τον στεγαστικό συνεταιρισμό Zwickauer Wohnungsbaugenossenschaft (στο εξής: ZWG), δυνάμει της οποίας η ENGIE προμήθευε με θερμότητα και ζεστό νερό τέσσερις πολυκατοικίες αποτελούμενες από 96 κατοικίες, σε επιφάνεια 9.000 m², καθώς και έξι πολυκατοικίες αποτελούμενες από 160 κατοικίες, σε επιφάνεια 25.500 m², το 2018 ανέλαβε την κατασκευή και τη λειτουργία δύο μονάδων συμπαραγωγής ηλεκτρικής ισχύος, αντιστοίχως, 20 kW (ζώνη 1) και 40 kW (ζώνη 2) καθώς και δύο συστημάτων γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας ανεξάρτητων από το δημόσιο σύστημα διανομής με σκοπό τη σύνδεση και την άμεση παροχή ηλεκτρικής ενέργειας απευθείας στους μισθωτές των διαμερισμάτων αυτών.

Η ZEV απέρριψε τα αιτήματα της ENGIE για σύνδεση στο δίκτυο δύο χωριστών εγκαταστάσεων ιδιοκατανάλωσης καθώς θεώρησε πως δεν επρόκειτο για εγκαταστάσεις ιδιοκατανάλωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 24a, του Energiewirtschaftsgesetz (νόμου περί διαχείρισης της ενέργειας, στο εξής: EnWG).

Κατόπιν τούτου, η ENGIE ζήτησε από τη ρυθμιστική αρχή του κρατιδίου της Σαξονίας να υποχρεωθεί η ZEV να συνδέσει τις εν λόγω εγκαταστάσεις στο δίκτυό της ως εγκαταστάσεις ιδιοκατανάλωσης και να επιτρέψει τον υπολογισμό και την τιμολόγηση των ροών ενέργειας συμφώνως προς το άρθρο 20 παρ. 1d του EnWG. Οι εν λόγω αιτήσεις απορρίφθηκαν με απόφαση της 19ης Ιουλίου 2019. Καθόσον το ένδικο βοήθημα το οποίο άσκησε η ENGIE με αίτημα την ακύρωση της απόφασεως αυτής ενώπιον του Oberlandesgericht Dresden (εφετείου Δρέσδης, Γερμανία) επίσης απορρίφθηκε με διάταξη της 16ης Σεπτεμβρίου 2020, η εν λόγω επιχείρηση άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesgerichtshof (Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία).

Επιλαμβανόμενο της ως άνω διαφοράς, το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας προβαίνει σε ορισμένες διαπιστώσεις. Αρχικά, προκρίνει ως επίδικο το αν οι εγκαταστάσεις για τις οποίες έχει προσφύγει η ENGIE δύνανται να αναγνωριστούν ως εγκαταστάσεις ιδιοκατανάλωσης υπό την έννοια του γερμανικού δικαίου και, άρα, να εξαιρούνται των υποχρεώσεων των διαχειριστών συστημάτων διανομής. Προϋποθέσεις για να αναγνωριστεί μια εγκατάσταση ως εγκατάσταση ιδιοκατανάλωσης κατά το γερμανικό δίκαιο είναι να μην αποτελεί μέρος του συστήματος διανομής, οι διαχειριστές της να μην είναι διαχειριστές συστήματος διανομής, το δε σημείο σύνδεσης της εγκατάστασης ιδιοκατανάλωσης με το σύστημα διανομής ενέργειας να σηματοδοτεί το τέλος του ρυθμιζόμενου δικτύου και την αρχή της μη ρυθμιζόμενης εγκατάστασης ιδιοκατανάλωσης.

Αν και στην προκειμένη περίπτωση η διαπίστωση της πλήρωσης ή μη των άνω κριτηρίων είναι ουσιαστική, αυτό που είναι κομβικής σημασίας για το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας είναι να διαπιστωθεί αν η έννοια του «συστήματος διανομής», κατά την Οδηγία 2019/944, καταλαμβάνει και τις εγκαταστάσεις ιδιοκατανάλωσης όπως αυτές περιγράφονται στον γερμανικό νόμο. Ειδικότερα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου φαίνεται μεν να προκύπτει ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης δεν ήταν να αποκλείσει ορισμένα συστήματα μεταφοράς ή διανομής από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας αυτής λόγω του μεγέθους τους ή της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, πλην όμως δεν έχει επιλυθεί το

ζήτημα εάν τέτοιου είδους δομές πρέπει να θεωρούνται ως συστήματα διανομής και με βάση ποια κριτήρια.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: «Αντίκειται στο άρθρο 2, σημεία 28 και 29, καθώς και στα άρθρα 30 επ. της Οδηγίας 2019/944 διάταξη όπως αυτή του άρθρου 3, σημείο 24α, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, σημείο 16, του [EnWG], σύμφωνα με την οποία ο διαχειριστής ενεργειακής εγκαταστάσεως που προορίζεται για την προμήθεια ενέργειας δεν υπόκειται στις υποχρεώσεις του διαχειριστή συστήματος διανομής όταν κατασκευάζει και διαχειρίζεται την ενεργειακή εγκατάσταση, στη θέση του υφιστάμενου συστήματος διανομής, με σκοπό να προμηθεύει, μέσω της παραγόμενης από μονάδα συμπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και με ετήσια μεταφορά ενέργειας ποσότητας μικρότερης ή ίσης με 1.000 MWh, πλείονες πολυκατοικίες με έως 200 μισθωμένες κατοικίες, διευκρινιζόμενου ότι το κόστος κατασκευής και διαχείρισεως της ενεργειακής εγκαταστάσεως βαρύνει τους τελικούς καταναλωτές (μισθωτές) ως στοιχείο μηνιαίου ενιαίου βασικού τέλους το οποίο οφείλουν να καταβάλουν για την παρεχόμενη θερμότητα και ότι ο διαχειριστής πωλεί στους μισθωτές την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια;».

Το Δικαστήριο, κρίνοντας παραδεκτή την εν λόγω αίτηση και απορρίπτοντας τους περί αντιθέτου ισχυρισμούς της ENGIE για δήθεν μη παροχή επαρκών διευκρινήσεων αναφορικά με τα πραγματικά περιστατικά από το εθνικό δικαστήριο, προχώρησε στην ουσία της εν λόγω αιτήσεως καλούμενο να απαντήσει αρχικά αν και κατά πόσον οι επίδικες εγκαταστάσεις της ENGIE αποτελούν σύστημα διανομής, ώστε να μπορέσει, σε δεύτερο χρόνο, να κρίνει αν οι εθνικές διατάξεις του γερμανικού νόμου για εξαίρεση των εγκαταστάσεων αυτών από τις υποχρεώσεις των διαχειριστών συστημάτων διανομής παραβιάζουν την Οδηγία 2019/944.

Προχωρώντας το σκεπτικό του, το Δικαστήριο, αν και διαπιστώνει πως η Οδηγία 2019/944 δεν περιέχει σαφή ορισμό της έννοιας του «συστήματος διανομής», τα βασικά δύο κριτήρια που συνθέτουν την έννοιά του σαφώς προκύπτουν και δεν είναι άλλα από το επίπεδο της τάσης της διοχετευόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, καθόσον αυτή πρέπει να αντιστοιχεί τουλάχιστον στη χαμηλή τάση, και η κατηγορία των πελατών για τους οποίους προορίζεται η διοχετευόμενη ηλεκτρική ενέργεια. Συναφώς, δεν αποτελούν κρίσιμα κριτήρια το αν η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται από μονάδα συμπαραγωγής ή το γεγονός ότι οι εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για τη διοχέτευση διατίθενται δωρεάν, ή το αν η εγκατάσταση τελεί υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, το μέγεθος αυτής ή η κατανάλωση καθώς και η ημερομηνία δημιουργίας της εκάστοτε εγκατάστασης.

Με βάση την ως άνω διαπίστωση, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στην ENGIE τα χαρακτηριστικά του «διαχειριστή συστήματος διανομής», κατά τη διάταξη του άρθρου 2, σημείο 29, της Οδηγίας 2019/944, και σημειώνει πως τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαιρούν από την έννοια του «διαχειριστή συστήματος διανομής» επιχείρηση η οποία διαχειρίζεται ενεργειακή εγκατάσταση που προορίζεται να προμηθεύει πολυκατοικίες με ηλεκτρική ενέργεια εάν η εγκατάσταση αυτή χρησιμοποιείται για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μεσαίας ή χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της στους τελικούς πελάτες που κατοικούν στις πολυκατοικίες αυτές. Άλλωστε, η εν λόγω εταιρεία δεν εμπίπτει σε καμία από τις εξαιρέσεις που προβλέπει η εν θέματι Οδηγία για να μην λάβει το καθεστώς του διαχειριστή ενέργειας καθώς δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενεργειακή κοινότητα πολιτών, ούτε η εν λόγω εγκατάσταση έχει τη μορφή κλειστού συστήματος διανομής της διάταξης του άρθρου 38, ούτε αφορά σε μικρά ή απομονωμένα δίκτυα όπως νησιά ή απομακρυσμένες περιοχές, ενώ, τέλος, η συγκεκριμένη εταιρεία δραστηριοποιείται εντός του ομοσπονδιακού κράτους της Γερμανίας για το οποίο δεν έχει χορηγηθεί παρέκκλιση για εγκαταστάσεις όπως οι επίδικες κατ' εφαρμογήν του άρθρου 66 παρ. 1 της εν λόγω Οδηγίας.

Συμπερασματικά, για το Δικαστήριο, η εισαγωγή πρόσθετων κριτηρίων και εξαιρέσεων από τον γερμανικό νόμο έρχεται σε ευθεία αντιπαράθεση με το πνεύμα της Οδηγίας 2019/944, καταστρατηγώντας τον σκοπό της δημιουργίας αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στην Ένωση πραγματικά ολοκληρωμένων, αλλά και ανταγωνιστικών, επικεντρωμένων στον καταναλωτή,

ικανών να διασφαλίσουν, μεταξύ άλλων, οικονομικά προσιτές τιμές ενέργειας καθώς και το έργο των διαχειριστών συστημάτων διανομής αναφορικά με τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού σε επίπεδο λιανικής, προς όφελος των καταναλωτών.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΔΕΕ έκρινε πως οι σχετικές διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας δεν υπόκειται στις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει ένας διαχειριστής συστήματος διανομής επιχείρηση η οποία κατασκευάζει και διαχειρίζεται, σε αντικατάσταση του υφιστάμενου συστήματος διανομής, ενεργειακή εγκατάσταση που προορίζεται να προμηθεύει με ηλεκτρική ενέργεια παραγόμενη από μονάδα συμπαραγωγής με ετήσια μεταφορά ενέργειας μικρότερη ή ίση με 1.000 MWh πλείονες πολυκατοικίες που περιλαμβάνουν έως 200 μισθωμένες κατοικίες, όταν το κόστος κατασκευής και διαχείρισης της ενεργειακής εγκατάστασης βαρύνει τους τελικούς καταναλωτές, μισθωτές των εν λόγω κατοικιών, και η επιχείρηση πωλεί την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια στους εν λόγω καταναλωτές, τούτο δε σε περίπτωση που η συγκεκριμένη εγκατάσταση χρησιμεύει για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μέσης ή χαμηλής τάσης με σκοπό την πώλησή της σε πελάτες και ουδεμία από τις εξαιρέσεις ή τις παρεκκλίσεις που ρητώς προβλέπονται στην Οδηγία σε σχέση με τις υποχρεώσεις αυτές τυγχάνει εφαρμογής.

Εσωτερική αγορά φυσικού αερίου

Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2009/73/ΕΚ διά των τροποποιήσεων της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/692 έχει σαν αποτέλεσμα όλοι οι διασυνοριακοί αγωγοί που συνδέουν την ΕΕ με τρίτα κράτη να υπόκεινται στους ίδιους κανόνες που ισχύουν για τα δίκτυα εντός της ΕΕ, χωρίς να παραβιάζονται η αρχή της ίσης μεταχείρισης, η αρχή της αναλογικότητας και οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

ενέργεια – εσωτερική αγορά του φυσικού αερίου – Οδηγία (ΕΕ) 2019/692 – τροποποίηση της Οδηγίας 2009/73/ΕΚ – ασφάλεια δικαίου – ίση μεταχείριση – αναλογικότητα – κατάχρηση εξουσίας – διαδικαστικές παρατυπίες

ΓεΔΕΕ T-526/19 RENV, Nord Stream 2/Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, 27.11.2024, Τμήμα πέμπτο (πενταμελές), Πρόεδρος: M. van der Woude, Εισηγητής: J. Svenningsen, ECLI:EU:T:2024:864 – Προσφυγή ακυρώσεως

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά την προσφυγή της Nord Stream 2 AG βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, διά της οποίας αιτείται την ακύρωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/692 η οποία τροποποίησε την Οδηγία 2009/73/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου.

Εν προκειμένω, η εν λόγω διαφωνία ανέκυψε αναφορικά με τις τροποποιήσεις που εισήγαγε η Οδηγία 2019/692 και, κυρίως, με την επέκταση του πεδίου εφαρμογής των κοινών κανόνων για την αγορά φυσικού αερίου και σε αγωγούς που εισέρχονται στην ΕΕ από τρίτες χώρες. Με τον τρόπο αυτό, όλοι οι διασυνοριακοί αγωγοί που συνδέουν την ΕΕ με τρίτα κράτη υπόκεινται στους ίδιους κανόνες που ισχύουν για τα δίκτυα εντός της ΕΕ.

Η προσφεύγουσα, η οποία αποτελεί εταιρεία ελβετικού δικαίου, με μοναδικό μέτοχο τη ρωσική δημόσια μετοχική εταιρεία (PJSC) Gazprom, έχει αναλάβει τον σχεδιασμό, την κατασκευή και την εκμετάλλευση του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου Nord Stream 2. Με την εξέλιξη αυτή της αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου που εισήγαγε η Οδηγία 2019/692, θεώρησε πως πλήττεται άμεσα δυσχεραίνοντας, μάλιστα, τη θέση της σε σχέση με τους λοιπούς διαχειριστές υποδομών φυσικού αερίου στην ΕΕ. Προς τούτο προσέφυγε στο ΓεΔΕΕ το οποίο, διά απόφασής του (T-526/19), κήρυξε την εν λόγω προσφυγή απαράδεκτη. Με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2022, το ΔΕΕ ανέτρεψε την απόφαση του ΓεΔΕΕ (C-348/20 P) και έκρινε ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή μόνο κατά το μέρος που έβαλλε κατά των άρθρων 36 και 49α της Οδηγίας 2009/73, όπως αυτά τροποποιήθηκαν από την Οδηγία 2019/692.

Οι λόγοι προσφυγής της Nord Stream 2 AG οργανώθηκαν γύρω από τέσσερις άξονες και συγκεκριμένα, πρώτον, στην παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης υπό την έννοια ότι

οι τροποποιήσεις που εισάγονται στοχεύουν δυσανάλογα τον αγωγό που αυτή διαχειρίζεται, καθώς δεν υπάρχουν άλλοι μεγάλοι αγωγοί σε παρόμοια θέση. Δεύτερον, στην παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας καθώς η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι η επίδικη Οδηγία επιβάλλει δυσανάλογους περιορισμούς, υποχρεώνοντάς την να συμμορφωθεί με νέες απαιτήσεις, γεγονός που θα αύξανε το κόστος λειτουργίας της. Τρίτον, στην παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης καθώς η αλλαγή του νομικού καθεστώτος για την Nord Stream 2 AG ήταν απρόβλεπτη και δημιούργησε νομική αβεβαιότητα. Στον τέταρτο άξονα, η προσφεύγουσα ανέπτυξε τα επιχειρήματά της αναφορικά με τη δυνατότητα εξαίρεσής της από ορισμένες υποχρεώσεις που επιφέρει η κύρωση της Οδηγίας 2019/692 υπό την προϋπόθεση ολοκλήρωσης του αγωγού πριν την ημερομηνία που αυτή τέθηκε σε ισχύ.

Επιλαμβανόμενο των αιτιάσεων αυτών, το ΓεΔΕΕ έκρινε πως η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας είναι γενικής εφαρμογής και αφορά όλους τους διασυνοριακούς αγωγούς. Παρά τους περί αντιθέτου ισχυρισμούς της Nord Stream 2 AG, η επικαλούμενη άνιση μεταχείριση, ακόμα και αληθής υποτιθέμενη, είναι δικαιολογημένη κατά το ΓεΔΕΕ εκ του λόγου ότι ο συγκεκριμένος αγωγός δεν είχε ολοκληρωθεί πριν τις 23 Μαΐου 2019 για να εμπίπτει στις εξαιρέσεις του άρθρου 49α, ενώ οι επενδυτές του Nord Stream 2 είχαν γνώση των νομικών αλλαγών και μπορούσαν να προσαρμόσουν την επένδυσή τους.

Ακολούθως, το ΓεΔΕΕ απέρριψε τον λόγο ακύρωσης περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας και έκρινε ότι η επέκταση της Οδηγίας 2009/73 στους αγωγούς μεταξύ κράτους μέλους και τρίτης χώρας είναι κατάλληλη και αναγκαία. Άλλωστε, το ΓεΔΕΕ θεωρεί πως η εν λόγω διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της επίδικης Οδηγίας δεν επιβαρύνει υπερβολικά την Nord Stream 2, καθώς εξυπηρετεί θεμιτούς στόχους της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, ενώ η εταιρεία είχε την ευκαιρία να προσαρμοστεί στις αλλαγές και δεν αποδεικνύεται ότι η Οδηγία προκάλεσε ανεπανόρθωτη ζημία σε αυτή.

Αναφορικά με τις αιτιάσεις περί των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το ΓεΔΕΕ σημείωσε πως εν γένει οι νομοθετικές αλλαγές δεν αποτελούν απρόβλεπτο γεγονός αλλά μέρος του κανονιστικού περιβάλλοντος, ενώ η εταιρεία Nord Stream 2 δεν μπορούσε να επικαλεστεί «δικαιολογημένη εμπιστοσύνη» καθώς η ΕΕ είχε ήδη συζητήσει τη συγκεκριμένη νομοθετική αλλαγή εδώ και αρκετά χρόνια.

Τέλος, το ΓεΔΕΕ αποσαφήνισε το γεγονός πως ο συγκεκριμένος αγωγός δεν μπορεί να εξαιρεθεί από ορισμένες υποχρεώσεις καθώς δεν είχε ολοκληρωθεί πριν τις 23 Μαΐου 2019. Περαιτέρω, επεξήγησε τις διατάξεις των άρθρων 36 και 49α, ενώ τόνισε πως σε καμία περίπτωση το χρονικό που θέτει η τελευταία διάταξη δεν είναι αυθαίρετο ούτε δημιουργεί διάκριση αλλά είναι αντικειμενικό, εφαρμόζεται οριζόντια και δεν παραβιάζει το ενωσιακό δίκαιο.

Υπό το φως των ανωτέρω, το ΓεΔΕΕ απορρίπτει εν συνόλω την προσφυγή.

VIII. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Επιμ.: Έλλη Τσιτσιπά

Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Εμπορία φαρμάκων από φαρμακοποιό μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας και μέσα έννομης προστασίας σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων που προβλέπει ο ΓΚΠΔ

προδικαστική παραπομπή – προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – κεφάλαιο VIII – μέσα έννομης προστασίας – εμπορία φαρμάκων από φαρμακοποιό μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας – αγωγή ασκηθείσα ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων από ανταγωνιστή του φαρμακοποιού, επί τη βάση της απαγορεύσεως των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, λόγω παράβασης από τον φαρμακοποιό των υποχρεώσεων που προβλέπει ο Κανονισμός αυτός – ενεργητική νομιμοποίηση – άρθρο 4, σημείο 15 και άρθρο 9 παρ. 1 και 2 του εν λόγω Κανονισμού – Οδηγία 95/46/ΕΚ – άρθρο 8 παρ. 1 και 2 – έννοια των «δεδομένων που αφορούν την υγεία» – προϋποθέσεις για την επεξεργασία τέτοιων δεδομένων

ΔΕΕ C-21/23, Lindenapotheker, 04.10.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγήτρια: I. Ziemele, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:846 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 9 παρ. 1 και των διατάξεων του κεφαλαίου VIII του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ), καθώς και του άρθρου 8 παρ. 1 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του ND και του DR, δύο φυσικών προσώπων έκαστο εκ των οποίων έχει την εκμετάλλευση φαρμακείου, σχετικά με την εμπορία από τον ND, μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας, φαρμάκων τα οποία πρέπει να διατίθενται αποκλειστικώς από φαρμακεία.

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο καλείται να επιλύσει διαφορά που ανέκυψε μεταξύ δύο Γερμανών φαρμακοποιών. Ο έχων άδεια λειτουργίας του φαρμακείου «Lindenapotheker» εμπορεύεται μέσω της Amazon, από το 2017, φάρμακα τα οποία διατίθενται αποκλειστικώς από φαρμακεία. Οι πελάτες οφείλουν να εισάγουν διάφορες πληροφορίες κατά τη διαδικτυακή παραγγελία των εν λόγω φαρμάκων. Στηριζόμενος στη γερμανική νομοθεσία σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ένας ανταγωνιστής φαρμακοποιός προσέφυγε στη γερμανική δικαιοσύνη ζητώντας να διαταχθεί ο έχων την άδεια του φαρμακείου «Lindenapotheker» να παύσει την ως άνω δραστηριότητα καθόσον δεν διασφαλίζεται ότι οι πελάτες μπορούν να δώσουν τη συγκατάθεσή τους πριν από την επεξεργασία των δεδομένων που αφορούν την υγεία. Τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια έκριναν ότι ο συγκεκριμένος τρόπος εμπορίας αποτελούσε στην πραγματικότητα αθέμιτη και παράνομη πρακτική, δεδομένου ότι ερχόταν σε αντίθεση προς τον ΓΚΠΔ. Συγκεκριμένα, κρίθηκε ότι, ελλείψει ρητής συγκατάθεσης των πελατών που προέβαιναν στην αγορά των φαρμάκων, η πώληση συνεπαγόταν απαγορευόμενη από τον ΚΓΠΔ επεξεργασία δεδομένων που αφορούν την υγεία.

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο διερωτάται αν η εθνική νομοθεσία, η οποία επιτρέπει σε ανταγωνιστή να κινηθεί δικαστικώς κατά του φερόμενου παραβάτη των διατάξεων του ΓΚΠΔ επί τη βάση της απαγόρευσης των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, είναι σύμφωνη προς τον Κανονισμό αυτό. Συγκεκριμένα, κατά τον ΓΚΠΔ, απόκειται κατ' αρχήν στις εθνικές εποπτικές αρχές να παρακολουθούν και να διασφαλίζουν την εφαρμογή του Κανονισμού και στα υποκείμενα των δεδομένων (στην προκειμένη περίπτωση, στους πελάτες) να προασπίζουν τα δικαιώματά τους. Το γερμανικό δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινιστεί αν οι πληροφορίες που εισάγονται στο πλαίσιο των διαδικτυακών πωλήσεων φαρμάκων τα οποία διατίθενται αποκλειστικώς από φαρμακεία συνιστούν δεδομένα που αφορούν την υγεία κατά την έννοια του ΓΚΠΔ, ακόμη και στην περίπτωση που για τα φάρμακα αυτά δεν απαιτείται ιατρική συνταγή. Το εθνικό δικαστήριο απευθύνθηκε, ως εκ τούτου, στο Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο απαντά, πρώτον, ότι ο ΓΚΠΔ δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία, πέραν των δικαιωμάτων και εξουσιών που απονέμει ο ΓΚΠΔ στις εθνικές εποπτικές αρχές, στα υποκείμενα των δεδομένων και στις ενώσεις που εκπροσωπούν τα υποκείμενα δεδομένων, επιτρέπει στους ανταγωνιστές του φερόμενου παραβάτη των διατάξεων περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να κινηθούν δικαστικώς κατ' αυτού, λόγω παράβασης των διατάξεων του Κανονισμού, επί τη βάση της απαγόρευσης των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Τουναντίον, τούτο συμβάλλει αδιαμφισβήτητα στην ενίσχυση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και στην εγγύηση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας τους. Εξάλλου, τούτο μπορεί να αποδειχθεί ιδιαιτέρως αποτελεσματικό, στον βαθμό που θα μπορούσε, με τον τρόπο αυτό, να αποτραπεί μεγάλος αριθμός παραβάσεων των διατάξεων του ΓΚΠΔ.

Δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι συνιστούν δεδομένα που αφορούν την υγεία κατά την έννοια του ΓΚΠΔ οι πληροφορίες που εισάγουν οι πελάτες (όπως το όνομά τους, η διεύθυνση παράδοσης και τα αναγκαία στοιχεία για την εξατομίκευση των φαρμάκων) κατά τη διαδικτυακή παραγγελία φαρμάκων τα οποία διατίθενται αποκλειστικώς από φαρμακεία, ακόμη και όταν για την πώλησή τους δεν απαιτείται ιατρική συνταγή.

Πράγματι, τα δεδομένα αυτά είναι ικανά να αποκαλύψουν, μέσω μιας νοητικής διεργασίας συσχετισμού ή επαγωγής, πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της υγείας ενός ταυτοποιημένου ή ταυτοποιήσιμου φυσικού προσώπου, διότι δημιουργείται σύνδεσμος μεταξύ του προσώπου αυτού και ενός φαρμάκου, των θεραπευτικών ενδείξεων ή των χρήσεών του, ανεξαρτήτως αν οι πληροφορίες αυτές αφορούν τον πελάτη ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου γίνεται η παραγγελία. Ως εκ τούτου, είναι αδιάφορο το ότι, ελλείψει ιατρικής συνταγής, υπάρχει μόνον ορισμένος βαθμός πιθανότητας, και όχι απόλυτη βεβαιότητα, ότι τα φάρμακα αυτά προορίζονται για τους πελάτες που τα παρήγγειλαν. Η διάκριση αναλόγως του είδους των φαρμάκων και του αν για την πώλησή τους απαιτείται ή όχι ιατρική συνταγή είναι αντίθετη προς τον σκοπό του υψηλού επιπέδου προστασίας που επιδιώκει ο ΓΚΠΔ.

Κατά συνέπεια, ο πωλητής οφείλει να ενημερώνει τους πελάτες κατά τρόπο ακριβή, πλήρη και εύληπτο σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τους συγκεκριμένους σκοπούς που επιδιώκει η επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων και να ζητεί τη ρητή συγκατάθεσή τους για την επεξεργασία αυτή.

Επεξεργασία δεδομένων που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό και έχουν δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων σε ηλεκτρονικό μέσο κοινωνικής δικτύωσης

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης – γενικοί όροι χρήσης που αφορούν τις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ψηφιακής πλατφόρμας και χρήστη – εξατομικευμένη διαφήμιση – άρθρο 5 παρ. 1, στοιχείο β' – αρχή του περιορισμού του σκοπού – άρθρο 5 παρ. 1, στοιχείο γ' – αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων – άρθρο 9 παρ. 1 και 2 – επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – δεδομένα που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό – δεδομένα που έχουν δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων

ΔΕΕ C-446/21, Schrems (Communication de données au grand public), 04.10.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγήτρια: L.S. Rossi, Γεν. Εισαγγελέας: Α. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:834 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5 παρ. 1, στοιχεία β' και γ', του άρθρου 6 παρ. 1, στοιχεία α' και β', και του άρθρου 9 παρ. 1 και παρ. 2, στοιχείο ε', του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ). Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Maximilian Schrems, χρήστη του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook, και της Meta Platforms Ireland Ltd, πρώην Facebook Ireland Ltd, η οποία εδρεύει στην Ιρλανδία, σχετικά με τη φερόμενη ως παράνομη επεξεργασία, από την εταιρεία αυτή, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του εν λόγω χρήστη.

Πιο συγκεκριμένα, ο Maximilian Schrems βάλλει, ενώπιον των αυστριακών δικαστηρίων, κατά της παράνομης, κατά την άποψή του, επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν εκ μέρους της Meta Platforms Ireland στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για δεδομένα που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό του. Η Meta Platforms συλλέγει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του Facebook, στους οποίους συγκαταλέγεται και ο M. Schrems, σχετικά με τις δραστηριότητες των χρηστών τόσο εντός Facebook όσο και εκτός αυτού.

Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για δεδομένα σχετικά με την επίσκεψη στη συγκεκριμένη διαδικτυακή πλατφόρμα καθώς και σε ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων. Προς τον σκοπό της συλλογής δεδομένων, η Meta Platforms χρησιμοποιεί «cookies», «social plugins» και «pixels» που ενσωματώνονται στις οικείες ιστοσελίδες. Με βάση τα δεδομένα που έχει στη διάθεσή της, η Meta Platforms μπορεί επίσης να εντοπίσει το ενδιαφέρον του M. Schrems για ευαίσθητα θέματα, όπως είναι ο γενετήσιος προσανατολισμός, με αποτέλεσμα να μπορεί να του απευθύνει στοχευμένη διαφήμιση. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα αν ο M. Schrems έχει προδήλως δημοσιοποιήσει ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν, λόγω του ότι γνωστοποίησε, στο πλαίσιο δημόσιας συζήτησης, το γεγονός ότι είναι ομοφυλόφιλος, και αν έχει, ως εκ τούτου, επιτρέψει την επεξεργασία των δεδομένων αυτών, δυνάμει του ΓΚΠΔ.

Στο πλαίσιο αυτό, το αυστριακό Ανώτατο Δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τον ΓΚΠΔ. Πρώτον, το Δικαστήριο απαντά ότι η αρχή της «ελαχιστοποίησης των δεδομένων», την οποία προβλέπει ο ΓΚΠΔ, αποκλείει να ομαδοποιείται, να αναλύεται και να υποβάλλεται σε επεξεργασία, για σκοπούς στοχευμένης διαφήμισης, χωρίς χρονικό περιορισμό και χωρίς διάκριση ανάλογα με τη φύση των δεδομένων, το σύνολο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία απέκτησε υπεύθυνος επεξεργασίας, όπως ο διαχειριστής διαδικτυακής πλατφόρμας μέσου κοινωνικής δικτύωσης, από το υποκείμενο των δεδομένων ή από τρίτους και τα οποία έχουν συλλεγεί τόσο εντός της πλατφόρμας όσο και εκτός αυτής.

Δεύτερον, κατά το Δικαστήριο, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο ο M. Schrems, με τη δήλωσή του στο πλαίσιο της εν λόγω δημόσιας συζήτησης, να δημοσιοποίησε προδήλως τον γενετήσιο προσανατολισμό του. Η σχετική κρίση απόκειται στο αυστριακό Ανώτατο Δικαστήριο. Το γεγονός ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει προδήλως δημοσιοποιήσει ένα δεδομένο σχετικό με τον γενετήσιο προσανατολισμό του συνεπάγεται ότι το εν λόγω δεδομένο μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας, τηρουμένων των διατάξεων του ΓΚΠΔ. Εντούτοις, το γεγονός αυτό και μόνον δεν επιτρέπει την επεξεργασία άλλων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό του προσώπου αυτού.

Επομένως, το γεγονός ότι ένα πρόσωπο εκφράστηκε ως προς τον γενετήσιο προσανατολισμό του στο πλαίσιο δημόσιας συζήτησης δεν επιτρέπει στον διαχειριστή διαδικτυακής πλατφόρμας μέσου κοινωνικής δικτύωσης να επεξεργάζεται άλλα δεδομένα σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό του εν λόγω προσώπου, τα οποία απέκτησε, ενδεχομένως, εκτός της συγκεκριμένης πλατφόρμας από εφαρμογές και ιστοτόπους τρίτων συνεργατών, με σκοπό να τα ομαδοποιήσει και να τα αναλύσει, προκειμένου να προτείνει στο πρόσωπο αυτό εξατομικευμένη διαφήμιση.

Δημοσίευση, στο εμπορικό μητρώο, εταιρικής σύμβασης που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα: Έλλειψη συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων και δικαίωμα διαγραφής

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – δημοσίευση, στο εμπορικό μητρώο, εταιρικής σύμβασης που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132 – μη απαιτούμενα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – έλλειψη συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων – δικαίωμα διαγραφής – μη υλική ζημία

ΔΕΕ C-200/23, Agentsia po vprisvaniyata, 04.10.2024, Τμήμα πρώτο, Πρόεδρος: A. Arabadjiev, Εισηγητής: T. von Danwitz, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:827 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3 και 4 της Οδηγίας 2009/101/ΕΚ που κωδικοποιήθηκε και αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2017/1132, καθώς και των άρθρων 4, 6, 17, 58 και 82 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ). Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) στο

πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Agentsia po vprisvaniyata (υπηρεσία καταχωρίσεων στα μητρώα, Βουλγαρία) (στο εξής: Υπηρεσία) και της OL, σχετικά με την άρνηση της Υπηρεσίας να διαγράψει ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία αφορούσαν την OL και περιέχονταν σε εταιρική σύμβαση δημοσιευθείσα στο εμπορικό μητρώο.

Πιο συγκεκριμένα, η OL, εταίρος εταιρείας περιορισμένης ευθύνης στη Βουλγαρία, διαπίστωσε ότι προσωπικά της δεδομένα, όπως το όνομα, ο αριθμός μητρώου και η διεύθυνσή της, καταχωρίστηκαν στο εμπορικό μητρώο και έγιναν προσβάσιμα στο κοινό μέσω της εταιρικής σύμβασης. Τον Ιούλιο του 2021, ζήτησε τη διαγραφή αυτών των δεδομένων, επικαλούμενη τα δικαιώματά της βάσει του ΓΚΠΔ και ανακαλώντας οποιαδήποτε πιθανή συγκατάθεσή της. Η Υπηρεσία δεν απάντησε, με αποτέλεσμα η OL να προσφύγει στο διοικητικό πρωτοδικείο Dobrich, το οποίο, τον Δεκέμβριο του 2021, ακύρωσε τη σιωπηρή απόρριψη της Υπηρεσίας και ζήτησε την επανεξέταση του αιτήματος. Σε εκτέλεση της απόφασης, η Υπηρεσία απαίτησε επικυρωμένο αντίγραφο της εταιρικής σύμβασης με διαγεγραμμένα τα μη αναγκαία δεδομένα, αλλά η OL κατέθεσε εκ νέου προσφυγή ζητώντας ακύρωση της απαίτησης και χρηματική αποζημίωση.

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, τον Μάιο του 2022, ακύρωσε την απόφαση της Υπηρεσίας, επιδίκασε στην OL αποζημίωση 500 βουλγαρικών λεβ λόγω μη υλικής ζημίας και έκρινε ότι η δημοσιοποίηση των δεδομένων προκάλεσε στην OL ψυχολογικό φόβο, αίσθημα ανημπόριας και παραβίαση του δικαιώματός της στη διαγραφή. Η Υπηρεσία προσέφυγε στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, υποστηρίζοντας ότι δεν μπορούσε να εμποδίσει την καταχώριση της εταιρείας λόγω ελλিপών εγγράφων και ότι η ευθύνη της ως υπεύθυνης επεξεργασίας ήταν περιορισμένη. Το Ανώτατο Δικαστήριο ζήτησε διευκρινίσεις από το ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία του ΓΚΠΔ, καθώς προκύπτει σύγκρουση μεταξύ της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της υποχρέωσης δημοσιότητας ορισμένων εταιρικών εγγράφων.

Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 21 παρ. 2 της Οδηγίας 2017/1132, η οποία έχει εφαρμογή *ratione temporis* στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, σχετικά με τη δημοσιότητα εταιρικών συμβάσεων που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πέραν των ελάχιστων απαιτούμενων. Συγκεκριμένα, εξετάζεται αν τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιτρέπουν τη δημοσιοποίηση τέτοιων δεδομένων μέσω του εμπορικού μητρώου. Το Δικαστήριο καταλήγει ότι το άρθρο 21 παρ. 2 επικεντρώνεται στην οικειοθελή δημοσιότητα μεταφράσεων των πράξεων και στοιχείων, που αναφέρονται στο άρθρο 14 της Οδηγίας, σε επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διάταξη αυτή δεν αναφέρεται στο περιεχόμενο των πράξεων ή στη δημοσιοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπερβαίνουν τις ελάχιστες απαιτήσεις της υποχρεωτικής δημοσιότητας. Επιπλέον, η ερμηνεία αυτή υποστηρίζεται από το γράμμα του άρθρου, τον τίτλο του και την αιτιολογική σκ. 12 της Οδηγίας, η οποία αποσκοπεί στη διευκόλυνση της διασυνοριακής πρόσβασης σε πληροφορίες για εταιρείες, χωρίς όμως να επιβάλλει υποχρέωση δημοσιοποίησης πέραν των απαιτούμενων δεδομένων. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καταλήγει ότι το άρθρο 21 παρ. 2 δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επιτρέπουν τη δημοσιοποίηση, μέσω του εμπορικού μητρώου, εταιρικών συμβάσεων που περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα πέραν αυτών που απαιτούνται από τη νομοθεσία.

Το επόμενο προδικαστικό ερώτημα εξετάζει αν μια αρχή, που διατηρεί το εμπορικό μητρώο ενός κράτους μέλους και δημοσιεύει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται σε εταιρική σύμβαση, υπόκειται στις διατάξεις του ΓΚΠΔ ως «αποδέκτης» και «υπεύθυνος επεξεργασίας» κατά το άρθρο 4, σημεία 7 και 9.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται σε εταιρικές συμβάσεις και υπόκεινται σε υποχρεωτική δημοσιότητα σύμφωνα με την Οδηγία 2017/1132 εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ. Η αρχή που διαχειρίζεται το εμπορικό μητρώο θεωρείται «αποδέκτης» όταν λαμβάνει τα δεδομένα αυτά στο πλαίσιο της διαδικασίας καταχώρισης μιας εταιρείας. Ωστόσο, όταν τα δεδομένα καθίστανται προσβάσιμα στο κοινό, η ίδια αρχή λειτουργεί ως «υπεύθυνος επεξεργασίας», δεδομένου ότι καθορίζει τους σκοπούς και τους τρόπους επεξεργασίας, όπως η δημοσιοποίηση, σύμφωνα με τους κανόνες που

επιβάλλονται από την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία. Επιπλέον, η ευθύνη της αρχής δεν περιορίζεται από το γεγονός ότι η ίδια δεν ελέγχει το περιεχόμενο των δεδομένων που της κοινοποιούνται πριν τη δημοσιοποίηση, ούτε από την πιθανή μη συμμόρφωση με τις διαδικασίες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία, όπως η απαίτηση για απαλοιφή μη αναγκαίων δεδομένων.

Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η αρμόδια αρχή είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από το αν η εταιρική σύμβαση περιέχει δεδομένα που δεν απαιτούνται από την Οδηγία 2017/1132 ή από την εθνική νομοθεσία. Ως «υπεύθυνος επεξεργασίας», η αρχή υποχρεούται να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με τις αρχές προστασίας δεδομένων που ορίζονται στον ΓΚΠΔ.

Το Δικαστήριο, στη συνέχεια, ερωτήθηκε αν η Οδηγία 2017/1132, καθώς και το άρθρο 16 και το άρθρο 17 του ΓΚΠΔ, αντιτίθενται σε νομοθεσία ή πρακτική κρατών μέλους που οδηγεί την αρμόδια για την τήρηση του εμπορικού μητρώου αρχή να απορρίψει αίτημα διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που δεν απαιτείται από την εν λόγω Οδηγία ή το εθνικό δίκαιο, εφόσον τα δεδομένα αυτά περιλαμβάνονται στη συστατική πράξη μιας εταιρείας που δημοσιεύεται στο μητρώο και δεν έχει παρασχεθεί στην αρχή επεξεργασμένο αντίγραφο της πράξης.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Οδηγία 2017/1132 δεν απαιτεί τη συστηματική επεξεργασία όλων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός ενός εγγράφου που υπόκειται σε υποχρεωτική δημοσιοποίηση, και η εν λόγω επεξεργασία πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τον ΓΚΠΔ. Τα δεδομένα δεν πρέπει να διατίθενται στο κοινό εάν δεν απαιτείται από την Οδηγία ή το εθνικό δίκαιο, και τα κράτη μέλη πρέπει να συμβιβάσουν τους στόχους της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας τρίτων με τα δικαιώματα που απορρέουν από τον ΓΚΠΔ. Διαπιστώθηκε ότι δεν δικαιολογείται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη δημόσιου συμφέροντος, όπως η ασφάλεια δικαίου των εγγράφων της εταιρείας. Επιπλέον, το εθνικό δίκαιο δεν μπορεί να επιβάλει τη διατήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπερβαίνει τα αναγκαία και τα λιγότερο περιοριστικά διαθέσιμα μέσα.

Συνεπώς, εάν η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι παράνομη, ο υπεύθυνος οργανισμός πρέπει να διαγράψει τα δεδομένα. Το δικαίωμα διαγραφής ισχύει εκτός εάν υπάρχουν επιτακτικοί νόμιμοι λόγοι, τους οποίους η αρχή θα πρέπει να αποδείξει. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν υπήρχαν τέτοιοι επιτακτικοί λόγοι, καθώς η εταιρεία ήταν ήδη εγγεγραμμένη και τα δεδομένα δεν απαιτούνταν βάσει του δικαίου της ΕΕ ή του εθνικού δικαίου. Το Δικαστήριο τόνισε τη σημασία της εξισορρόπησης της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με τους στόχους της δημοσιοποίησης, σημειώνοντας ότι, όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν απαιτούνται, δεν θα πρέπει να παραμένουν προσβάσιμα στο κοινό. Κατά συνέπεια, η νομοθεσία ή οι πρακτικές των κρατών μελών που εμποδίζουν τη διαγραφή τέτοιων δεδομένων είναι ασυμβίβαστες με το δίκαιο της ΕΕ.

Το επόμενο ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 1 του ΓΚΠΔ και το κατά πόσον καλύπτει τη χειρόγραφη υπογραφή ενός φυσικού προσώπου ως «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα». Το Δικαστήριο έχει προηγουμένως τονίσει ότι ο ευρύς αυτός ορισμός περιλαμβάνει όχι μόνο αντικειμενικά δεδομένα αλλά και υποκειμενικές πληροφορίες, όπως απόψεις, εφόσον αφορούν πρόσωπο που μπορεί να αναγνωρισθεί. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί σε προηγούμενη απόφασή του ότι ο γραφικός χαρακτήρας παρέχει πληροφορίες σχετικά με ένα πρόσωπο. Δεδομένου ότι μια χειρόγραφη υπογραφή χρησιμεύει συνήθως για την ταυτοποίηση ενός προσώπου και παρέχει αποδεικτική αξία όσον αφορά την ακρίβεια και την ευθύνη για ένα έγγραφο, θεωρείται ότι εμπίπτει στην έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Το Δικαστήριο καλείται, στη συνέχεια, να απαντήσει κατά πόσον η απώλεια του ελέγχου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, η οποία προκαλείται από τη διαδικτυακή διάθεση των δεδομένων (π.χ. στο εμπορικό μητρώο), αρκεί για να συνιστά «ηθική βλάβη» σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ. 1 του ΓΚΠΔ. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι

η ηθική βλάβη δεν προκύπτει αυτομάτως από μια παράβαση – το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να αποδείξει τη ζημία που υπέστη, συμπεριλαμβανομένης της ηθικής βλάβης. Ωστόσο, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο φόβος για κακή χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή η αίσθηση απώλειας ελέγχου μπορεί να συνιστά ηθική βλάβη, ακόμη και αν δεν έχει επέλθει απτή ζημία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν η παραβίαση έχει ως αποτέλεσμα ψυχολογική ή συναισθηματική οδύνη, όπως ο φόβος μελλοντικής κατάχρησης, η απώλεια ελέγχου ή η αίσθηση αδυναμίας, όπως έχει παρατηρηθεί σε προηγούμενες αποφάσεις. Σύμφωνα με την ευρεία ερμηνεία του όρου «ηθική βλάβη» στην αιτιολογική σκ. 85 του ΓΚΠΔ, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι ακόμη και η προσωρινή απώλεια του ελέγχου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα μπορούσε να συνιστά ηθική βλάβη, υπό την προϋπόθεση ότι το υποκείμενο των δεδομένων αποδεικνύει ότι υπέστη τέτοια βλάβη, ανεξάρτητα από τη σοβαρότητά της. Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η έννοια δεν απαιτεί απτές δυσμενείς συνέπειες ή ένα ελάχιστο όριο.

Απαντώντας στο τελευταίο ερώτημα, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η γνώμη που εκδίδεται από την εποπτική αρχή κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 58 παρ. 3, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ δεν απαλλάσσει, από μόνη της, τον υπεύθυνο επεξεργασίας από την ευθύνη βάσει του άρθρου 82 παρ. 2 του Κανονισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ. 2, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ευθύνεται για ζημίες που προκαλούνται από παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η ευθύνη αυτή βασίζεται σε υπαιτιότητα, δηλαδή ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να ευθύνεται για το γεγονός που οδήγησε στη ζημία. Το άρθρο 82 παρ. 3 προβλέπει απαλλαγή από την ευθύνη για τον υπεύθυνο επεξεργασίας, αλλά μόνο εάν μπορεί να αποδείξει ότι δεν ήταν υπεύθυνος για το γεγονός που προκάλεσε τη ζημία. Ωστόσο, η γνώμη που εκδίδεται από την εποπτική αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 58 παρ. 3, στοιχείο β', δεν είναι νομικά δεσμευτική και εμπίπτει στις συμβουλευτικές αρμοδιότητες της αρχής. Η αιτιολογική σκ. 143 του ΓΚΠΔ επιβεβαιώνει περαιτέρω ότι οι εν λόγω γνωμοδοτήσεις δεν είναι νομικά δεσμευτικές και δεν μπορούν να χρησιμεύσουν ως υπεράσπιση για την απαλλαγή του υπεύθυνου επεξεργασίας από την ευθύνη. Επομένως, για να απαλλαγεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας από την ευθύνη βάσει του άρθρου 82 παρ. 3, πρέπει να αποδείξει ότι δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και των ενεργειών του. Η επίκληση μόνο της γνώμης της εποπτικής αρχής δεν αρκεί για να αποδειχθεί αυτό. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να προσκομίσει πιο ουσιαστικά αποδεικτικά στοιχεία για να αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για τη ζημία. Έτσι, η γνώμη της εποπτικής αρχής, αν και ενημερωτική, δεν απαλλάσσει τον υπεύθυνο επεξεργασίας από την ευθύνη του βάσει του άρθρου 82 παρ. 3 του ΓΚΠΔ.

Δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο της έκδοσης πιστοποιητικού COVID-19

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο της έκδοσης πιστοποιητικού COVID-19 – δεδομένα τα οποία δεν έχουν συλλεγεί από το υποκείμενο των δεδομένων – πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται – εξαίρεση από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών – άρθρο 14 παρ. 5, στοιχείο γ' – δεδομένα που παράγει ο ίδιος ο υπεύθυνος επεξεργασίας στο πλαίσιο της διαδικασίας που διενεργεί – δικαίωμα καταγγελίας – αρμοδιότητα της εποπτικής αρχής – άρθρο 77 παρ. 1 – κατάλληλα μέτρα για την προστασία των έννομων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων τα οποία προβλέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας – μέτρα για την ασφάλεια της επεξεργασίας των δεδομένων – άρθρο 32

ΔΕΕ C-169/23, Másdi, 28.11.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος: K. Jürimäe, Εισηγητής: M. Gavalec, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:988 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 14 παρ. 1 και 5, στοιχείο γ', του άρθρου 32 και του άρθρου 77 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ).

Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε από το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (εθνικής αρχής για την προστασία των δεδομένων και την ελευθερία της πληροφόρησης, Ουγγαρία, στο εξής: εθνική αρχή) και του UC με αντικείμενο την ύπαρξη υποχρέωσης παροχής πληροφοριών σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο Budapest Főváros Kormányhivatala (κυβερνητικό γραφείο Βουδαπέστης-Πρωτεύουσας, Ουγγαρία, στο εξής: εκδούσα αρχή), το οποίο είναι αρμόδιο για την έκδοση των πιστοποιητικών ανοσίας των προσώπων που έχουν εμβολιαστεί κατά της COVID-19 ή έχουν νοσήσει.

Πιο συγκεκριμένα, η απόφαση αφορά τον UC, ιδιώτη, ο οποίος έλαβε από την αρμόδια αρχή πιστοποιητικό ανοσίας που βεβαιώνει τον εμβολιασμό του κατά της COVID-19, σύμφωνα με το διάταγμα 60/2021. Στις 30 Απριλίου 2021, υπέβαλε καταγγελία στην εθνική αρχή προστασίας δεδομένων, επικαλούμενος το άρθρο 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ. Ζήτησε να διαπιστωθεί αν η επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων έλαβε χώρα σύμφωνα με τον Κανονισμό, καθώς υποστήριξε πως η εκδούσα αρχή δεν είχε δημοσιεύσει δήλωση προστασίας δεδομένων ούτε είχε παράσχει πληροφορίες για τον σκοπό και τη νομική βάση της επεξεργασίας, καθώς και για τα δικαιώματα των υποκειμένων. Η εκδούσα αρχή απάντησε ότι η επεξεργασία των δεδομένων βασιζόταν στο διάταγμα 60/2021 και τα άρθρα 6 παρ. 1, στοιχείο ε', και 9 παρ. 2, στοιχείο θ', του ΓΚΠΔ. Ανέφερε ότι λάμβανε τα δεδομένα από άλλον φορέα και, συνεπώς, δεν είχε υποχρέωση παροχής πληροφοριών βάσει του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ. Παρόλα αυτά, προχώρησε σε δημοσίευση δήλωσης προστασίας δεδομένων. Η εθνική αρχή απέρριψε την καταγγελία του UC, κρίνοντας ότι η εκδούσα αρχή δεν είχε νομική υποχρέωση ενημέρωσης.

Ο UC προσέφυγε στο Πρωτοδικείο Βουδαπέστης, το οποίο ακύρωσε την απόφαση της εθνικής αρχής, κρίνοντας ότι η εξαίρεση του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ δεν ίσχυε. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι ορισμένα δεδομένα δεν είχαν αποκτηθεί από άλλον φορέα αλλά είχαν παραχθεί από την ίδια την εκδούσα αρχή, άρα η υποχρέωση ενημέρωσης εξακολουθούσε να υφίσταται. Η εθνική αρχή άσκησε ένδικο μέσο ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ουγγαρίας (Kúria), το οποίο υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.

Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ. Το αιτούν δικαστήριο ζητά να διευκρινιστεί αν η εξαίρεση από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών από τον υπεύθυνο επεξεργασίας προς το υποκείμενο των δεδομένων αφορά μόνο τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από πρόσωπο διαφορετικό από το υποκείμενο, ή αν καλύπτει και τα δεδομένα που ο υπεύθυνος επεξεργασίας παράγει ο ίδιος κατά την άσκηση των καθηκόντων του, χρησιμοποιώντας δεδομένα που έχει συλλέξει από τρίτους.

Το άρθρο 14 παρ. 1 του ΓΚΠΔ προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων πληροφορίες όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν έχουν συλλεγεί από το ίδιο. Ωστόσο, η παρ. 5 του ίδιου άρθρου καθορίζει εξαιρέσεις από αυτήν την υποχρέωση. Συγκεκριμένα, το στοιχείο γ' αναφέρει ότι η υποχρέωση παροχής πληροφοριών δεν ισχύει όταν η απόκτηση ή η κοινολόγηση των δεδομένων προβλέπεται ρητά από το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι τα κατάλληλα μέτρα προστασίας των εννόμων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων είναι σε εφαρμογή.

Για να εξεταστεί αν η εξαίρεση αυτή καλύπτει και τα δεδομένα που παράγονται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνο το γράμμα της διάταξης αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται. Το άρθρο 14 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως των αιτιολογικών σκέψεων του ΓΚΠΔ, οι οποίες αναφέρονται στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και στην υποχρέωση παροχής πληροφοριών όταν τα δεδομένα δεν έχουν συλλεγεί από το υποκείμενο των δεδομένων. Η ερμηνεία του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο

γ', πρέπει να ενσωματώνει τη γενική αρχή του Κανονισμού για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, όπως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, η διάταξη δεν περιορίζει την εξαίρεση στην περίπτωση μόνο των δεδομένων που συλλέγονται από τρίτους. Αντίθετα, τα δεδομένα που ο υπεύθυνος επεξεργασίας παράγει στο πλαίσιο των καθηκόντων του χρησιμοποιώντας δεδομένα που έχουν συλλεγεί από άλλα πρόσωπα καλύπτονται επίσης από την εξαίρεση. Συνεπώς, η απόκτηση ή κοινολόγηση των δεδομένων, είτε προέρχονται από το υποκείμενο είτε από τρίτο, εμπίπτει στην εξαίρεση της υποχρέωσης ενημέρωσης, εφόσον το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους το επιτρέπει και παρέχει τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας.

Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η συγκεκριμένη ερμηνεία του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ', πρέπει να διασφαλίζει ότι τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν επαρκή πληροφόρηση και προστασία από τη συλλογή και κοινολόγηση των δεδομένων τους. Η εξαίρεση εφαρμόζεται εφόσον οι νομικές απαιτήσεις πληρούνται πλήρως και το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του υπό το καθεστώς του ΓΚΠΔ.

Στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το ΔΕΕ καλείται να εξετάσει την αρμοδιότητα της εποπτικής αρχής να ελέγχει αν το δίκαιο του κράτους μέλους που ισχύει για τον υπεύθυνο επεξεργασίας παρέχει κατάλληλα μέτρα για την προστασία των έννομων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων, στο πλαίσιο της εξαίρεσης από την υποχρέωση ενημέρωσης σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ, και αν η εξακρίβωση αυτή περιλαμβάνει και την καταλληλότητα των μέτρων ασφάλειας σύμφωνα με το άρθρο 32 του Κανονισμού.

Το άρθρο 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ προβλέπει το δικαίωμα κάθε υποκειμένου των δεδομένων να υποβάλει καταγγελία σε εποπτική αρχή αν πιστεύει ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παραβαίνει τον Κανονισμό. Η αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών ορίζεται από το άρθρο 55 παρ. 1 και το άρθρο 57 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, με τις εποπτικές αρχές να είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση και την επιβολή του Κανονισμού. Ο ΓΚΠΔ δεν αναγνωρίζει καμία εξαίρεση από την αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών για ζητήματα που αφορούν την εφαρμογή των εξαιρέσεων του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ'.

Η εν λόγω εξαίρεση επιτρέπει στον υπεύθυνο επεξεργασίας να μην παρέχει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 14 παρ. 1, 2 και 4 του ΓΚΠΔ, αν η απόκτηση ή η κοινολόγηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους και αν αυτό το δίκαιο παρέχει κατάλληλα μέτρα για την προστασία των έννομων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων. Συνεπώς, σε περίπτωση καταγγελίας, η εποπτική αρχή πρέπει να εξετάσει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις της εξαίρεσης, κυρίως αν το εθνικό ή το ενωσιακό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα απόκτησης ή κοινολόγησης των δεδομένων και αν αυτό παρέχει επαρκή προστασία για τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων.

Η εποπτική αρχή δεν αναλαμβάνει να εξετάσει το κύρος των επίμαχων διατάξεων του εθνικού δικαίου, αλλά επικεντρώνεται στο αν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δικαιούται να επικαλεστεί την εξαίρεση. Εφόσον η καταγγελία θεωρηθεί βάσιμη, η εποπτική αρχή μπορεί να διατάξει την παροχή των πληροφοριών που ορίζονται από το άρθρο 14 παρ. 1, 2 και 4 του ΓΚΠΔ.

Όσον αφορά την καταλληλότητα των μέτρων ασφάλειας σύμφωνα με το άρθρο 32, η εποπτική αρχή δεν είναι υπεύθυνη για τη διεξαγωγή ελέγχου των μέτρων αυτών στο πλαίσιο της εξαίρεσης του άρθρου 14 παρ. 5, στοιχείο γ'. Οι υποχρεώσεις ασφάλειας βάσει του άρθρου 32 ισχύουν ανεξαρτήτως των εξαιρέσεων στην παροχή πληροφοριών, βάσει του άρθρου 14 του Κανονισμού, και διαφέρουν ως προς τη φύση και το περιεχόμενό τους από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο 14.

Επομένως, σε περίπτωση υποβολής καταγγελίας βάσει του άρθρου 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ για τον λόγο ότι ο υπεύθυνος επικοινωνίας εσφαλμένως επικαλέστηκε την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 14 παρ. 5, στοιχείο γ', του Κανονισμού, το αντικείμενο των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί η εποπτική αρχή οριοθετείται από το πεδίο

εφαρμογής το άρθρου 14 του Κανονισμού και μόνον, καθώς η τήρηση του άρθρου 32 του Κανονισμού δεν περιλαμβάνεται στις εξακριβώσεις αυτές.

Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι το άρθρο 14 παρ. 5, στοιχείο γ', και το άρθρο 77 παρ. 1 του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας καταγγελίας, η εποπτική αρχή έχει την αρμοδιότητα να εξακριβώνει αν το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας προβλέπει κατάλληλα μέτρα για την προστασία των έννομων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων στο πλαίσιο της εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 14 παρ. 5, στοιχείο γ', εξαίρεσης. Η εξακρίβωση αυτή δεν καλύπτει, ωστόσο, το ζήτημα της καταλληλότητας των μέτρων τα οποία υποχρεούται να εφαρμόζει ο υπεύθυνος επεξεργασίας βάσει του άρθρου 32 του εν λόγω Κανονισμού για την εγγύηση της ασφάλειας της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Επεξεργασία δεδομένων με σκοπό την πρόληψη και ανίχνευση ποινικών αδικημάτων και εκτίμηση της «απόλυτης αναγκαιότητας» της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 – άρθρο 4 παρ. 1, στοιχεία α' έως γ' – άρθρο 8 παρ. 1 και 2 – άρθρο 10 – κατηγορούμενος – καταγραφή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από την αστυνομία – διενέργεια μέσω καταναγκασμού – σκοποί πρόληψης και ανίχνευσης ποινικών αδικημάτων – ερμηνεία της απόφασης της 26ης Ιανουαρίου 2023, Ministerstvo na vatreshnite raboti (Καταγραφή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από την αστυνομία) (C-205/21, EU:C:2023:49) – υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας – εκτίμηση της «απόλυτης αναγκαιότητας» της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων – ρόλος των αρμόδιων αρχών

ΔΕΕ C-80/23, Ministerstvo na vatreshnite raboti () και génétiques II), 28.11.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: I. Jarukaitis, Εισηγητής: Δ. Γρατσιάς, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:991 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, στοιχείο α', και του άρθρου 10 της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας κατά της V.S. με σκοπό τη μέσω καταναγκασμού συλλογή των βιομετρικών και γενετικών δεδομένων της με σκοπό την καταγραφή τους.

Η V.S. κατηγορήθηκε στις 1 Μαρτίου 2021 για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση με στόχο τον παράνομο πλουτισμό μέσω φορολογικής απάτης, στο πλαίσιο της δραστηριότητας δύο εμπορικών εταιρειών. Μετά την απαγγελία κατηγοριών, οι αστυνομικές αρχές της ζήτησαν να υποβληθεί σε αστυνομική καταγραφή, η οποία περιλάμβανε συλλογή δακτυλосκοπικών, φωτογραφικών και γενετικών δεδομένων (DNA). Η V.S. αρνήθηκε τη διαδικασία και οι αρχές προσέφυγαν στο ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων της Βουλγαρίας για να επιτραπεί η καταναγκαστική συλλογή των δεδομένων. Το εθνικό δικαστήριο εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της διαδικασίας με το δίκαιο της Ένωσης και υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.

Πιο συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε διευκρινίσεις από το ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 10 της Οδηγίας 2016/680. Το κύριο ερώτημα αφορούσε το κατά πόσον η συστηματική συλλογή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από κατηγορούμενους για αυτεπαγγέλτως διωκόμενα αδικήματα, χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση της αναγκαιότητάς της από την αρμόδια αρχή, μπορεί να θεραπευτεί μέσω δικαστικού ελέγχου κατά τη διαδικασία καταναγκαστικής συλλογής αυτών των δεδομένων.

Το άρθρο 10 της Οδηγίας 2016/680 θέτει αυστηρούς περιορισμούς στην επεξεργασία βιομετρικών και γενετικών δεδομένων, καθώς αυτά θεωρούνται ιδιαίτερα ευαίσθητα και η επεξεργασία τους μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων, όπως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως αυτά προστατεύονται από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, αντίστοιχα. Η επεξεργασία τέτοιων δεδομένων επιτρέπεται μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαία.

Το ΔΕΕ τόνισε ότι η υποχρέωση αξιολόγησης της «απόλυτης αναγκαιότητας» της συλλογής των δεδομένων ανήκει πρωτίστως στις αρμόδιες αρχές, οι οποίες πρέπει να διαπιστώσουν και να αποδείξουν ότι η συλλογή είναι πράγματι απαραίτητη. Το ΔΕΕ είχε ήδη αποφανθεί, στο πλαίσιο της υπόθεσης "*Καταγραφή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων Ι*", ότι εθνική νομοθεσία που επιβάλλει γενικευμένη συλλογή τέτοιων δεδομένων χωρίς αξιολόγηση της αναγκαιότητάς τους παραβιάζει το άρθρο 10 της Οδηγίας 2016/680. Μια τέτοια πρακτική οδηγεί σε αδιακρίτως και γενικώς εφαρμοζόμενη συλλογή δεδομένων, κάτι που δεν είναι συμβατό με την αρχή της αναλογικότητας.

Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε επιπλέον διευκρινίσεις σχετικά με το αν μπορεί το ίδιο να αναλάβει την αξιολόγηση της αναγκαιότητας συλλογής των δεδομένων, απαιτώντας να τεθεί στη διάθεσή του η δικογραφία της ποινικής διαδικασίας. Ωστόσο, το ΔΕΕ ξεκαθάρισε ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να υποκαταστήσει την αρμόδια αρχή στην εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης, καθώς ο ρόλος του δικαστηρίου είναι να ελέγχει αν η αρμόδια αρχή έχει ήδη προβεί σε αυτή την αξιολόγηση και όχι να την πραγματοποιεί το ίδιο.

Ένα ακόμη πρόβλημα που αναδείχθηκε από τη συγκεκριμένη απόφαση του ΔΕΕ είναι ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει ότι η συλλογή των δεδομένων γίνεται μέσω καταναγκασμού όταν το υποκείμενο δεν συναινεί, ενώ αν υπάρχει συναίνεση, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να προβούν στη συλλογή χωρίς δικαστική άδεια. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει νομικός μηχανισμός για να ελέγχεται αν η συλλογή των δεδομένων είναι απολύτως αναγκαία στις περιπτώσεις όπου ο κατηγορούμενος συναινεί. Το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 10 της Οδηγίας 2016/680. Η παρανομία αυτή δεν μπορεί να διορθωθεί μέσω της παρέμβασης του δικαστηρίου κατά τη διαδικασία καταναγκαστικής συλλογής, διότι η αρχική ευθύνη για την εκτίμηση της αναγκαιότητας ανήκει στις αρμόδιες αρχές. Συνεπώς, για να είναι συμβατή με το δίκαιο της ΕΕ, η εθνική νομοθεσία πρέπει να προβλέπει ότι η αρμόδια αρχή αξιολογεί την απόλυτη αναγκαιότητα της συλλογής των δεδομένων σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση, είτε υπάρχει συναίνεση είτε όχι.